

TESTAMENTIN HYVÄKSYMINEN PERILLISEN MÄÄRÄÄMISTOIMENA

Lapin yliopisto
Oikeustieteiden tiedekunta
Perhe- ja jäämistöoikeus
Pro gradu -tutkielma
2025
Rosalia Juntunen

Lapin yliopisto, oikeustieteiden tiedekunta

Työn nimi: Testamentin hyväksyminen perillisen määräämistoimena

Tekijä: Rosalia Juntunen

Koulutusohjelma ja oppiaine: Oikeustiede, Perhe- ja jäämistöoikeus

Työlaji: Pro gradu -tutkielma

Sivumäärä: XIII + 73

Vuosi: 2025

Tiivistelmä:

Testamentin hyväksyminen on perillisen yksipuolinen määräämistoimi. Tahdonilmaisulla voi olla rutiininomaisuudestaan huolimatta huomattavia vaikutuksia perillisen lakimääräisiin oikeuksiin ja asemaan kuolinpesässä. Hyväksymistahdonilmaisulla perillinen myötävaikuttaa sitovalla tavalla testamentin toteuttamiseen. Tutkielmassa tuodaan lainopillisella metodilla esille hyväksymisen oikeudellinen merkitys, sisältö ja seuraukset. Aihetta koskevassa oikeudessa on tiettyjä ongelmakohtia, jotka liittyvät oikeustoimen sääntelyn avoimuuteen tai vähäisyyteen.

Selkeä lakiin perustuva hyväksymisen seuraus on testamentin moiteoikeuden menettäminen. Perittävän eläessä hyväksytty testamentti sisältää perintöoikeudesta luopumisen. Tahdonilmaisun käsittelyyn sovelletaan lisäksi yleisiä siviili- ja varallisuusoikeuden periaatteita. Joustavuutta tai harkinnanvaraa sisältävä oikeustila on mahdollistanut tulkintakäytännössä vakiintuneen oletettaman kokonaishyväksymisestä. Olettamaa sovelletaan, jos perillinen ei näytä muuta tarkoitusta. Kokonaishyväksymisellä perillinen hyväksyy testamentin sen määräysten mukaisena ja luopuu sekä moite- että lakiosaoikeudestaan.

Nykyisen käytännön mukaan yksinkertainen hyväksyminen voi sisältää lakiosasta luopumisen, mikä ei ole linjassa lainvalmisteluaineiston kanssa. Lainkäytössä hyväksymisen on katsottu voivan ulottua muihinkin testamentin tehottomuusperusteisiin. Oikeustila perustuu perillisen laajaan määräysvaltaan jäämistöoikeudellisista oikeuksistaan sekä hyväksymistahdonilmaisun tosiasialliseen tehtävään edistää testamentin toteuttamista. Voimassa oleva oikeus ja oikeuskäytäntö asettavat perilliselle korkean huolellisuusveloitteen tahdonilmaisun muotoiluun tarkoitustaan vastaavaksi.

Avainsanat: kokonaishyväksyminen, yksityisautonomia, moiteoikeus, lakiosaoikeus

SISÄLLYS**LÄHTEET****V****LYHENTEET****XIII****1 JOHDANTO****1**

1.1 Tutkimuksen tausta	1
1.2 Tutkimuskysymykset ja rajaukset	4
1.3 Tutkimusmenetelmä	7
1.4 Aineisto	8
1.5 Tutkielman rakenne	10
1.6 Perintö- ja testamenttioikeuden kehittyminen	11

2 HYVÄKSYMINEN OIKEUSTOIMENA**13**

2.1 Hyväksyjän oikeustoimikelpoisuudesta	13
2.2 Perillisasema hyväksymisen taustalla	14
2.2.1 Sukulaisuussuhde	14
2.2.2 Lesken perillisasema	16
2.2.3 Testamentin toissijaissaaja	17
2.3 Hyväksyminen perittävän eläessä	18
2.4 Hyväksyminen perittävän kuoltua	21
2.5 Miksi testamentteja hyväksytään?	23
2.5.1 Perittävän tahdon edistäminen	23
2.5.2 Selvitysmenettelyn nopeuttaminen	24
2.5.3 Velkaantuminen	25
2.5.4 Perintöverotukselliset syyt	28
2.6 Ennakoivan oikeuden näkökulma	29
2.6.1 Ennakoiva oikeus	29
2.6.2 Ajatuksia hyväksymistahdonilmaisun kannalta	30

3 HYVÄKSYMISEN TULKINTA**33**

3.1 Yleiset varallisuus oikeuden säännöt	33
3.2 Kokonaishyväksyminen	34
3.3 Perustellut odotukset	38
3.4 Epäselvyyssääntö	40

4 HYVÄKSYMISEN OIKEUSVAIKUTUKSET**41**

4.1 Johdantoa hyväksymisen seurauksista	41
4.1.1 Yleistä	41

IV

4.1.2 Tahdonilmaisun sitovuus ja oikeusvaikutusten alkaminen	43
4.1.3 Hyväksymisen sitovuus sukuhaarassa	45
4.2 Hyväksyjän oikeus vastikkeeseen	46
4.3 Vaikutukset testamenttikanteisiin	49
4.3.1 Moitekanteesta luopuminen	49
4.3.2 Vaikutus muihin testamenttikanteisiin	53
4.4 Vaikutus lakiosaoikeuteen	59
4.4.1 Kokonaishyväksyminen ja lakiosaoikeus	59
4.4.2 Vanhempien keskinäinen testamentti	62
4.4.3 Erityishuomioita lakiosaoikeudesta	64
4.5 Vaikutukset muun testamentin toissijaissaajaan	67
5. SÄÄNTELY RUOTSISSA	69
6. JOHTOPÄÄTÖKSET	71

LÄHTEET

Kirjallisuus

Aarnio, Aulis, Kysymyksiä testamenttioikeuden alalta: Tutkimus eräistä oikeudellisen käsitteenmuodostuksen peruspiirteistä. Suomalaisen lakimiesyhdistyksen julkaisuja 1969.

Aarnio, Aulis, Laintulkinnan teoria. WSOY 1989.

Aarnio, Aulis, Luentoja lainopillisen tutkimuksen teorioista. Forum Iuris 2011.

Aarnio, Aulis, Perillisen oikeusasemasta. WSOY 1967.

Aarnio, Aulis, Tulkinnan taito: ajatuksia oikeudesta, oikeustieteestä ja yhteiskunnasta. Talentum Media 2006.

Aarnio, Aulis, Testamentin suunnittelusta. Perintö- ja vero-oikeutta. Helsinki 1980.

Aarnio, Aulis - Helin, Markku, Suomen avioliitto-oikeus. 3. painos. Lakimiesliiton kustannus 1992.

Aarnio, Aulis - Kangas, Urpo, Perhevarallisuus-oikeus. Talentum 2010.

Aarnio-Aulis – Kangas, Urpo, Suomen jäämistöoikeus I. Perintöoikeus. 6. uudistettu painos. Talentum 2016.

Aarnio, Aulis - Kangas, Urpo, Suomen jäämistöoikeus II. Testamenttioikeus. 5. uudistettu painos. Talentum 2015.

Aarnio, Aulis - Kangas Urpo, Testamentin tiedoksianto, moiteoikeudesta luopuminen ja testamentin hyväksyminen. Defensor Legis 1976, s. 434–439.

Berger-Walliser, Gabrielle, The past and future of proactive law: An overview of the development of the proactive law movement, teoksessa Proactive law in a business environment. Toimittajat Berger-Walliser, Gabrielle - Østergaard, Kim. DJØF Publishing, Copenhagen 2012, s. 13–31.

Feldthusen, Rasmus Kristian, Succession. København 2001.

Gottberg, Eva, Perinnöstä luopumisesta sijaantuloperillisten, vajaavaltaisen perillisen ja luopujan aviopuolison näkökulmasta. Defensor Legis 1992, s. 923-940.

Haapio, Helena, Introduction to Proactive Law: A Business Lawyer's View. Scandinavian studies in law Vol. 49/2006, s. 21–34.

- Heikonen, A. R., Testamentin hyväksymisestä ennen testamentin tekijän kuolemaa. *Lakimies* No III 1939, s. 353–372.
- Helin, Markku, Testamentin valvontasäännösten kumoaminen. *Defensor Legis* 1/1990, s. 379–395.
- Hirvonen, Ari, Mitkä metodit? Opas oikeustieteen metodologiaan. Yleisen oikeustieteen julkaisuja 2011.
- Kaave, Piia, Irti vakiosopimustoiminnan polkuriippuvuudesta ennakoivalla sopimisella: empiirinen tutkimus pankkien yritysluottosopimuksista. Kauppakamari 2022.
- Kaave, Piia - Haapio, Helena - Mikkola, Tuulikki, Kenen ääni kuuluu testamentissa? *Lakimies* 3–4/2025, s. 448–467.
- Kaisto, Janne, Lainoppi ja oikeusteoria – Oikeusteorian perusteista varallisuusosoikeuden näkökulmasta. Edita Publishing 2005.
- Kangas, Urpo, Perhe- ja jäämistöoikeuden perusteet. 3. uudistettu painos. Alma Talent 2023.
- Kangas, Urpo, Osituksen ja perinnönjaon perääntyminen muusta syystä kuin perittävän tai pesän velkojen maksamista varten. *Defensor Legis* No. 3/2013.
- Kangas, Urpo, Toissijaisten perillisten suoja ja lahjansaajan palautusvastuu. KKO 1999:75. Teoksessa KKO:n ratkaisut kommentein 1999:I. Jyväskylä 1999.
- Kangas, Urpo, Perinnöt ja testamentit. Helsingin yliopiston yksityisoikeuden laitoksen julkaisuja 49. Helsinki 1996.
- Karhu, Juha, Perusoikeudet ja oikeuslähdeoppi. *Lakimies* 5/2003, s. 789–807.
- Karhu, Juha, Varallisuusosoikeuden huomen. *Lakimies* 7–8/2022, s. 1085–1104.
- Kolehmainen, Antti - Rabinä, Timo, Jäämistösuunnittelu I, Perittävän jäämistösuunnittelu. Alma Talent 2020.
- Kolehmainen, Antti - Rabinä, Timo, Jäämistösuunnittelu II, Lesken ja perillisen jäämistösuunnittelu. Alma Talent 2021.
- Kolehmainen, Antti - Rabinä, Timo, Jäämistösuunnittelu. Talentum 2012.
- Koskinen, Mikael, Muotomääräysten noudattamatta jättämisen oikeusvaikutukset perhevarallisuusosoikeudessa. *Edilex sarja* 2023/21.
- Lappalainen, Juha, Siviiliprosessioikeus 2. Lakimiesliiton kustannus 2001.

Lahtinen, Osvi, Jäämistösaannoista. Lakimies No III 1961, s. 333–353.

Letto-Vanamo, Pia, Roomalainen oikeus – menneisyyden jäännös vai tulevaisuuden toivo? Lakimies 7–8/2003, s. 1084–1097.

Linna, Tuula, Leppänen, Tatu, Ulosmittaus ja myynti. Talentum 2007.

Lohi, Tapani, Aviovarallisuus-oikeus. 2. uud. painos. Alma Talent 2023.

Lohi, Tapani, Testamentin hyväksymisen oikeusvaikutuksista – KKO 2016:68. Lakimies 2/2017, s. 248–256.

Lohi, Tapani, Legaattinsaajan oikeusasemasta. Helsinki 2011.

Mikkola, Tuulikki, Dynaaminen testamentti osana kansainvälisen perittävän jäämistösuunnittelua. Defensor Legis 6/2014, s. 868–880.

Määttä, Tapio, Metodinen pluralismi oikeustieteessä – ympäristöoikeudellisen tutkimuksen suuntaukset ja menetelmät, teoksessa Artikkeleita oikeustieteellisten opinnäytteiden vaatimuksista, metodista ja arvostelusta. Toimittaja Miettinen, Tarmo. Edita Publishing 2016.

Määttä, Tapio - Paso, Mirjami, Johdatus oikeudellisen ratkaisun teoriaan. Uud. painos. Helsingin yliopiston oikeustieteellinen tiedekunta 2022.

Norri, Matti, Perintö ja testamentti: käytännön käsikirja. 7. uud. painos. Alma Talent 2017.

Norri, Matti, Testamentin hyväksymisestä ja moiteoikeudesta luopumisesta. Defensor Legis 58/1977, s. 289–294.

Nystén-Haarala, Soili, Ennakoivan sopimisen tutkimusmenetelmät. Lakimies 7–8/2017, s. 1015–1035.

Pohjonen, Soile, Proactive Law in the field of Law. Scandinavian studies in law Vol. 49/2006, s. 53–70.

Rautiala, Martti, Perintö ja testamentti. Suomen Lakimiesliitto 1967.

Rautiala, Martti, Testamentin käsitteestä ja kuolemanvaraislahjasta. Helsinki 1957.

Saarenpää, Ahti, Perintö ja jäämistö. Jakosäännösten ja jakoon vaikuttavien säännösten tulkintoja. Kitee 1994.

VIII

Saarenpää, Ahti, Tasajaon periaate. Tutkimus jäämistöoikeudellisen tasajaon periaatteen toteuttamisesta tuomioistuinkäytännössä. Vammala 1980.

Saarnilehto Ari - Annola, Vesa - Hemmo, Mika - Karhu, Juha - Kartio, Leena - Tammi-Salminen, Eva - Tolonen, Juha - Tuomisto, Jarmo - Viljanen, Mika, Varallisuus oikeus. Alma Talent. Päivittyvä verkkajulkaisu. Viitattu 8.5.2025.

Sajama, Seppo, Argumentaatio oikeustieteellisessä tutkimuksessa, teoksessa Artikkeleita oikeustieteellisten opinnäytteiden vaatimuksista, metodista ja arvostelusta. Toimittaja Miettinen, Tarmo. Edita Publishing 2016.

Sherrin, C. H. - Barlow, R. F. D. - Wallington, R. A., William's Law relating to Wills. Sixth edition. Volume I. The Law of Wills. London 1987.

Siedel, J. George - Haapio, Helena, Using Proactive Law for Competitive Advantage. American Business Law Journal 47(4)/2010, s. 641-686.

Siltala, Raimo, Oikeustieteen tieteenteoria. Suomalainen lakimiesyhdistys 2003.

Sorsa, Kaisa, Ennakoivan oikeuden näkökulmia sopimustoiminnan itsesääntelyyn EU:ssa. Oikeus 1/2008, s. 45-66.

Syrjänen, Jussi, Oikeudellisen ratkaisun perusteista. Suomalainen lakimiesyhdistys 2008.

Telaranta, K. A, Erehdys oikeustoimiopin perusongelmana. Vammala 1960.

Taksø-Jensen, Finn, Arveretten. Denmark 1997.

Tamm, Ditlev - Letto-Vanamo, Pia, Oikeuden maailma - Näkökulmia oikeuskulttuureihin. 2. painos. Suomalainen lakimiesyhdistys 2015.

Kolehmainen, Antti, KKO 2016:68 Testamentin hyväksyminen, teoksessa KKO:n ratkaisut kommentein 2016: II. Toimittaja Timonen, Pekka. Talentum Media. Päivittyvä verkkajulkaisu. Viitattu 8.4.2025.

Tuunainen, Pekka, Perintö, testamentti ja velka. Talentum 2015.

Viljanen, Veli-Pekka - Tuori, Kaarlo - Scheinin, Martin - Ojanen, Tuomas - Karapuu, Heikki - Hallberg, Pekka, Perusoikeudet. Sanoma Pro. Päivittyvä verkkajulkaisu. Viitattu 8.4.2025.

Walén, Gösta, Kommentar till Ärvdabalken I (1-17 kap.). Arv och testamente. 4, omarbetade upplagan. Stockholm 1993

Wallin, Gunvor, Om ändring och återkallelse av testamente. SvJT 1963, s. 481 ss.

Ylöstalo, Matti, Testamentinmoitteesta. WSOY 1953.

Zitting, Simo, ”Tiesi tai piti tietää”. Defensor Legis 1/1977, s. 184–191.

Virallislähteet

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto 28.7.2009, Ennakoiva oikeus: askel kohti parempaa sääntelyä EU:n tasolla 2009/C 175/05.

Hallituksen esitys Eduskunnalle eräiden avioliittoa ja perimystä koskevien kansainvälisen yksityisoikeuden alaan kuuluvien säännösten uudistamisesta 44/2001 vp.

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi yksityishenkilön velkajärjestelyistä annetun lain muuttamisesta 180/1996 vp.

Hallituksen esitys Eduskunnalle perintölainsäädännön uudistamisesta 6/1964 vp.

Hallituksen esitys Eduskunnalle rikoslainsäädännön kokonaisuudistuksen ensimmäisen vaiheen käsittäväksi rikoslain ja eräiden muiden lakien muutoksiksi 66/1988 vp.

Hallituksen esitys Eduskunnalle testamentin valvontaa koskevien säännösten kumoamisesta 1/1990 vp.

Korkeimman oikeuden lausunto esitysehdotuksesta perintölaiksi 1941.

Statens offentliga utredningar SOU 1929:22, Förslag till lag om arvsavtal, Stockholm 1929.

Lainvalmistelukunnan ehdotus hallituksen esitykseksi eduskunnalle perintö- ja testamenttilaiksi, Lvk 1955:1.

Lainvalmistelukunnan ehdotus hallituksen esitykseksi eduskunnalle perintölainsäädännön uudistamisesta, Lvk 1959:4.

Lakivaliokunnan mietintö n:o 5 hallituksen esityksen johdosta testamentin valvontaa koskevien säännösten kumoamisesta, LaVM 5/1990 vp.

Internetlähteet

Eduskunnan kirjasto: Vuoden 1743 laki [verkkajulkaisu] 2009. [viitattu: 19.2.2025].

Saantitapa:https://www.parliament.fi/FI/naineduskuntatoimii/kirjasto/aineistot/kotimain_en_oikeus/Documents/Lakikirja250-1734.pdf?TSPD_101_R0=0814c91602ab20008ccc265de1ce5b6a66ddd86d7f717f97525

[1e0129a7143e770b391370ed838cb08231722001430001e27b13e17a54179ee36bff161bc50facc076d058983e0c4c7c8e870ecb3eeddaad22676d91a05a0ab261203d397f33](https://dokumentit.s-pankki.fi/tiedostot/s-pankki-privaten-perintoriitaselvitys-2024)

S-pankki: Perintöriitaselvitys [verkkajulkaisu] 17.5.2024. [viitattu: 3.6.2025]. Saantitapa: <https://dokumentit.s-pankki.fi/tiedostot/s-pankki-privaten-perintoriitaselvitys-2024>

Suomen virallinen tilasto (SVT): Kotitalouksien varallisuus [verkkajulkaisu]. ISSN=2242-3214. 2019, 1. Puolella kotitalouksista nettovarallisuutta yli 104 000 euroa vuonna 2019. Helsinki: Tilastokeskus [viitattu: 18.2.2025]. Saantitapa: https://stat.fi/til/vtutk/2019/vtutk_2019_2021-06-08_kat_001_fi.html

Oikeuskäytäntö

Korkein oikeus

KKO 2025:8

KKO 2016:68

KKO 2011:57

KKO 2006:34

KKO 2003:95

KKO 2003:23

KKO 1998:139

KKO 1997:156

KKO 1997:52

KKO 1995:34

KKO 1994:11

KKO 1993:35

KKO 1988:87

KKO 1987:55

KKO 1984 II 149

KKO 1981 II 144

KKO 1974 II 98

KKO 1973 II 21

KKO 1971 II 32

KKO 1968 II 23

KKO 1959 II 112

KKO 1959 II 100

KKO 1958 II 49

KKO 1957 II 78

KKO 1954 II 113

KKO 1954 II 76

KKO 1949 II 378

KKO 1949 II 377

KKO 1947 II 119

KKO 1937 II 565

KKO 1928 II 285

Hovioikeudet

Turun HO 26.10.2011 2394

Turun HO 3.10.2006 S 06/248

Itä-Suomen HO 28.11.2006 S 05/770

Helsingin HO 9.8.2000 S 99/429

Kouvolan HO 16.6.1993 S 91/352

Vaasan HO 23.3.1993 S 92/600

Vaasan HO 13.2.1992 S 91/282

Helsingin HO 6.5.1992 S 91/195

Kouvolan HO 3.9.1986 S 85/446

Ruotsalaiset tuomioistuimet

NJA 2014 s. 996

NJA 2005 s. 309

NJA 1981 s. 1197

Göta hovrätt RH 2005:41 s. 792

LYHENTEET

AL avioliittolaki (234/1929)

EU Euroopan unioni

EVVL laki edunvalvontavaltuutuksesta (648/2007)

HE hallituksen esitys

HO hovioikeus

KKO korkein oikeus

LaMV Lakivaliokunnan mietintö

Lvk Lainvalmistelukunta

OikTL laki varallisuus oikeudellisista oikeustoimista (228/1929)

PK perintökaari (40/1965)

PL Suomen perustuslaki (731/1999)

SOU Statens offentliga utredningar

UK ulosottokaari (705/2007)

vp valtiopäivät

ÄB ärvdabalken (1958:637)

1 JOHDANTO

1.1 Tutkimuksen tausta

Perhe- ja perintöoikeuden oikeudenala kohdistuu yksityiselämään. Perintöoikeus koskee kuoleman jälkeistä omistajanvaihdosta.¹ Perhe- ja perintöoikeudellisen lainsäädännön kokonaisuutta on kuvailtu monimutkaiseksi ja etäiseksi käytännöstä.² Jotta yksityishenkilöt voivat olla tietoisia heitä koskevasta oikeudesta ja toteuttaa oikeuksiaan, perhe- ja jäämistöoikeuteen kuuluvien oikeussääntöjen selittäminen ymmärrettävällä tavalla on tärkeää. Oikeustieteen tehtävä on selkeyttää lainsäädännön sisältöä ja tuottaa oikeusjärjestyksen eli oikeusnormien kokonaisuutta jäsentelevää tietoa.³

Perimys voi perustua joko lakiin tai testamenttiin. Lakimääräinen perintöoikeus on merkityksellinen niissä tilanteissa, joissa perittävä ei ole määrännyt jäämistöstään testamentilla. Testamenttiperimystä käsitellään perintöoikeudessa lähtökohtaisesti samanarvoisena lakimääräisen perimyksen kanssa. Samanarvoisuudesta johtuu, että mikäli jäämistöön kohdistuu testamentti, lakimääräistä perinnön määräytymistä koskevaa lainsäädäntöä ei sovelleta. Testamentti on määrämuotoinen asiakirja eli sen pätevyys edellyttää, että jäämistöön kuuluvasta varallisuudesta on määrätty lainsäädännön edellytykset täyttävällä tavalla.⁴

Testamentti on kuolemanvarainen oikeustoimi, jolla testamentin tekijä voi sitovasti määrätä jäämistöomaisuuden omistajanvaihdoksesta haluamallaan tavalla.⁵ Kuolemanvaraisena (mortis causa) oikeustoimena testamentin merkitys verrattuna elämän aikaisiin (inter vivos) oikeustoimiin ilmenee siinä, että testamenttiin liittyvät oikeusvaikutukset eivät voi alkaa ennen perittävän kuolemaa.⁶ Testamenttia voidaan sen

---

¹ Kangas 1966, s. 1

² Norri 2017, s. V. On tavanomaista, että lainsäädäntö ei näydy aukottomana, vaan siihen sisältyy ristiriitoja ja erilaisia tulkintavaihtoehtoja. Ks. Määttä-Paso 2022, s. 94.

³ Aarnio 2011, s. 6.

⁴ Kangas 2023, s. 699, Aarnio–Kangas 2015, s. 16, 20–21. Testamenttiperimys ja lakimääräinen perimys ovat oikeusjärjestyksessä toisiinsa nähden samanarvoisia perintösaantoja. Ainoa poikkeus rinnakkaisuudesta on lakiosaoikeus (perintökaari (PK, 40/1965) 7 luku) ja lesken oikeus hallita jakamattomana puolisuuden yhteisenä kotina käytettyä asuntoa ja tavanomaista koti-irtaimistoa (PK 3 luku).

⁵ Aarnio–Kangas 2015, s. 46. Oikeuskirjallisuudessa testamentti on yleensä määritelty ainoaksi laissa sallituksi kuolemanvaraiseksi oikeustoimeksi. On kuitenkin perustellusti esitetty, että myös mm. henkivakuutuksen edunsaajamääräys on oikeudellisesti kuolemanvarainen tahdonilmaisu. Ks. Aarnio – Kangas 2015, s. 46–49. Testamentille ei ole laissa tai oikeuskirjallisuudessa tyhjentävää määritelmää. Testamentin määrittelystä suomalaisessa oikeuskirjallisuudessa enemmän ks. esim. Aarnio 1969, s. 2 ja Rautiala 1957, s. 243.

⁶ Aarnio–Kangas 2015, s. 40. Testamentti-käsitteen tunnusmerkeissä voidaan havaita sen ero lahjanlupaukseen, jonka oikeusvaikutuksien alkamista ei ole sidottu lahjan antajan kuolemaan.

elämän jälkeisen luonteen vuoksi kutsua myös käsitteillä kuolemanvaraismääräys, jälkisaädös sekä perittävän viimeinen tahto.

Testamentti-instituutio on tunnistettu osaksi jäämistösuunnittelua, koska jälkisaädöksellä perittävä sisällyttää omia tavoitteitaan perimyksen.⁷ Jäämistösuunnittelu sisältää erilaisia keinoja, joilla perittävä voi vaikuttaa jäämistövarallisuuttaan koskevien kysymysten käsittelyyn. Kuolemanvaraismääräys on kenties yksi yleisimmin hyödynnetyistä jäämistösuunnittelun keinoista, mikä lisää testamenttioikeuden merkitystä perintöoikeuden osa-alueena.⁸

Testamenttioikeuden merkityksestä oikeudenalana kertoo, että testamenttausvapaus on perusoikeudellisesti⁹ suojattua. Testamentin tekeminen on yksityisautonomian piiriin kuuluva oikeustoimi.¹⁰ Oikeustoimella viitataan toimintaan, jolla yksilö voi siviilioikeuden yleisten periaatteiden mukaan määrätä yksityisistä oikeuksistaan ja muodostaa oikeuksia ja velvoitteita. Varallisuus oikeudelliset oikeustoimet jaotellaan yleensä sen mukaan, ovatko ne yksi- vai kaksipuolisia, sekä sen mukaan, kuuluuko niihin vastasuoritusta.¹¹ Testamentti on varallisuus oikeudellinen¹² yksipuolinen oikeustoimi, johon ei kuulu vastiketta eli vastasuoritusta. Vaikka testamentti on vastikkeeton, se ei ole lahja.¹³ Testamenttia koskeva sääntely on indispositiivista eli pakottavaa määrämuotoa ja selvitysmenettelyä koskevilta osin ja osin dispositiivista eli tahdonvaltaista.¹⁴

Testamentin edunsaajana on perittävän testamenttausvapauden nojalla määrättävä taho. Jälkisaädös saattaa syrjäyttää lakimääräisen perillisen perintöoikeuden.¹⁵ Lakimääräinen perillinen voi hyväksyä testamentin ja näin myötävaikuttaa testamenttiperimyksen. Testamentti voidaan hyväksyä riippumatta siitä, miten testamentti rajoittaa perillisen lakimääräisiä oikeuksia. Hyväksyminen on yksipuolinen ja tahdonvaltainen oikeustoimi,

---

⁷ Ks. Kolehmainen-Räbinä 2020, s. 1, Mikkola 2014, s. 868, Hallituksen esitys Eduskunnalle eräiden avioliittoa ja perimystä koskevien kansainvälisen yksityisoikeuden alaan kuuluvien säännösten uudistamisesta, HE 44/2001, s. 27.

⁸ Aarnio-Kangas 2015, s. 70–72, Kolehmainen – Räbinä 2020, s. 1, 79, Kaave-Haapio-Mikkola 2025, s. 448.

⁹ Perusoikeuksista laajemmin ks. oppikirja Viljanen – Tuori – Scheinin ym., Perusoikeudet (päivittyvä verkkajulkaisu).

¹⁰ Aarnio–Kangas 2015, s. 84, 96.

¹¹ Saarnilehto – Annola - Hemmo ym. (päivittyvä verkkajulkaisu) I Lähtökohdat / 2. Varallisuus oikeus ja 3. Siviilioikeuden yleiset periaatteet. Tyypillisiä varallisuus oikeudellisia oikeustoimia ovat sopimukset, lahjat ja lupaukset.

¹² Perintöoikeuden oikeusnormit, kuten jäämistön jakoa koskevat normit, ovat läheisesti yhteydessä varallisuus oikeuteen niiden varallisuus oikeudellisen luonteen vuoksi. Yleiset varallisuus oikeudelliset lähtökohdat edistävät myös perhe- ja jäämistöoikeudellisten kysymysten tarkastelua. Ks. Saarnilehto – Annola - Hemmo ym. (päivittyvä verkkajulkaisu) I Lähtökohdat / 2. Varallisuus oikeus.

¹³ Saarnilehto ym. (päivittyvä verkkajulkaisu) VII Sopimustyypeistä / 2. Omistajanvaihdossopimukset.

¹⁴ Aarnio–Kangas 2015, s. 15.

¹⁵ Testamenttia rajoittaa PK 7 luvussa säädetty lakiosaoikeus.

jolla perillinen voi halutessaan edistää testamentin täytäntöönpanoa¹⁶. Hyväksyminen tulee testamentin saajan hyväksi, sillä hyväksyminen tekee testamentista sitovan suhteessa lakimääräiseen perilliseen¹⁷.

Hyväksymisten yleisyydestä eli hyväksymisfrekvenssistä ei ole tarkkaa tietoa. Perillisten on arvioitu hyväksyvän testamentin yli puolessa testamenttiperimyksistä.¹⁸ Hyväksymiset vaikuttavat testamentteja koskeviin riita-asioihin niin, että osaa testamenttikanteista ei hyväksytä. Testamentti- ja perintökanteiden yleisyyteen vaikuttaa myös riita-asioiden ratkaisu tuomioistuimen ulkopuolella pesänselvittäjän tai -jakajan toimesta. Testamentin moitekanteet ja muut perintöoikeudelliset kanteet ovat lisääntyneet viime vuosina.¹⁹ Koska testamentit ovat yleinen jäämistösuunnittelun keino, perillisen myötävaikutuksella on huomattava merkitys perimyksen toteuttamiselle.²⁰ Hyväksymisellä on osaltaan vaikutusta siihen, mitä testamenttia koskevia riita-asioita syntyy. Osa testamenttiriidoista jää hyväksymisen seurauksena tuomioistuinprosessien ulkopuolelle.

Testamentin tekemisen yleisyyteen vaikuttaa ainakin perittävällä oleva varallisuuden määrä. Testamentin tekemisen on katsottu olevan sitä yleisempää, mitä enemmän perittävällä on varallisuutta. Kolme vuosikymmentä sitten tehdyn tutkimuksen mukaan testamenttien yleisyys on ollut 10 prosentin tasolla jäämistön arvon ollessa alle 4200 euroa ja 40 prosentin tasolla, mikäli jäämistövarallisuuden arvo on ollut 84 000 euron ja 168 000 euron välillä. Kun jäämistöomaisuuden arvo on ylittänyt 673 000 euroa, jäämistöön sisältyy lähtökohtaisesti aina testamentti. Tutkimuksen tekemisestä on kulunut aikaa, mutta tutkimuksen perusteella voi edelleen päätellä testamenttien yleisyyden olevan yhteydessä varallisuuden määrään.²¹

Lähempänä nykyaikaa varallisuutta koskevaa tutkimusta on tehty kotitalouksien osalta. Kotitalouksien varallisuutta koskevan tilastotutkimuksen mukaan vuonna 2019 Suomen kotitalouksien nettovarallisuuden keskiarvo on ollut yhtä kotitaloutta kohti noin 214 800

---

¹⁶ Ks. esim. Aarnio-Kangas 2015, s. 767.

¹⁷ Aarnio–Kangas 2015, s. 782.

¹⁸ Hallituksen esitys Eduskunnalle testamentin valvontaa koskevien säännösten kumoamisesta, HE 1/1990 vp, s. 3.

¹⁹ Ks. S-pankki [verkkajulkaisu] 2024, s. 3. S-pankin toteuttaman perintöriitaselvityksen mukaan vuonna 2023 perintökanteita nostettiin 1868 kappaletta. Selvityksen mukaan perintöriitojen määrä on selkeästi kasvanut vuosittain aikavälillä 2020–2023. Riidat vaikuttavat olevan kasvussa siitä huolimatta, että testamentti-instituution ajatellaan olevan keino sujuvoittaa perintötilanteita. Ks. Kaave-Haapio-Mikkola 2025, s. 448–449.

²⁰ Aarnio-Kangas 2015, s. 70–72, Kolehmainen – Rabinä 2020, s. 1, 79, Kaave-Haapio-Mikkola 2025, s. 448.

²¹ Aarnio–Kangas 2015, s. 70.

euroa. Tutkimuksen mukaan kymmenen prosenttia varakkaimmista kotitalouksista omisti kuitenkin 50 prosenttia koko nettovarallisuudesta. Kotitalouden käsitettä ei käytetä jäämistöoikeudessa, mutta varallisuutta koskeva tilastotieto voi antaa käsityksen varallisuuden määrästä kotitalouksien ja perheiden sisällä. Testamenttien yleisyyttä ei voi suoraan arvioida kotitalouksien varallisuuden perusteella, koska kotitalouden käsite sisältää yhdessä asuvat tai tuloja yhdessä käyttävät henkilöt eikä tarkkaa tilastotietoa varallisuuden jakautumisesta kotitalouksien sisällä ole.²²

1.2 Tutkimuskysymykset ja rajaukset

Tutkielmassa käsitellään testamentin hyväksymistahdonilmaisua jäämistöoikeudellisena kysymyksenä. Testamentin hyväksyminen on lakimääräisen perillisen vapaaehtoiseen myötävaikutukseen perustuva varallisuusoikeudellinen määräämistoimi²³. Hyväksymistahdonilmaisuu vaikuttaa erityisesti keinoihin, joilla lakimääräinen perillinen voi pyrkiä rajoittamaan testamentin toimeenpanoa.²⁴ Hyväksyminen on sitova ja siitä seuraa testamentin lainvoimaisuus. Lainvoimaisuus tarkoittaa, että perillinen luopuu oikeudestaan nostaa testamentin moitekanne.²⁵ Vaikka testamenttiperimys on samanarvoinen lakimääräisen perimyksen kanssa, testamentti ei pääsäännön mukaan ole sitova niiltä osin, kuin se loukkaa rintaperillisen oikeutta lakiosaan. Lakiosalla on taloudellista merkitystä, koska se on puolet lakimääräisen perintöosuuden arvosta.²⁶ Hyväksymistahdonilmaisun tulkintakäytännössä on syntynyt olettaa kokonaisuhyväksymisestä. Jos olettamaa sovelletaan, sen mukaan hyväksyminen ulottuu myös lakiosaoikeuksia loukkaaviin testamenttimääräyksiin.²⁷ Hyväksymisellä on lisäksi arvioitu olevan mahdollista muodostaa perillisen moite- ja lakiosaoikeuden muutoksia laajempiakin oikeusvaikutuksia.²⁸ Hyväksymistahdonilmaisun tulkinnan ja tahdonilmaisun ulottuvuuden on katsottu olevan yksi testamenttioikeuden ”klassisista ongelmista”.²⁹

²² Suomen virallinen tilasto (SVT): Kotitalouksien varallisuus [verkkajulkaisu]. Tutkimuksen mukaan alle 9400 euron nettovarallisuus oli 25 prosentilla kotitalouksista. Varallisuuden erojen on todettu kasvaneen viimeisen vuosikymmenen aikana. Varallisuuden kasvaessa oletuksena on, että testamentin tekeminen yleistyy. Varallisuustutkimuksen tuottaman tiedon käyttökelpoisuudesta perhe- ja perintöoikeudellisessa järjestelmässä enemmän ks. Aarnio–Kangas 2015, s. 69.

²³ Aarnio-Kangas 2015, s. 790.

²⁴ Aarnio-Kangas 2015, s. 767–768.

²⁵ Aarnio-Kangas 2015, s. 775.

²⁶ PK 7:1.2 ja PK 7:5.1. Lakiosaan ovat PK 7:1.1:n mukaan oikeutettuja rintaperilliset sekä ottolapset ja näiden jälkeläiset.

²⁷ Aarnio-Kangas 2015, s. 785.

²⁸ Hyväksymistä on arvioitu esimerkiksi luopumisena testamentin toissijaissaajan oikeuksista tapauksessa KKO 2016:68.

²⁹ Kolehmainen (päivittyvä verkkajulkaisu) / KKO:n ratkaisut kommentit/2016:II / KKO 2016:68 Testamentin hyväksyminen.

Tutkielma kohdistuu hyväksymistahdonilmaisun tulkinta- ja soveltamistilanteisiin, joiden avulla tutkielmassa selvitetään hyväksymistä koskeva oikeustila. Tutkielman tarkoitus on tuottaa normilauseiden ja tahdonilmaisun ulottuvuutta ja tulkintaa selkeyttävää tietoa sekä pohtia syitä ja perusteita eri tulkinta- ja soveltamisvaihtoehdoille.³⁰ Tutkimuksessa tuodaan esille hyväksymisen merkitys oikeustoimena ja hyväksymisen seuraukset. Tuloksiin sisältyy de lege ferenda pohdintaa. Tutkimus on tarpeellinen, koska hyväksymistahdonilmaisun tulkinta ja seuraukset ovat moniulotteisia. Ulottuvuus ei ole voimassa olevan oikeuden mukaan yksiselitteinen, vaan siihen sisältyy punnintaa. Eri tahojen intressit voivat vaikuttaa tahdonilmaisun tulkintaan. Eri ratkaisuvaihtoehtoja voi arvioida puolesta ja vastaan -argumentaatiolla. Hyväksymisinstituutiota koskevan oikeuden kokonaisuuden hahmottaminen edellyttää tutkimusta. Testamentin hyväksymistä koskeva lakiteksti ei sisällä kaikkea sisältöä, jonka hyväksymisen tulkinta- ja soveltamiskäytäntö on osoittanut kuuluvan voimassa olevaan oikeuteen³¹. Oikeustilaa tuntematon henkilö saattaa tulla luopuneeksi hyväksymisellä oikeuksistaan laajemmin, kuin tämä oli käsittänyt. Hyväksymistahdonilmaisua on käsitelty oikeuskirjallisuudessa ja aikaisemmissa tutkimuksissa hajanaisesti ja usein osana toista laajempaa teemaa, kuten perillisen määräämistöimiä, testamentin moitekanteita, perillisen maksukyvyttömyyttä sekä perintöverosuunnittelua³².

Hyväksymisinstituutiota tarkastellaan seuraavien tutkimuskysymysten kautta:

1) Millainen oikeustoimi testamentin hyväksyminen on?

Ensimmäisessä tutkimuskysymyksessä tarkastellaan testamentin hyväksymistä tarkoittavan oikeustoimen lähtökohtia ja hyväksymistilanteita. Kysymykseen kuuluu hyväksyjätahon selvittäminen eli osiossa vastataan myös kysymykseen: kuka voi hyväksyä testamentin? Hyväksyminen koskee erityisesti lakimääräisiä perillisiä. Perillisaseman ja jälkeläisten laajempi käsittely jää tutkielman ulkopuolelle. Tutkimuskysymyksessä tarkastellaan, mitä tunnusmerkkejä ja edellytyksiä lainsäädäntö ja yleiset varallisuus oikeudelliset säännöt asettavat hyväksymistahdonilmaisulle. Hyväksymisen ajankohta määrittää osaltaan oikeustoimen edellytyksiä. Kysymykseen sisältyy tahdonilmaisun funktion käsittelyä perintöoikeuden järjestelmässä.

---

³⁰ Ks. tähän liittyen Hirvonen 2011, s. 34. Yhtenä lainopillisena tiedonintressinä on tuottaa tulkinnalla tietoa, jonka avulla on mahdollista päästä perille voimassa olevan oikeuden sisällöstä.

³¹ HE 1/1990 vp, s. 7–8, Aarnio-Kangas 2015, s. 785.

³² Ks. esim. Tuunainen 2015, Linna-Leppänen 2007, Aarnio-Kangas 2016, s. 708 ss, Norri 1977, s. 289–294, Kangas 2023, s. 627–929.

2) Miten hyväksymistä tulkitaan?

Kysymyksessä selvitetään seikat, jotka tekevät hyväksymisestä tulkinnanvaraisen. Tutkimuskysymykseen vastaaminen edellyttää oikeustoimien tulkinnassa käytettävien yleisten periaatteiden käsittelyä, kun oikeussääntöjä hyväksymisen tulkinnasta ei ole. Varallisuus oikeuden yleisissä säännöissä tulkinnan lähtökohtana on oikeustoimen tekijän tarkoituksen selvittäminen. Muita tulkintasääntöjä ovat mm. kielelliset ja oikeudelliset tulkintaperiaatteet, joihin kuuluu mm. sanamuodon mukainen tulkinta ja tulkinta sen mukaan, miten oikeustoimi on objektiivisesti ymmärrettävissä. Hyväksymistahdonilmaisun tulkinnassa on syytä huomioida yleisten sääntöjen lisäksi tapauskohtaiset erityispiirteet, mikä voi luoda tulkinnalle tiettyä ennakoimattomuutta.³³ Hyväksymistahdonilmaisun tulkintakäytäntö on melko laajaa. Hyväksymistahdonilmaisun tulkintaan on käytännössä vaikuttanut mm. kokonaisuhyväksymisen olettama sekä testamentin saajan luottamuksensuoja.³⁴ Tutkielman ulkopuolelle jää sen arvioiminen, voiko testamentin saaja saada luottamuksensuojaa pätemätöntä hyväksymistahdonilmaisua vastaan. Oikeuskirjallisuudessa epäselvyyssäännön soveltamista on ehdotettu oikeudenmukaisena hyväksymisen tulkintavaihtoehtona.³⁵

3) Mitä oikeusvaikutuksia hyväksymisestä on seurannut?

Kysymyksessä käsitellään sitä, millaisia seurauksia hyväksymisellä voisi olla tai on käytännössä ollut. Osa oikeusvaikutuksista perustuu lainsäädäntöön. Osin seuraukset perustuvat tulkintaperiaatteisiin sekä ennakkoratkaisuihin. Tarkastelun kohteena ovat vaikutukset erityisesti moite- ja lakiosaoikeuteen sekä testamentin muihin pätemättömyys- tai tehottomuusperusteisiin. Ennakkohyväksymisen osalta tarkastellaan perinnöstä luopumista ja erityistä oikeutta lakiosakorvaukseen. Oma erityiskysymyksensä on hyväksymisen vaikutus suhteessa ns. kilpaileviin testamentteihin. Käsittelyn näkökulma on siinä, miten hyväksymistä arvioidaan suhteessa perillisen mahdollisuuteen käyttää testamenttia koskevia oikeussuojakeinoja. Tutkimuskysymykseen vastaamisessa ei keskitytä itse testamentti-instituution ja testamentin pätevyyden syvälliseen käsittelyyn, vaan tämä jää tutkielman ulkopuolelle. Oletuksena on, ettei testamenttia ole julistettu pätemättömäksi hyväksyjää kohtaan ennen hyväksymistä. Tutkielman tarkoituksena ei ole tuoda ilmi kaikkia testamenttia koskevat

³³ Ks. Saarnilehto ym. (päivittyvä verkkojulkaisu) / III Sopimus / 5. Sopimuksen tulkinta / Tulkintamenetelmät.

³⁴ Ks. KKO 2016:68.

³⁵ Ks. Aarnio-Kangas 2015, s. 786.

oikeussuojakeinot, vaan käsitellä tutkimuskysymyksen kautta hyväksymiseen liitettyjä vaikutuksia.

1.3 Tutkimusmenetelmä

Tutkielman ensisijaisena tutkimusmenetelmänä on lainoppi eli oikeusdogmatiikka. Oikeustieteellisessä tutkimuksessa usein käytettävällä lainopillisella tutkimusmenetelmällä tai -metodilla tarkoitetaan sitä tapaa, jolla selvitetään oikeussääntöjen merkitystä, yhteyksiä ja soveltamista. Tämän vuoksi lainopin tehtävää kuvaillaan usein sanoin oikeussääntöjen tulkinta ja systematisointi. Oikeustieteen metodi eroaa mm. luonnontieteellisestä metodista, jossa tutkitaan olemassa olevaa todellisuutta.³⁶ Oikeudessa ei ole samalla tavalla todettavaa varmuutta olemassa olevasta eikä metodia käyttämällä pääse oikeustieteessä tiettyyn todistettavaan tulokseen, vaan lainopillinen tulkintatulokset sisältää aina punnintaa ja harkintaa.³⁷ Oikeustiede on humanistinen tulkintatiede, jonka kohteena ovat teksti ja kirjallinen aineisto.³⁸ Lainopillisella menetelmällä tutkielmassa saadaan selville voimassa olevan oikeuden merkityssisältö. Voimassa olevalla oikeudella tarkoitetaan tarkemmin ilmaistuna oikeusnormeja. Oikeusnormit ilmenevät tulkinnan kautta oikeuden sisältämistä oikeusnormilauseista eli lain kirjallisista muodoista.³⁹

Oikeustieteellisen tutkimuksen menetelmänä lainopilla on ollut vuosisatojen ajan arvovaltainen asema.⁴⁰ Lainopin funktio ei kuulu muihin tieteenlajeihin, mikä osaltaan lisää lainopin merkitystä.⁴¹ Lainopin sisällä on eriteltävissä tavoitteiltaan osin eroavia suuntauksia. Tutkimus, jonka tiedonintressi on oikeussääntöjen tulkinta ja käytännön soveltamistilanteet, kutsutaan käytännölliseksi lainopiksi tai tulkintalainopiksi. Oikeusjärjestystä systematisoivaa lainoppia kutsutaan puolestaan teoreettiseksi lainopiksi. Teoreettinen sekä tulkinnallinen lainoppi eivät ole irrallaan toisistaan, vaan ne

³⁶ Aarnio 2011, s. 19, Aarnio 2006, s. 224–225, 389–391.

³⁷ Aarnio 2006, s. 237.

³⁸ Siltala 2003, s. 104–105.

³⁹ Hirvonen 2011, s. 22–25. Hirvosen mukaan oikeusnormilla saatetaan viitata lainsäädännön kirjalliseen ilmaisumuotoon, tämän ilmaisumuodon tarkoittamaan sisältöön taikka kahden edellisen yhdistelmään. Aarnio 2006, s. 51. Aarnio on oikeusnormien kohdalla puolestaan käsitellyt sitä, että oikeustieteen tutkimuksessa on tärkeää esittää kysymys, voiko oikeudesta lähtökohtaisesti ”tietää” jotakin? Oikeuden ollessa muuta kuin havaittavaa reaalityodellisuutta, voi olla mm. ongelmallista käyttää ilmaisua, jonka mukaan normi on olemassa. Aarnio 2011, s. 20. Aarnion mukaan lainopillisen tutkimuksen tehtävä on tiedon sijaan ”tuottaa mahdollisimman varmaa informaatiota oikeusjärjestyksen sisällöstä” ja mahdollisimman suuren varmuuden tulee siten olla oikeustieteellisen tutkimuksen kannanottojen taustalla.

⁴⁰ Aarnio 2011, s. 6, Nystén-Haarala 2017, s. 1018–1019. Oikeustieteen erikoistuminen lainoppiin – oikeussääntöjen tulkintaan – loi hallinnosta erillisen juristien ammattikunnan. Lainopin tehtävänä oli ja on yhä oikeusvarmuuden puolustaminen.

⁴¹ Aarnio 2011, s. 6.

ovat vuorovaikutuksessa toisiinsa ja molempien menetelmien tunteminen on tarpeen oikeusdogmaattisessa tutkimuksessa.⁴²

Tutkielmassa tuloksia esitetään tulkintalainopillisen metodin avulla, kun selvitetään hyväksymistahdonilmaisun sisältöä ja tarkastellaan kannanottoja tahdonilmaisun tulkinnasta. Tutkielmaan sisältyy teoreettisen lainopin menetelmää siinä, kun hyväksymistahdonilmaisuuun liittyviä käsitteitä ja tulkinnassa käytettäviä periaatteita sekä tahdonilmaisun oikeusvaikutuksia systematisoidaan eli esitetään järjestelmällisesti ja yhteydessä vallitsevaan oikeusjärjestelmään. Systematisoinnin voi ajatella apuvälineeksi, jolla kootaan kokonaiskäsitys tietyistä oikeussääntöihin perustuvasta teemasta⁴³, joka on tutkielmassa testamentin hyväksymistahdonilmaisuu.

1.4 Aineisto

Tutkielman aineisto perustuu oikeuslähteisiin, joiden tunteminen kuuluu oikeudellisen tulkinta- ja soveltamiskäytännön peruslähtökohtiin.⁴⁴ Oikeuslähteistä lainsäädännöllä, lainsäätämisvaiheen esitöillä ja oikeuskäytännöllä on pääasiallinen asema. Kyseiset lähteet tunnustetaan oikeuslähdeoppissa virallislähteiksi. Oikeuslähteiden käsittelyssä tutkielmassa hyödynnetään oikeuskirjallisuutta.⁴⁵ Tutkimuskohteen osakysymysten käsittelyssä keskeisestä aineistoa ovat oikeuskirjallisuudessa selvitetty siviili- ja varallisuus oikeuden yleiset säännöt silloin, kun lainsäädäntöä ei ole⁴⁶. Tutkielmassa

---

⁴² Hirvonen 2001, s. 25, Aarnio 2006, s. 97, 238, Siltala 2003, s. 328. Siltala kuvailee lainopin metodia ”oikeudelliseksi argumentaatioksi”, jossa tulkintalainopillisella menetelmällä voimassa olevaa oikeutta tulkitaan ja teoreettisella lainopin menetelmällä jäsennetään eli systematisoidaan yhteyksiä lainsäädännön, ennakkotapausarvoa sisältävien prejudikaattinormien ja oikeusperiaatteiden välillä. Lainopin menetelmään kuuluu oikeusperiaatteiden punninta, joka perustuu oikeudellista argumentaatiota ohjaaviin sääntöihin ja periaatteisiin.

⁴³ Sajama 2016, s. 40–41. Lainopillisen tutkimuksen osa-alueena systematisointia käytetään selkeyttämään saatavilla olevaa tietoa ja kokoamaan hajanaista aineistoa johdonmukaiseen muotoon. Esimerkkinä systematisoinnista voi olla tutkimuskohteena olevan oikeudenalan sisältämien käsitteiden tai periaatteiden kokoaminen ja järjestäminen niiden tarkastelua edistävällä tavalla.

⁴⁴ Oikeuslähdeoppi on yksi osa oikeustieteellisen tutkijan tai tuomarin tulkinta- tai lainsoveltamisratkaisun perusteita. Vakuuttava oikeudellinen ratkaisu edellyttää oikeuslähdeopin hallinnan lisäksi mm. perusteluja sekä tulkinta- ja argumentaatio-oppien hallintaa. Oikeustieteellisen tutkimuksen perustuminen samoihin sääntöihin oikeudellisen ratkaisutoiminnan kanssa on edellytys sille, että oikeustieteellisellä tutkimuksella voi olla merkitystä konkreettisesti lainsoveltamis- ja ratkaisukäytännössä. Ks. Määttä 2016, s. 149, Aarnio 2011, s. 54–56. Lainopillisen tulkinnan ja systematisoinnin arvoa voidaan mitata vakuuttavuuden lisäksi oikeellisuudella. Oikeudellisen ratkaisun oikeellisuutta arvioidaan *lain mukaisuudella*. Lain mukaisuudessa on pohjimmiltaan kyse demokraattisen yhteiskunnan sisältämän vallan kolmijaon ajatuksesta, jossa lainkäyttövaltaa käyttävä tuomioistuin perustaa ratkaisunsa lainsäädäntövaltaa käyttävän parlamentin asettamaan lainsäädäntöön. Keskeisiä tuomioistuimen oikeudellisen ratkaisun – tai lainopillisen tulkintasuosituksen – vaatimuksia ovat myös ratkaisun ennakoitavuus ja oikeusturvavaatimuksen täyttyminen. Tulkinta- ja soveltamisratkaisut eivät toisin sanoen perustu subjektiivisille, tai ennakoimattomille perusteille, vaan niiden perusta on demokraattisesti muodostetussa valtiosäännössä. Ks. Syrjänen 2008, s. 220.

⁴⁵ Oikeuslähteistä enemmän ks. esim. Hirvonen 2011, s. 41–44, Karhu 2003, s. 792, Määttä-Paso 2022 s. 16 ss.

⁴⁶ Varallisuus oikeuden yleisiä sääntöjä ja periaatteita on käytetty hyväksymisen arvioinnissa myös oikeuskäytännössä, ks. KKO 2016:68 Perustelut kohta 21.

käytettävä oikeuskäytäntö koostuu sekä korkeimman oikeuden (KKO) että toisen oikeusasteen ratkaisuksista. Oikeuskäytäntö sisältää konkreettisia lainsoveltamistilanteita, joissa hyväksymisen ulottuvuutta ja seurauksia on arvioitu. Erityisesti korkeimman oikeuden ennakkotapauksilla on merkitystä laintulkinnassa yhdenvertaisuusperiaatteen vuoksi.⁴⁷ Vanhempaa 1900-luvulta olevaa oikeuskäytäntöä, jossa testamentin hyväksymistä käsitellään, löytyy runsaasti. Vanhempi oikeuskäytäntö on pääasiassa vieläkin hyödyllistä, sillä perintökaaren testamenttia ja hyväksymistä koskevat säännökset ja tulkintalinjat on säilynyt pääosin muuttumattomana.

Suomen valtiosääntö ja Euroopan unionin oikeus ovat ylimpiä lainsäädäntölähteitä eli niillä on säädöshierarkiassa korkein asema.⁴⁸ Testamenttioikeudella on perusoikeusyhteys. Euroopan unionia (EU) ja sen jäsenmaita sitovassa EU:n perusoikeuskirjassa⁴⁹ säädetään testamenttausvapaudesta.⁵⁰ Testamenttausvapaudella on perusoikeudellinen asema, koska se kuuluu perusoikeudelliseen omistusoikeuden suojaan. Suomen perustuslain (PL, 731/1999) 15.1 §:ssä säädetään omaisuuden suojusta, jonka mukaan jokaisen omaisuus on turvattu. Testamenttioikeus perustuu yksityiseen omaisuuteen kohdistuvaan yksityisautonomiaan, henkilön vapauten disponoida varallisuudestaan. Yksityisautonomian ”vastaperiaatteena” on lakimääräistä perimystä ohjaava yhdenvertaisuusperiaate.⁵¹ Perusoikeudellinen asema vahvistaa testamentti-instituutiota. Perusoikeudet ovat ”oikeusjärjestyksen perusratkaisuita⁵²” ja valtiosääntö sisältää perusteet kaikelle julkisen vallan käytölle⁵³. Julkisen vallan on myös PL 22 §:n mukaan turvattava perusoikeuksien toteutuminen.

---

⁴⁷ Määttä-Paso 2022, s. 22. Samanlaiset tapaukset tulisi ratkaista samoin perustein. Tapaa, jolla oikeuslähteitä hyödynnetään lainopillisessa tutkimuksessa tai oikeudellisissa ratkaisuisa, voidaan perustella oikeuslähdeopin avulla. Yksi tapa määrittellä lähteiden käyttöä liittyy lähteiden muodolliseen velvoittavuuteen. Aarnion luokittelussa oikeussäännöt eli lait ovat *vahvasti velvoittavia* oikeuslähteitä, joiden soveltaminen on perusedellytys. Lain esityöt, KKO:n oikeuskäytäntö ja osin alempien tuomioistuinten ratkaisut ovat *heikosti velvoittava* oikeuslähde, mikä tarkoittaa, että mm. oikeuskäytäntöön viittaaminen on oikeudellisessa ratkaisutoiminnassa oikeuslähdeopin mukaan tarpeellista ja siitä poikkeaminen tulisi perustella. Näiden oikeuslähteiden lisäksi oikeudellisissa ratkaisuisa ja tulkinnossa voidaan käyttää *sallittuja oikeuslähteitä*, joita ovat mm. oikeustieteelliset julkaisut ja oikeusperiaatteet. Niiden velvoittavuuden tason on perinteisesti katsottu olevan alempana, kuin heikosti velvoittavilla oikeuslähteillä, mutta oikeusperiaatteet voivat olla tätä enemmän velvoittavia. Oikeuslähdeopin mukaan enemmän ks. Hirvonen 2011, s. 42–43, Määttä-Paso 2022, s. 16–33, Aarnio 1989.

⁴⁸ Hirvonen 2011, s. 43, Määttä-Paso 2022, s. 18.

⁴⁹ Euroopan unionin perusoikeuskirja (2016/C 202/02).

⁵⁰ Euroopan unionin perusoikeuskirja (2016/C 202/02) 17 artikla 1 kohta: ”Jokaisella on oikeus nauttia laillisesti hankkimastaan omaisuudesta sekä käyttää, hallita ja testamentata sitä”.

⁵¹ Aarnio-Kangas 2015, s. 84.

⁵² Aarnio-Kangas 2015, s. 84.

⁵³ Ks. PL 2:3:n oikeusvaltioperiaate.

Tutkielmassa käytettävä lainsäädäntö perustuu tärkeimmiltä osiltaan kansalliseen lainsäädäntöön. Perintöoikeudesta säädetään vuonna 1966 voimaan tulleessa perintökaassa (PK, 40/1965). Testamenteista säädetään lain 9–14 luvuissa. Testamentin hyväksymistä koskevat oikeussäännöt sisältyvät ensiksikin perintökaaren 17 luvun 1 §:n 2 momenttiin. Säännöksessä säädetään testamentin tekijän eläessä annetusta hyväksymisestä. Perittävän kuoleman jälkeen annettavalle testamentin hyväksymiselle ei ole säännöksiä perintökaassa.

Hyväksymisellä on yksi suoraan laissa säädetty seuraus, joka sisältyy testamentin moiteoikeutta koskeviin säännöksiin. PK 14:5:n mukaan ”perillisellä ei ole moiteoikeutta, jos hän on hyväksynyt testamentin tai muulla todistettavalla tavalla luopunut moiteoikeudestaan”. Hyväksyminen tarkoittaa säännöksen nojalla PK 13 luvun pätemättömyysperusteisiin vetoamisesta luopumista. Perintökaassa ei säädetä testamentin hyväksymisen tulkinnasta tai sen oikeusvaikutuksista yleisesti. Yleisten lainsäännösten puuttuessa testamentin hyväksymistahdonilmaisun tarkastelu perustuu yleisiin varallisuus oikeudellisten oikeustoimien sitovuutta ja tulkintaa koskeviin sääntöihin.

Tutkielmassa on muutamia viittauksia ruotsalaiseen jäämistöoikeudelliseen sääntelyyn ja oikeuskäytäntöön. Oikeusvertailu Ruotsin ja Suomen perintöoikeuden välillä on tarkoituksenmukaista, koska Suomen perhe- ja jäämistöoikeuden kehitys on tiiviissä yhteydessä Ruotsin vastaavaan sääntelyyn. Ruotsalaisiin oikeuslähteisiin viittaaminen sisältää oikeusvertailevaa näkökulmaa. Oikeusvertaileva näkökulma voi olla myös kotimaisen voimassa olevan oikeuden tarkastelussa hyödyllinen.⁵⁴ Lisäksi tutkielma sisältää viittauksia muihin ulkomaalaisiin lähteisiin osana erityiskysymyksiä, kuten hyväksymisinstituution hahmottamista ennakoivan oikeuden näkökulmasta.

1.5 Tutkielman rakenne

Tutkielman sisältöluvut ovat jäsenneilty tutkimuskysymysten mukaan. Ensimmäinen sisältöluke tarkastelee hyväksymistä koskevia käsitteitä ja hyväksymisen funktiota. Hyväksymistahdonilmaisun merkityksen selvittäminen on tarpeen ennen oikeustoimen tulkinnan ja hyväksymiskäsitteen soveltamiseen liittyviin tutkimuskysymyksiin vastaamista. Toinen luku käsittelee hyväksymisen tulkintaa ja tulkinnassa käytettäviä periaatteita. Lähtökohtana ovat oikeustoimien yleiset tulkintaperiaatteet. Luvussa tarkastellaan periaatteita, jotka perustuvat soveltamiskäytäntöön. Tämän lisäksi luvussa

---

⁵⁴ Oikeusvertailua voi hyödyntää osana lainopillista tutkimusta, ks. Hirvonen 2011, s. 26.

tarkastellaan ehdotuksia periaatteiksi, joita soveltaa hyväksymisen tulkinnassa sekä arviointia siitä, miten hyväksymistahdonilmaisua tulisi tulkita. Tutkielman kolmannessa luvussa tarkastellaan sitä, millaisia seurauksia ja oikeusvaikutuksia hyväksymisellä on. Luvun sisältämät seuraukset ovat hyväksymisen vaikutukset moite- ja lakiosaoikeuteen. Luku sisältää pohdintaa siitä, pitäisikö lainsäädäntöön lisätä hyväksymistä koskevaa sääntelyä. Luvussa kolme käsitellään myös erityistilanteita, kuten testamentin muut tehottomuusperusteet, hyväksymisen merkitys ensin kuolleen vanhemman jälkeen sekä hyväksymisen sitovuus suhteessa muun testamentin toissijaismääräyksiin. Neljännessä luvussa aihetta tarkastellaan oikeusvertailevasti Ruotsin vastaavan sääntelyn kautta. Viidennessä luvussa on yhteenveto tutkielman johtopäätöksistä.

1.6 Perintö- ja testamenttioikeuden kehittyminen

Oikeushistoriallisen tarkastelun avulla tutkimusteema voidaan sijoittaa esimerkiksi ajalliseen ja maantieteelliseen kontekstiinsa.⁵⁵ Kuolemanvaraismääräyksiä koskeva oikeus syntyi antiikin Roomassa, jossa testamentti kehittyi lahjanlupauksen jälkeen.⁵⁶ Katolinen kirkko edisti roomalaisen testamenttioikeuden omaksumista mannereurooppalaisissa oikeusjärjestelmissä, sillä kirkko lupasi lyhyemmän matkan taivaaseen niille, jotka tekivät testamentin kirkon hyväksi, ja jotka kartuttivat tällä tavalla kirkon tarvitsemaa varallisuutta. Järjestelmä kasvatti testamenttien suosiota huomattavasti.⁵⁷

Testamenttioikeuden saapuminen Pohjoismaihin perustui roomalaisen oikeuden omaksumiseen sekä katolisen kirkon vaikutukseen. Pohjoismaissa mannereurooppalaisen oikeusjärjestelmän omaksuminen alkoi katoliseen kirkkoon kuuluvan kanonisen oikeuden vaikutuksesta. Kanonisen oikeuden ja kirkon vaikutus näkyy varhaisissa ruotsalaisissa maanlaeissa sekä Ruotsin ensimmäisten yliopistojen perustamisessa 1400-luvulla. Civil law -oikeuskulttuurissa vakiintuneen aseman saavuttaneen roomalaisen oikeuden siirtyminen pohjoismaalaiseen oikeustieteeseen tapahtui muuta Eurooppaa hitaammin 1600-luvulta lähtien. Myöhemmin pohjoismaisten oikeusjärjestelmien kehityksessä ja oikeudenaloja koskevien oppikirjojen laatimisessa hyödynnettiin

---

⁵⁵ Hirvonen 2001, s. 28, 54. Oikeushistoria on myös yksi oikeustieteen itsenäisistä tutkimussuuntauksista oikeuden yleistieteiden kategoriassa, joille tyypillistä on tukeutuminen oikeuden taustalla olevaan taustatieteen metodiin. Oikeuden yleistieteisiin lukeutuvat oikeushistorian lisäksi esimerkiksi oikeusfilosofia, oikeussosiologia ja oikeustaloustiede.

⁵⁶ Aarnio–Kangas 2015, s. 2.

⁵⁷ Aarnio–Kangas 2015, s. 5. Kirkon lupaus nopeasta taivaaseen pääsystä johti useisiin testamentteihin, joilla testamentin tekijä määräsi koko omaisuutensa kirkon hyväksi. Tästä seurasi, että Paavi Aleksanteri III antoi vuonna 1171 määräyksen, jonka mukaan kukin voi lahjoittaa katoliselle kirkolle vain yhden perillisen perintöosuutta vastaavan määrän omaisuudestaan.

erityisesti saksalaista oikeuskirjallisuutta. Saksa oli omaksunut civil law-järjestelmän ja roomalaisen oikeuden jo aikaisemmin keskiajalla⁵⁸. Erityisesti yhteys Saksaan ja saksalaisen oikeuden hyödyntäminen liitti Pohjoismaiden oikeuden kehittymisen mannereurooppalaisiin oikeuden perinteisiin, joihin kuuluu mm. oikeuden kodifointi ja lakipositivismi.⁵⁹

Suomen perintö- ja testamenttioikeus on ollut tiiviissä yhteydessä Ruotsin vastaavan oikeuden kehittymiseen maiden yhteisen historian kautta. Varhaisimmat säilyneet testamentit Ruotsi-Suomessa ovat noin 1200-luvulta, jolloin testamentti-instituution on arveltu saapuneen alueelle.⁶⁰ Testamenttia koskevaa säädäntöä on Ruotsin valtakunnan alueella kirjoitettu keskiajalta lähtien, mutta testamentin asema Ruotsissa kasvoi erityisesti vuoden 1734 lain säätämisen myötä. Lailla uudistettiin keskiaikaiset Kuningas Kristofferin lait ja se oli maan ensimmäinen kattava siviili- ja rikosoikeudellinen lakikokoelma.⁶¹ Vuoden 1734 laki sisälsi perintöoikeudellisia säännöksiä ja laki oli voimassa Suomessakin vielä pitkään Ruotsin vallan päätyttyä. Ruotsin ja Suomen testamenttioikeuden kehitys on kulkenut kaiken kaikkiaan käsi kädessä. Reilu vuosisata sitten molemmissa maissa testamenttiperimyksen katsottiin olevan mm. toissijainen lakimääräiseen perimykseen. Toissijaisuus ilmeni testamenttimääräysten suppeana tulkintana mm. liittyen testamentilla määrätyn omaisuuden laajuuteen.⁶²

Suomen nykyisen perintökaaren säätämisen- ja lainvalmisteluvaiheessa ruotsalainen lainsäädäntö oli suorana esimerkkinä kotimaiselle sääntelylle.⁶³ Voimassa oleva testamenttia koskeva lainsäädäntö sisältyy vuonna 1966 voimaan tulleeseen perintökaareen. Testamenttioikeudellisia säännöksiä on tietyiltä osin muutettu lain säätämisen jälkeen. Merkittävä testamenttioikeutta sekä testamentin hyväksymisinstituutiota koskeva muutos lainsäädäntöön tehtiin vuonna 1990, jolloin testamentin valvontasäännökset kumottiin.⁶⁴ Valvontasäännösten kumoaminen oli yhteydessä kehitykseen, jossa testamenttisaantoon perustuvasta perinnöstä tehtiin samanarvoinen lakimääräisen perimyksen kanssa.⁶⁵

---

⁵⁸ Aarnio– Kangas 2015, s. 5. Roomalaisen oikeuden soveltaminen germaanisessa oikeudessa tapahtui, kuten muuallakin eurooppalaisissa kehittyvissä oikeusjärjestelmissä, pitkän ajan kulumisen myötä, jonka seurauksena roomalainen oikeus muodostui ensisijaiseksi oikeudeksi.

⁵⁹ Letto-Vanamo 2003, s. 1091–1093.

⁶⁰ Aarnio– Kangas 2015, s. 7, 9.

⁶¹ Aarnio– Kangas 2015, s. 10, Eduskunnan kirjasto 2009, s. 1. Vuoden 1734 lain säännöksiä sisältyy edelleen Suomen ja Ruotsin lainsäädäntöön.

⁶² Aarnio– Kangas 2015, s. 16.

⁶³ Aarnio– Kangas 2015, s. 772.

⁶⁴ Ks. HE 1/1990 vp, Aarnio– Kangas 2015, s. 12.

⁶⁵ Ks. Valvontasäännösten kumoamisen merkityksestä enemmän esim. Helin 1990, s. 379–395.

Testamentin valvontaa koskevien säännösten kumoaminen tarkoitti testamentin hyväksymisen eli lakimääräisen perillisen myötävaikutuksen merkityksen kasvamista. Aikaisemmin testamentin selvitysprosessiin kuului testamentin valvonta ja sitä kautta saavutettava testamentin lainvoimaisuus. Perillisellä oli myös aikaisemman sääntelyn voimassa ollessa mahdollisuus edistää testamenttipäätöstä hyväksymisen kautta, mutta valvontaa koskevien säännösten kumoaminen ja sen myötä valvonnan lakkauttaminen merkitsivät sitä, että nykyisin perillisen antamalla hyväksymistahdonilmaisulla on huomattavaa vaikutusvaltaa testamentin lainvoimaisuuden kannalta ja perinnön määräytymisessä testamentin mukaisesti.⁶⁶

2 HYVÄKSYMINEN OIKEUSTOIMENA

2.1 Hyväksyjän oikeustoimikelpoisuudesta

Hyväksymistahdonilmaisun pätevyyttä käsitellään varallisuus oikeudellisten oikeustoimien yleisten pätevyysedellytysten mukaan.⁶⁷ Oikeustoimen pätevyden voidaan ajatella merkitsevän mm. sitä, että oikeustoimi velvoittaa sen tekijää tiettyyn suoritukseen.⁶⁸ Pätevän oikeustoimen yleisiin edellytyksiin kuuluu oikeustoimen tekijän oikeustoimikelpoisuus.⁶⁹ Oikeustoimikelpoisuus tarkoittaa, että henkilöllä on kyky muodostaa oikeudellisesti sitovia tahdonilmaisuja.⁷⁰ Oikeustoimikelpoisen henkilön, joka voi antaa pätevän hyväksymistahdonilmaisun, tulee olla täysi-ikäinen. Hyväksymistahdonilmaisua ei voi antaa alaikäinen henkilö, tai henkilö, jonka oikeustoimikelpoisuutta tällaisen tahdonilmaisun antamiseen on rajoitettu.⁷¹ Jos hyväksyjä ei ollut oikeustoimikelpoinen, tahdonilmaisuu on mitätön.⁷²

Muiden kuin täysivaltaisen täysi-ikäisten kohdalla hyväksymistahdonilmaisun edellytykset vaihtelevat sen mukaan, millainen oikeusasema perillisellä on. Alaikäisen perillisen lakimääräisen edunvalvojan ja vajaavaltaiseksi julistetun henkilön edunvalvojan antaman hyväksymistahdonilmaisun pätevyys edellyttää

---

⁶⁶ Aarnio–Kangas 2015, s. 71.

⁶⁷ Aarnio–Kangas 2015, s. 790.

⁶⁸ Saarnilehto ym. (päivittyvä verkkajulkaisu) / III Sopimus / 4. Sopimuksen pätemättömyys / Yleistä. Pätemättömyysperusteita voivat olla mm. muoto- ja tahtovirheet.

⁶⁹ Aarnio–Kangas 2015, s. 790.

⁷⁰ Aarnio–Kangas 2015, s. 323.

⁷¹ Aarnio–Kangas 2015, s. 792, holhoustoimilaki (442/1999) 24 §. Oikeustoimikelpoisuus on yhteydessä henkilön täysivaltaisuuteen tai kykyyn hoitaa taloudellisia asioitaan. Holhoustoimilain 2 §:n mukaan *vajaavaltaisella* tarkoitetaan alle 18-vuotiasta henkilöä (*alikäinen*) ja sellaista 18 vuotta täyttänyttä henkilöä (*täysi-ikäinen*), joka on julistettu vajaavaltaiseksi.

⁷² Aarnio–Kangas 2015, s. 792. Ks. Saarnilehto ym. (päivittyvä verkkajulkaisu) / III Sopimus / 4. Sopimuksen pätemättömyys / Analyttinen pätemättömyysoppi. Mitättömällä oikeustoimella ei ole mitään vaikutuksia eikä mitättömyys edellytä siihen vetoamista. Erotuksena väitteen- ja moitteenvaraiseen pätemättömyyteen.

holhousviranomaisen lupaa, koska edunvalvoja ei voi luopua perinnöstä ilman lupaa.⁷³ Jos perillisellä on edunvalvontavaltuutukseen perustuva edunvalvontasuhte, sovelletaan edunvalvontavaltuutuksesta annettua lakia (EVVL, 648/2007). EVVL 19 §:n nojalla edunvalvontavaltuutetulla on toimivalta hyväksyä testamentti päämiehensä puolesta, ellei oikeustoimea ole määritetty valtuutuksessa luvanvaraiseksi.⁷⁴ Täysi-ikäisen päämiehen taloudellisten asioiden hoitoon määrätyn edunvalvojan toimivaltaan ei sen sijaan kuulu testamentin hyväksyminen päämiehen puolesta, vaan hyväksymisen voi antaa vain päämies itse.⁷⁵

2.2 Perillisasema hyväksymisen taustalla

2.2.1 Sukulaisuussuhde

Koska hyväksymistahdonilmaisu on yhteydessä perillisasemaan, on syytä kiinnittää huomiota perillisen käsitteeseen. Perillisasema määräytyy perittävän ja perillisen sukulaisuussuhteen perusteella.⁷⁶ Kyseessä ovat toisin sanoen henkilöt, joiden perillisasema perustuu lakimääräiseen perimyksen eli henkilöt, joille perittävän omaisuus menee niissä tilanteissa, joissa perittävän omaisuuden siirtymisestä ei ole määrätty testamentilla.⁷⁷ Määrittely viittaa siihen, että hyväksyjänä on se taho, jonka lakimääräisiä oikeuksia testamentin saajan oikeus rajoittaa. Perillisen ja testamentinsaajan perintöoikeudellinen suhde kuvastaa testamentinsaajan oikeuden samanveroisuutta suhteessa lakimääräisen perillisen oikeuteen. Hyväksymisinstituutio ei koske testamentin saajaa.

Sukulaisuussuhde ja perillisasema määräytyy perintökaareissa säädettyjen perillisryhmien mukaan. Perintökaareissa on kolmiportainen perillisryhmäjärjestelmä. Ensiksi perintökaaren järjestelmässä perillisiä ovat PK 2:1:n mukaan kuolleen henkilön rintaperilliset eli lapset ja heidän sijaantuloperilliset⁷⁸. Tätä jälkeläisten perillisryhmää kutsutaan ensimmäiseksi parenteeliksi. Jälkeläisiä tai lapsia ovat esimerkiksi aviolapset,

⁷³ Holhousvoimilaki 34 § 7 k. Edunvalvottavan perillisasemaa koskevista asioista enemmän ks. Aarnio-Kangas 2016, s. 715 ss.

⁷⁴ Ks. Aarnio-Kangas 2016, s. 792.

⁷⁵ Aarnio-Kangas 2015, s. 792 ja Göta hovrätt RH 2005:41, s. 792.

⁷⁶ Aarnio-Kangas 2016, s. 61.

⁷⁷ Aarnio-Kangas 2016, s. 63.

⁷⁸ Aarnio-Kangas 2016, s. 76. Sijaantuloperillisellä tarkoitetaan ensimmäiseen parenteeliin kuuluvan rintaperillisen lapsia, jotka tulevat perillisen asemaan silloin, kun ensisijainen rintaperillinen on kuollut tai hänellä ei ole oikeutta perintöön. Ensimmäisessä parenteelissa eli rintaperillisten ryhmässä on rajaton sijaantulo-oikeus (*ius representationis*). Tilannetta voidaan havainnollistaa esimerkiksi. Perittävän x kuollessa hänen rintaperillisensä on hänen lapsensa x ja y. Jos perittävän lapsi y ei ole elossa tai hänellä ei ole perintöoikeutta, tulevat tämän jälkeläiset (a,b,c) rintaperillisen asemaan ja he jakavat vanhemmalleen kuuluneen osuuden. Rajaton sijaantulo-oikeus puolestaan merkitsee sitä, että perillisiksi tulevat aina rintaperillisen jälkeläiset, mikäli heitä edeltävää rintaperillistä ei ole.

tunnustetut lapset, adoptiolapset tietyin edellytyksin sekä lapset, joiden osalta tuomioistuin on vahvistanut isyyden⁷⁹. Suurin osa lakimääräisistä perillisistä kuolinpesissä on perittävän jälkeläisiä.⁸⁰ Tällöin he ovat merkityksellinen henkilöpiiri, kun tarkastellaan perillisellä olevaa mahdollisuutta hyväksyä perittävän tekemä testamentti. Muukin sukulainen kuin perittävän jälkeläinen voi hyväksyä testamentin eli kaukaisemmillaan sukulaisilla ei ole estettä tahdonilmaisun antamiseen⁸¹.

Perillisasema tulee PK 2:2.1:n mukaan perittävän vanhemmille, mikäli PK 2:1:n mukaisia perillisiä ei ole. Tätä perillisryhmää kutsutaan toiseksi parenteeliksi. Vanhempien sijaantulo-perillisiä ovat PK 2:2.2:n mukaan perittävän sisarukset ja heidän jälkeläisensä rajattomalla sijaantulo-oikeudella⁸². Toisen vanhemman eläessä perillisaseman jakavat elossa oleva vanhempi ja perittävän sisarukset. Mikäli perittävällä on vain vanhemmat, muttei muita PK 2:2.2:n mukaisia perillisiä, perivät elossa olevat vanhemmat koko perinnön. Perittävän sukulaisiin kuuluu nykyään kasvavissa määrin puolisisaruksia⁸³. PK 2:2.3:ssa säädetään perittävän sisar- ja velipuolten perillisasemasta, joka heillä on vain oman vanhempansa jälkeen⁸⁴.

Kolmiportaisen perillisryhmäjärjestelmän kolmas ryhmä muodostuu isovanhemmista ja heidän lapsistaan. Kolmannen parenteelin perintöoikeudesta ja perillisasemasta säädetään PK 2:3:ssä. Jos isovanhemmat ovat kuolleet, perittävän täti, setä ja eno saavat perillisaseman. Perittävän serkut eivät voi saada perillisasemaa eli kolmannessa parenteelissa sijaantulo-oikeus on rajallinen⁸⁵. Muita sukulaisuussuhteeseen perustuvia perillisryhmiä ei ole⁸⁶.

---

⁷⁹ Aarnio-Kangas 2016, s. 78. Lapsen ja vanhemman suhteen määrittäminen on oleellista perillisten henkilöpiirin selvittämisessä. Vanhemmuuden oikeudellisista edellytyksistä enemmän ks. Kangas 2023 / Luku II Vanhemmuus.

⁸⁰ Aarnio-Kangas 2016, s. 122, 125, Kangas 2023, s. 558. Muita kuin perittävän jälkeläisiä sisältävien toisen ja kolmannen parenteelin sukulaisten perimys on harvinaisempi. Esimerkiksi toisen parenteelin henkilöiden perintöoikeus aktualisoituu huomattavasti harvemmin, kuin ensimmäisessä parenteelissa. Toisen parenteelin perimyksiä saattaa olla vuosittain vain muutamia.

⁸¹ Aarnio-Kangas 2016, s. 708, 710–711. Kyse on erityisesti ennakkoluopumisen muodossa annetusta hyväksymistahdonilmaisusta, jonka antaja voi olla myös kaukaisempi sukulainen.

⁸² Aarnio-Kangas 2016, s. 123.

⁸³ Aarnio-Kangas 2016, s. 124.

⁸⁴ PK 2:2.3, KKO 1971 II 32 ratkaisussa korkein oikeus vahvisti veli- ja sisarpuolten täysimääräisen perintöoikeuden silloin, kun täyssisaruksia ei ole.

⁸⁵ Aarnio-Kangas 2016, s. 125.

⁸⁶ PK 5 luvussa säädetään valtion oikeudesta jäämistöön silloin, kun mihinkään perillisryhmään kuuluvia perillisiä ei ole, Hallituksen esitys Eduskunnalle perintölainsäädännön uudistamisesta, HE 6/1964 vp, s. 2. Aikaisemmin perintölainsäädännössämme oli rajaton perintöoikeus, joka poistettiin käytöstä nykyisen perintökaaren säätämisen yhteydessä. Perintölainsäädännön uudistamisen yhteydessä rajattoman perintöoikeuden poistamisen epäiltiin johtavan jäämistön päätymiseen useammin valtiolle. Aarnio-Kangas 2016, s. 189. Jäämistön päätyminen valtiolle on käytännössä ollut harvinaista. Suurin osa niistä henkilöistä, joilla ei ole perillisiä, määräävät testamentilla jäämistön menemisestä muulle, kuin valtiolle.

Toiseen ja kolmanteen parenteeliin kuuluvien henkilöiden perillisasema aktualisoituu eli heistä tulee perillisiä vain silloin, kun heitä läheisemmässä sukulaisuussuhteessa olevia perillisiä ei ole⁸⁷. Perintöoikeuden väistyminen läheisempien sukulaisten tieltä selittää sitä, että käytännössä toisen ja kolmannen parenteeliin kuuluvien henkilöiden perillisasema on rintaperillisten ryhmää huomattavasti harvinaisempaa⁸⁸. Kun testamentin hyväksymisen merkitys on yhteydessä perillisasemaan, rintaperillisten hyväksymistahdonilmaisut lienevät yleisempiä, kuin toisen ja kolmannen parenteelin perillisten⁸⁹. Hyväksymistahdonilmaisusta ei ole tarkempaa tilastotietoa⁹⁰.

2.2.2 Lesken perillisasema

Jos leski on perillinen, voi hän hyväksyä puolisonsa tekemän testamentin. Lesken perillisaseman nojalla antama testamentin hyväksyminen voi tulla kyseeseen tilanteissa, joissa puoliso oli laatinut testamentin jonkun toisen saajan hyväksi. Lesken perillisasemalle on kaksi edellytystä. Perillisasema perustuu ensiksikin kahden henkilön välillä olleeseen avioliittoon tai rekisteröityyn parisuhteeseen PK 3:1.1:n mukaan. Avioliitto on avioliittolain (AL, 234/1929) 1 §:n 2 momentin mukaan kahden henkilön välisellä vihkimisellä solmittava suhde. Parisuhteen rekisteröinnillä on rekisteröidystä parisuhteesta annetun lain (950/2001) 8 §:n pääsäännön mukaan samat oikeusvaikutukset, kuin avioliiton solmimisella. Kun avioliitto purkautuu puolison kuoleman johdosta, leskeä ja rekisteröidyn parisuhteen osapuolta koskevat pääosin samat oikeussäännöt⁹¹. Puhuttaessa lesken oikeudellisesta asemasta viitataan samalla rekisteröidyn parisuhteen osapuoleen.

Toinen lesken perillisaseman edellytys PK 3:1.1:n mukaan on, ettei perittävältä jäänyt ensimmäiseen parenteeliin kuuluvia perillisiä eli jälkeläisiä tai heidän sijaantuloperillisiä. Avio-oikeuden puuttuminen ei ole este lesken perintöoikeudelle, jos muut edellytykset täyttyvät⁹². Lesken perillisasema poissuljetaan lain mukaan automaattisesti, jos perittävällä on rintaperillisiä. Koska lesken lakimääräinen perillisasema on toissijainen rintaperillisiin nähden ja leski voi olla testamentin saaja

---

⁸⁷ Aarnio-Kangas 2016, s. 64.

⁸⁸ Aarnio-Kangas 2016, s. 122, 125, Kangas 2023, s. 558.

⁸⁹ Huom. kuka vain sukulainen voi hyväksyä perittävän testamentin ainakin perinnön ennakkoluopumisen muodossa, Aarnio-Kangas 2016, s. 708, 710–711.

⁹⁰ Kangas 2023, s. 71.

⁹¹ Rekisteröidystä parisuhteesta annetun lain (950/2001) 8 § 2 momentti: Rekisteröidyn parisuhteen purkautumisella on samat oikeusvaikutukset kuin avioliiton purkautumisella, jollei toisin säädetä, avioliittolain (234/1929) 3 §: Avioliitto purkautuu, kun toinen puoliso kuolee tai julistetaan kuolleeksi taikka kun puoliset tuomitaan avioeroon tai avioliitto kumotaan, Aarnio-Kangas 2016, s. 105.

⁹² Kangas 2023, s. 553. Avio-oikeuden puuttuminen voi johtua mm. avioehdosta tai testamentin ehdosta.

keskinäisen testamentin perusteella, lienee harvinaisempaa, että testamentin hyväksyjätahona on leski⁹³.

Lesken perillisasemaan vaikuttaa myös se, että hän perii ensiksi kuolleen puolison omaisuuden rajoitetulla omistusoikeudella, kun perittävällä on toisen parenteelin perillisiä⁹⁴. Toisen parenteelin perillisiä kutsutaan tässä toissijaisiksi perillisiksi, koska heidän lakimääräinen perintöoikeutensa on presumtiivinen⁹⁵ niin kauan, kuin leski elää.⁹⁶ Presumtiivisuudella viitataan siihen, että toissijaisten perillisten perintöoikeus aktualisoituu vasta lesken kuoltua eli he ovat oletettuja perillisiä. He eivät ole ensin kuolleen puolison kuolinpesän osakkaita, vaan toissijaisista perillisistä tulee lesken kuolinpesän osakkaita PK 18:1.1:n nojalla.⁹⁷ Jos toissijaisiakaan perillisiä ei ole, leski perii puolisonsa täydellä omistusoikeudella, ellei puoliso ollut tehnyt testamenttia toisen hyväksi tai liittänyt testamenttiinsa toissijaismääräystä.⁹⁸ Oma erityiskysymyksensä lesken hyväksymisen seurauksiin liittyen olisi, voiko toisen hyväksi tehdyn testamentin hyväksyminen vaikuttaa jollain tavalla lesken jäämistöoikeudelliseen suojaan tai avio-oikeuteen, joihin kuuluu oikeus hallita jäämistöä jakamattomana (PK 3:1a) ja lesken tasinkoetuoikeus jäämistöosituksessa⁹⁹.

2.2.3 Testamentin toissijaissaaja

Sukulainen tai muu henkilö voi hyväksyä testamentin ensisaajan hyväksi jälkisäädöksen, jonka toissijaissaaja tämä itse on. Toissijaissaajalla tarkoitetaan henkilöä, jolle testamentin tekijä on määrännyt jäämistönsä siirtyvän sen jälkeen, kun testamentin

---

⁹³ Ks. Aarnio-Kangas 2016, s. 122, 125, Kangas 2023, s. 558. Suurin osa lakimääräisistä perillisistä ovat jälkeläisiä.

⁹⁴ Kangas 2023, s. 554–555. Rajoitetulla omistusoikeudella viitataan siihen, että lesken oikeus määrätä perimästään omaisuudesta *mortis causa* on rajoitettu. Kuolemanvaraismääräyksillä leski ei voi estää toissijaisten perillisten oikeutta perintöön (PK 3:1.2). Lesken oikeutta määrätä perimästään omaisuudesta *inter vivos* ei sen sijaan ole rajoitettu.

⁹⁵ Kangas 2023, s. 555, Aarnio-Kangas 2016, s. 62. Perittävän ja presumtiivisen perillisen asetelmalla viitataan myös oikeustoimiin, joiden taustalla on oletama siitä, että henkilöllä olisi lakimääräisen perimyksen mukaan perillisasema, mikäli perittävä olisi kuollut. Näin on mm. perillisen luopuessa ennalta eli perittävän eläessä perintöoikeudesta.

⁹⁶ Aarnio- Kangas 2016, s. 113. Lesken ja toissijaisten perillisten perimys tapahtuu kahdessa vaiheessa: ensin perii leski, ja sen jälkeen perivät toisen parenteelin toissijaiset perilliset.

⁹⁷ Aarnio- Kangas 2016, s. 114. Osakasasema lesken kuolinpesässä tarkoittaa, etteivät perittävän toissijaiset perilliset voi esimerkiksi vaatia ensin kuolleen puolison kuolinpesän jakoa lesken eläessä.

⁹⁸ Aarnio-Kangas 2016, s. 113. Täydestä omistusoikeudesta seuraa, ettei ensiksi kuolleella puolisollla olevien kolmannen parenteelin perillisten lakimääräinen perintöoikeus aktualisoidu koskaan.

⁹⁹ Lesken PK 3:1a:n mukainen oikeus hallita jäämistöä jakamattomana kohdistuu myös tilanteisiin, joissa perittävänä oleva puoliso on laatinut testamentin toisen edunsaajan hyväksi. Ks. Kangas 2018, s. 334. Toisaalta leski jo ennakolta disponoida perintöoikeudestaan tai jäämistöoikeudellisesta suojustaan ja luopua niistä, ks. Aarnio-Kangas 2016, s. 710.

ensisaajan oikeus lakkaa.¹⁰⁰ Toissijainen perillinen voi olla jälkeläinen, jonka perintöoikeudesta yksi tai molemmat vanhemmista ovat määränneet testamentilla. Järjestelyllä voidaan määrätä leskelle lakimääräistä laajempi jäämistöoikeudellinen suoja, kun puolisoilla on rintaperillisiä¹⁰¹. Yhtäältä järjestelyllä voidaan luoda perintöoikeus avopuolisoiden välillä. Avopuolisoiden määrä on kasvanut ja avoliitto on yleistynyt parisuhdemuoto¹⁰². Yleisyydestä huolimatta avopuolisot jäävät lain mukaan ilman perintöoikeutta ja leskelle kuuluvaa jäämistöoikeudellista suojaa¹⁰³. Avo- tai aviopuolisoiden välillä voidaan tehdä keskinäinen testamentti eli puolisoiden hyväksi tehty testamentti. Niihin sisältyy yleensä toissijaismääräys, jonka mukaan puolisoiden rintaperilliset ovat testamentin toissijaissaajia. Toissijaissaaja voi olla myös täysin muu, kuin sukulaisuussuhteessa oleva henkilö. Testamentti, johon sisältyy toissijaismääräys, on muodoltaan rajoitettu omistusoikeustestamentti samaan tapaan kuin lesken perillisasemaan perustuva rajoitettu omistusoikeus. Rajoitettuun omistusoikeustestamenttiin sovelletaan toissijaissaajaa suojaavia PK 3 luvun säännöksiä, ellei testamentista johdu muuta.¹⁰⁴

2.3 Hyväksyminen perittävän eläessä

Testamentin hyväksymistä koskevat oikeussäännöt ja edellytetty muoto riippuu tahdonilmaisun ajankohdasta. Perillinen voi antaa testamentin tekijälle testamentin hyväksymistä osoittavan tahdonilmaisun tämän eläessä. Ajankohta perittävän eläessä tarkoittaa, että presumtiivinen perillinen olettaa omaavansa perillisaseman suhteessa testamentin tekijään tämän kuollessa¹⁰⁵. Olettama raukeaa, mikäli

¹⁰⁰ Aarnio- Kangas 2016, s. 113–114. Toissijaismääräykset ovat yleisiä testamenttioikeudessamme. Rintaperillinen tai muu toissijaissaaja voi hyväksyä lesken hyväksi tehdyn rajoitetun omistusoikeustestamentin. Toissijaismääräys muuttaa rintaperillisen oikeusaseman toissijaisen perillisen asemaa vastaavaksi. Hän ei voi vaatia kuolinpesän jakoa ennen lesken kuolemaa.

¹⁰¹ Kun testamenttia ei ole, lesken lakimääräiseen jäämistöoikeudelliseen suojaan kuuluu oikeus hallita lesken jäämistöä jakamattomana (lesken enimmäissuoja) PK 3:1a:n mukaan. Hallintaoikeus ei estä rintaperillistä esittämästä kuolinpesän jakovaatimusta eikä siitä seuraavaa velvollisuutta toimittaa perinnönjako. PK 3:1a.2:n mukaan rintaperillisen jakovaatimuksesta huolimatta puoliso saa pitää jakamattomana hallinnassaan puolisoiden yhteisenä kotina käytetyn tai muun jäämistöön kuuluvan eloonjääneen puolison kodiksi sopivan asunnon, jollei kodiksi sopivaa asuntoa sisälly eloonjääneen puolison varallisuuteen (lesken vähimmäissuoja). Aarnio- Kangas 2016, s. 105–106, 109. Lesken hallintaoikeus on rajoitetumpi suoja kuin lesken perintöoikeus ja leski ei saa PK 3:1a:n hallintaoikeuden nojalla kuolinpesän osakkaan asemaa.

¹⁰² Aarnio- Kangas 2016, s. 119, 845.

¹⁰³ Avopuolisoita koskee kuitenkin PK 8:2:n mukainen harkinnanvarainen avustus ensiksi kuolleen puolison jäämistöstä.

¹⁰⁴ Ks. PK 12:1, Aarnio-Kangas 2015, s. 501, Kangas 2018, s. 540, 585. Testamentista johtuvasta lesken omistusoikeudesta toissijaissaajiin nähden ks. KKO 1998:139.

¹⁰⁵ Kangas 2013, s. 308. Perittävän eläessä tämän perillisten perillisasemasta vallitsee vain olettama, koska presumtiivinen perillinen ei voi saada perillisasemaansa vahvistetuksi tuomioistuinratkaisulla ennenaikaisesti eli perittävän elämän aikana.

hyväksymistahdonilmaisun antaja kuolee ennen testamentin tekijää. Perittävän eläessä hyväksymistahdonilmaisun antaa tyypillisesti rintaperillinen¹⁰⁶.

Hyväksymistahdonilmaisusta perittävän eläessä säädetään PK 17:1.2:ssa¹⁰⁷. Säännöksen nojalla perittävän eläessä annettavan testamentin hyväksymisen muodolle on kaksi edellytystä. Ensiksikin hyväksyminen on tehtävä kirjallisesti. Toiseksi perittävän eläessä tehty hyväksyminen on ilmoitettava eli osoitettava testamentin tekijälle. Säännöksessä hyväksymiselle asetetaan määrämuoto, mikä tarkoittaa, ettei testamentin hyväksyminen ole pätevä, elleivät molemmat laissa mainitut kriteerit täyty¹⁰⁸. Testamentin tekijän on saatava hyväksymisestä lain mukaan tieto, jolloin ei ole esimerkiksi riittävää, että hyväksyminen tehdään ilman sen saattamista testamentin tekijän tietoisuuteen tai ilmoittamalla siitä vain jollekin muulle henkilölle. Perittävän tietoisuus luopumisesta on tahdonilmaisun pätevyyden edellytys.¹⁰⁹ Muotosäännöistä poikkeava testamentin hyväksyminen voi sitoa hyväksyjää, jos tämä oli oikeustoimikelpoinen¹¹⁰. Tällöin hyväksyminen kohdistuu vain perittävän tekemään testamenttiin, eikä sillä ole PK 17:1.2:n sisältämiä oikeudellisia seurauksia.

Asiallisesti PK 17:1.2:n mukainen hyväksyminen on perillisen keino luopua perinnöstä. Perinnöstä luopumisen perittävän eläessä voi säännöksen mukaan tehdä hyväksymällä testamentin tai muulla kirjallisella tavalla. Testamentin hyväksyminen on perinnöstä luopumisen ilmoitustavoista yleisin tapa luopua perinnöstä ennakolta¹¹¹. Perinnöstä luopumista perittävän eläessä kutsutaan myös ennakkoluopumiseksi¹¹². Ennakkoluopuminen on käsitetty myös negatiivisena perintösopimuksena¹¹³, mitä ei tule sekoittaa siihen seikkaan, että hyväksyminen on aina yksipuolinen oikeustoimi¹¹⁴. Varsinaiset perintösopimukset eli sopimukset jäämistöstä, joissa perittävä on osapuolena, sekä sopimukset kolmannen henkilön perinnön jaosta ovat kiellettyjä ja suoraan lain

---

¹⁰⁶ Tuunainen 2015, s. 136.

¹⁰⁷ PK 17:1.2: Jos perillinen hyväksymällä testamentin tai muulla tavoin kirjallisesti ilmoittaa perittäväälle luopuvansa perinnöstä, on luopuminen pätevä. Perillinen saa kuitenkin lakiosansa, jollei hän ole saanut siitä kohtuullista vastiketta taikka jollei hänen puolisolleen testamentin tahi jälkeläisilleen lain tai testamentin nojalla tule lakiosaa vastaavaa omaisuutta.

¹⁰⁸ Aarnio-Kangas 2016, s. 708–709.

¹⁰⁹ Lain tarkoitettamana ilmoittamisena pidetään muutakin kuin hyväksymistahdonilmaisun toimittamista henkilökohtaisesti perittäväälle. Ilmoittaminen voi tapahtua sijoittamalla luopumisilmoitus paikkaan, josta perittäväällä voi ottaa asiakirjasta selon. Ks. Aarnio-Kangas 2016, s. 709.

¹¹⁰ Aarnio-Kangas 2015, s. 792, 800.

¹¹¹ Aarnio-Kangas 2016, s. 708, Kolehmainen-Räbinä 2020, s. 443, Tuunainen 2015, s. 132.

¹¹² Aarnio-Kangas 2016, s. 708, Aarnio-Kangas 2015, s. 768, Kolehmainen-Räbinä 2012, s. 321, Kolehmainen-Räbinä 2021, s. 91, Heikonen 1939, s. 353 ss., Walin 1993, s. 252 ss.

¹¹³ Kolehmainen-Räbinä 2020, s. 442, Aarnio-Kangas 2016, s. 708. Negatiivista perintösopimusta merkitsevä oikeustoimi tunnettiin jo vuoden 1734 lain voimassa olon aikana.

¹¹⁴ Aarnio-Kangas 2016, s. 709, Lahtinen 1961, s. 351.

nojalla pätemättömiä.¹¹⁵ Ennakkoluopuminen on sallittu perillisasemaa koskeva määräämistoimi, koska perillinen ei ennakkoluopumisella määrää toisen jäämistöstä tai sitoudu sopimukseen, vaan vain luopuu perintöosastaan.¹¹⁶

Lainvalmistelussa¹¹⁷ ei ole täsmennetty, mitä hyväksymisen kirjallisella muodolla tai hyväksymisen ilmoittamisella tarkoitetaan. Oikeuskirjallisuudessa muotovaatimusta on käsitelty niin, että hyväksymisen kirjallinen muoto sisältää asiakirjan ja sen allekirjoittamisen.¹¹⁸ Testamentin hyväksymisen voi antaa itsenäisenä asiakirjana tai liittää osaksi testamentin tekijän testamenttiasiakirjaa.¹¹⁹ Yleensä luopuminen eli hyväksymistahdonilmaisu sisällytetään perittävän tekemään testamenttiin¹²⁰. Tuomioistuinkäytännöstä löytyy esimerkki, jossa luopumisilmoituksen on katsottu sisältyvän myös muuhun kuin testamenttiasiakirjaan. Vuonna 1986 Kouvolan hovioikeuden ratkaisussa ennakkollisena luopumisena on pidetty perillisen tahdonilmaisua, joka on sisältynyt ensiksi kuolleen vanhemman jälkeen allekirjoitettuun perinnönjakosopimukseen. Tahdonilmaisussa perillinen oli ilmoittanut saaneensa perinnön molempien vanhempien osalta.¹²¹

PK 17:1.2 ei sisällä sääntöä, joka edellyttää todistajien käyttämistä testamentin hyväksymisessä tai muussa kirjallisessa luopumisilmoituksessa. Todistajien käyttämistä testamentin hyväksymistahdonilmaisun yhteydessä ei myöskään voi edellyttää tulkitseamalla säännöstä laajasti, sillä sen voisi ajatella olevan oikeusvarmuuden vastaista.¹²² Vaikka kirjallinen muoto riittää, todistajien käyttäminen on sallittua hyväksymistahdonilmaisun yhteydessä. Mahdollisten oikeusturvavasyiden ja todistelun varalta todistajien käyttämistä voi myös suositella.¹²³

Perittävän eläessä hyväksymisinstituutioon vaikuttaa se, ettei testamentin tekijälle ole säädetty mitään velvollisuutta ilmoittaa tekemästään testamentista tämän elinaikanaan

---

¹¹⁵ PK 17:1.1, Kielletyistä ja sallituista perillisasemaa koskevista oikeustoimista enemmän ks. Aarnio-Kangas 2016 / XIV Perillisasemaa koskevista oikeustoimista.

¹¹⁶ Kolehmainen-Räbinä 2020, s. 441.

¹¹⁷ HE 6/1964 vp.

¹¹⁸ Kolehmainen-Räbinä 2020, s. 442, Aarnio-Kangas 2016, s. 708.

¹¹⁹ Kolehmainen-Räbinä 2020, s. 442, Gottberg 1992, s. 925.

¹²⁰ Kolehmainen-Räbinä 2020, s. 442.

¹²¹ Ks. Kouvolan HO 3.9.1986 S 85/446.

¹²² Aarnio-Kangas 2016, s. 709.

¹²³ Aarnio-Kangas 2016, s. 709, Kolehmainen-Räbinä 2020, s. 442, Perintökaaren lainvalmistelusta ennakkoluopumistahdonilmaisun muodon osalta ks. KKO:n lausunto 1941, s. s. 122–123, Aarnio 1967, s. 391–398. Vrt. Testamenttiin, jonka määräämuotoon kuuluu kaksi todistajaa (PK 10:1).

taikka saattaa sitä perillisten tietoon ennen kuolemaansa.¹²⁴ On täysin testamentin tekijän päätettävissä, ilmoittaako tämä testamentistaan perillisille. Testamentin tekijä voi jättää kokonaan kertomatta tekemästään testamentista elinäkanaan, jolloin perilliset saavat tiedon testamentista vasta perittävän kuoleman jälkeen. Tällöin hyväksymistahdonilmaisukin on mahdollinen vasta perittävän kuoleman jälkeen.

2.4 Hyväksyminen perittävän kuoltua

Kun testamentti hyväksytään testamentin tekijän kuoleman jälkeen, kyseessä on ns. jälkihyväksyminen. Jälkihyväksymisen oikeudelliset edellytykset eroavat PK 17:1.2:n ennakkoluopumiseen liittyvästä hyväksymisestä. Testamentin hyväksymistä ei ole säädetty keinoksi, jolla perillinen voi perittävän kuoleman jälkeen luopua perinnöstä. Perinnöstä sekä testamentista luopumisesta perittävän kuoleman jälkeen säädetään erikseen. Luopumisesta säädetään PK 17:2a:ssä¹²⁵. Hyväksymistahdonilmaisulla perittävän kuoltua on merkitystä erityisesti testamentin saajan ja perillisen välisessä suhteessa.¹²⁶ Perintöoikeusta luopumista on oikeuskirjallisuudessa kutsuttu laajennetuksi testamentin hyväksymiseksi silloin, kun kuolinpesään kohdistuu testamentti ja perillinen luopuu perintöoikeudestaan perittävän kuoleman jälkeen¹²⁷.

Testamentin hyväksyminen perittävän kuoleman jälkeisessä oikeustilassa seuraa esimerkiksi siitä, ettei perillinen ole suostunut hyväksymään testamenttia aiemmin tai tämä ei ole saanut tietää testamentista aiemmin. Jälkihyväksyminen perustuu osaltaan siihen, että lainsäädäntö ei lähtökohtaisesti sisällä rajoituksia perillisen oikeudelle antaa hyväksymistahdonilmaisua tai luopua vaatimuksistaan jäämistöön nähden.¹²⁸ Perittävän kuoleman jälkeen hyväksymisen muotoon ja pätevyyteen sovelletaan yleisiä varallisuus-oikeuden sääntöjä, koska tahdonilmaisusta ei säädetä laissa.¹²⁹

¹²⁴ Testamentti voidaan oikeudessamme ymmärtää tahdonilmaisuksi, jonka sitovuudelta ei edellytetä sen saattamista toisen tietoon. Testamentti eroaa tahdonilmaisusta, joille tyypillistä on niiden sitovuuden riippuminen tahdonilmaisun tiedottamisesta, lähettämisestä tai vastaanottamisesta sen saajalle. Ks. Saarnilehto ym. (päivitysvä verkkojulkaisu) / III Sopimus / 1. Johdanto.

¹²⁵ Luopuminen edellyttää määrämuotoa ja sitä, ettei perillinen ole ryhtynyt perintöön. Arviointeja perintöön ryhtymisen merkityksestä on esim. ratkaisussa KKO 2006:34, jossa korkeimman oikeuden mukaan A:n katsottiin ottaneen perinnön vastaan yrittäessään myydä testamentilla saadut osakkeet ja myöhemmässä ilmoituksessa, jonka mukaan A ei ollut vastaanottanut testamentilla saatua omaisuutta, ei ollut perintöön ryhtymisen vuoksi kyse testamentista luopumisesta. (Perustelut, kohta 10). Tapauksessa oli kyse yksityishenkilön velkajärjestelyn edellytyksistä ja velallisen velkojia loukkaavasta toiminnasta. Ks. myös KKO 2003:95, jossa arvioitiin perintöön ryhtymistä sekä aviopuolison oikeutta vastikkeeseen avioliittolain 94 §:n nojalla, kun toinen aviopuoliso on luopunut perinnöstä.

¹²⁶ Aarnio-Kangas 2015, s. 776.

¹²⁷ Tuunainen 2015, s. 203, Linna-Leppänen 2007, s. 377.

¹²⁸ Lohi 2017, s. 252.

¹²⁹ HE 1/1990 vp, s. 3.

Jälkihyväksyminen on yksipuolinen ja vapaamuotoinen oikeustoimi. Vapaamuotoisuudesta seuraa, että hyväksymistahdonilmaisun tunnuspiirteet määräytyvät siviilioikeuden yleisten periaatteiden mukaan. Siviilioikeuden yleisten sääntöjen mukaan tahdonilmaisut voivat olla nimenomaisia tai konkludenttisia. Hyväksymistahdonilmaisunkin on ajateltu voivan olla nimenomainen sekä konkludenttinen.¹³⁰ Nimenomainen tahdonilmaisun yhteydessä tahdonilmaisun antaja välittää siitä tiedon vastaanottajalle. Nimenomainen tahdonilmaisuus voidaan antaa eri ilmaisutapoja ja tiedonvälitystapoja käyttämällä. Nimenomaisen tahdonilmaisun tunnuspiirteet voivat täytyä esimerkiksi suullisessa tai kirjallisessa tahdonilmaisussa. Konkludenttinen eli hiljainen tahdonilmaisuus päätellään tämän antajan käyttäytymisestä. Sopimusosapuolen voidaan esimerkiksi katsoa sitoutuvan tiettyyn menettelyyn tai sopimukseen konkludenttisesti passiivisuuden perusteella.¹³¹

Hyväksymistahdonilmaisun antava perillinen voi ensiksi perittävän kuoltua antaa hyväksymistahdonilmaisun nimenomaisesti ja osoittaa sen testamentin saajalle. Toiseksi on periaatteessa mahdollista, että perillinen jättää testamentin saajan pääteltäväksi tulkita hyväksyminen perillisen käyttäytymisestä¹³². Konkludenttinen hyväksymistahdonilmaisuus voi kenties olla kyseessä esimerkiksi perillisen käyttäytyessä passiivisesti, kun perillinen on saanut tiedon kuolinpesää koskevasta testamentista, mutta ei ryhdy testamentin toimeenpanoa rajoittaviin toimiin. Konkludenttisen hyväksymistahdonilmaisun sisällön ja ulottuvuuden todistettavuus on kuitenkin haastavaa. Käytännössä on tavallista, että jälkihyväksyminen annetaan testamentin tiedoksiannon yhteydessä tiedoksiantoklausuuliin liitettyllä hyväksymistahdonilmaisulla kirjallisesti ja osoitetaan testamentin saajalle¹³³. Nimenomaisessa kirjallisessa hyväksymisessä tahdonilmaisun olemassaolo ja todisteellisuus ei ole yhtä ongelmallinen kuin hiljaisessa hyväksymisessä.

Hyväksymistahdonilmaisun pätevyys ei edellytä kirjallista asiakirjaa perittävän kuoleman jälkeen, koska siviilioikeuden yleisten periaatteiden mukaan myös suulliset tahdonilmaisut ovat sitovia. Kirjallinen muoto on kuitenkin todistusvoimallisesti varmin tapa hyväksyä testamentti myös perittävän kuoleman jälkeen. Mikäli hyväksymistä koskevat tosiseikat tulevat epäselviksi tai riidanalaisiksi, tahdonilmaisun

---

¹³⁰ Aarnio-Kangas 2015, s. 776.

¹³¹ Saarnilehto ym. (päivittyvä verkkojulkaisu) / III Sopimus / 1. Johdanto, Ks. KKO 1993:35. Tapauksessa passiivisuus ja toimeen ryhtymättömyys tulkittiin sopimusvoimalliseksi hiljaiseksi tahdonilmaisuksi, jolla henkilö hyväksyi sitovasti vastapuolen sopimusmääräysten vastaisen menettelyn.

¹³² Ks. Aarnio-Kangas 2015, s. 776.

¹³³ Aarnio-Kangas 2015, s. 784.

todisteellisuuteen vaikuttaa olennaisesti kirjallisen asiakirjan olemassaolo. Kirjallinen hyväksymistahdonilmaisu kannattaa myös antaa testamentin saajalle, vaikka hyväksymisen ilmoittaminen testamentin saajalle perittävän kuoltua ei ole edellytys pätevyydelle. Ilmoittaminen on todistusoikeudellisesti tärkeää.¹³⁴ Hyväksymistahdonilmaisu voi edellyttää todistettavuutta, jos tarkastellaan testamentin moitetta koskevaa PK 14:5:ää. Säännöksen mukaan moiteoikeuden menettäminen aiheutuu todistettavasta tavasta, jolla perillinen on luopunut oikeudestaan. Lainkohdassa tarkoitettu todistettava tapa on esimerkiksi testamentin hyväksyminen¹³⁵.

Ajankohdalle, milloin perillinen voi hyväksyä testamentin perittävän kuoleman jälkeen, ei sinänsä ole rajoituksia. Perillinen voi yksipuolisesti päättää, milloin tämä hyväksyy testamentin. Perillinen voi hyväksyä testamentin vielä nostettuaan moitekanteenkin.¹³⁶ Perillisen passiivisuus voi lopulta tehdä testamenttimääräykset häntä sitovaksi ilman nimenomaista hyväksymistahdonilmaisu testamentin moitekannetta koskevan määrääjän kuluessa.¹³⁷ Moiteajan kulumisen jälkeen nimenomaisella hyväksymisellä ole enää merkitystä, joten hyväksyminen on viimeistään annettavissa moitekanteen määrääjän kuluessa.¹³⁸ Testamentin moiteoikeuden käyttämättä jättämistä voi kuvailla passiiviseksi hyväksymiseksi¹³⁹. Passiivinen perillinen voi jäädä odottamaan moitekanteen määrääjän kulumista, jolla tämä osoittaa hyväksyvänsä testamentin ainakin moiteoikeuden menettämistä koskevilta osin.

2.5 Miksi testamentteja hyväksytään?

2.5.1 Perittävän tahdon edistäminen

Perittävän tavoite saada hyväksymistahdonilmaisu voi olla syy antaa testamentti tiedoksi perillisille perittävän eläessä. Perillisen vapaaehtoisuuteen perustuva hyväksyminen edistää perittävän tahdon mukaista perimystä ja testamenttausvapauden toteutumista, kun perittävä on halunnut määrätä jäämistöstään testamentilla.¹⁴⁰ Ennakolta saatu perillisen hyväksymistahdonilmaisu antaa ennakoivaa varmuutta niin perittäväälle kuin testamentin

¹³⁴ Aarnio-Kangas 2015, s. 777.

¹³⁵ PK 14:5 toinen virke: ”Perillisellä ei kuitenkaan ole moiteoikeutta, jos hän on hyväksynyt testamentin tai muulla todistettavalla tavalla luopunut moiteoikeudestaan”.

¹³⁶ Kangas 2018, s. 563, Aarnio-Kangas 2015, s. 779.

¹³⁷ Aarnio-Kangas 2015, s. 776. Testamentin moitteesta ja muista testamenttikanteista enemmän ks. Aarnio-Kangas 2015 / Luku XXIII – Luku XXV.

¹³⁸ Ks. Aarnio-Kangas 2015, s. 775. Testamentin lainvoimaisuudesta: ”Testamentin lainvoimaisuudella tarkoitetaan vain sitä, ettei perillinen voi moittia testamenttia PK 13:1:ssä säädetyillä perusteilla”. Tuunainen 2015, s. 190. Tuunaisen mukaan testamentin lainvoimaisuuden merkitys on hyvin rajoitettu. Testamentin lainvoimaisuudesta ks. myös Lohi 2011, s. 513–514.

¹³⁹ Tuunainen on käyttänyt nimitystä passiivinen hyväksyminen tilanteessa, jossa perillinen ei nosta moitekannetta testamentin moiteajan kuluessa, ks. Tuunainen 2015, s. 189.

¹⁴⁰ Aarnio-Kangas 2016, s. 725, 769.

saajallekin testamentin mukaisen perimyksen toteuttamiseen. Ennakolta saatu hyväksyminen ei sido testamentin tekijää eikä perillisellä ole mitään velvollisuutta hyväksyä testamenttia. Testamentin tekijällä on aina vapaus määrätä jäämistöstään uudella testamentilla tai luovuttaa testamenttimääräyksissä mainittua omaisuutta *inter vivos* perilliselle tai muulle henkilölle¹⁴¹. Ennakkohyväksyminen edistää perittävän jäämistösuunnittelun mahdollisuuksia, koska hyväksyminen laajentaa jälkisäädöksen alaista jäämistöomaisuutta. Laajeneminen perustuu siihen, että ennakkoluopumisen johdosta lakiosaperilliselle voidaan maksaa korvaus perittävän eläessä, jolloin lakiosaa ei suoriteta kuolinpesästä. Omaisuus vapautuu tällöin käsiteltäväksi perittävän tahdon mukaan.¹⁴² Ennakkohyväksyminen voi myös edistää perittävän tavoitetta toteuttaa yrityksen sukupolvenvaihdos tai kiinteän omaisuuden omistuksen siirto jälkeläiselle tai muulle henkilölle. Perittävän intressi voi myös olla testamentilla ja sille annetulla hyväksymisellä ennakoivasti vaikuttaa puolisisaruksia sisältävien uusioperheiden kuolinpesien sujuvaan käsittelyyn.¹⁴³

2.5.2 Selvitysmenettelyn nopeuttaminen

Hyväksyminen on perillisen näkökulmasta tarkoituksenmukainen vaihtoehto, jos kuolinpesässä ei ole merkittäviä ristiriitaisuuksia osapuolten intressien välillä.¹⁴⁴ Riidattomissa kuolinpesissä on kaikkien osapuolien kannalta suotuisaa suorittaa pesänselvitys ja perinnönjako joutuisasti.¹⁴⁵ Hyväksyminen toimii erityisesti testamentin selvitysmenettelyjen nopeuttajana.¹⁴⁶ Kun testamentin toteuttamiselle ei nähdä esteitä, testamentin hyväksyminen on perittävän tahdon ja testamenttausvapauden tukemiseksi selvissä tilanteissa perusteltua. Syytä nopeuttaa pesänselvitystä ei vastaavasti ole ainakaan silloin, mikäli perillinen epäilee, että testamenttiin liittyy esimerkiksi jokin PK 13 luvun mukainen pätemättömyysperuste. Tällöin perillisten intressissä voi olla pyrkimys selvittää testamentin tekemiseen liittyvät olosuhteet ja testamentin tekijän testamenttaustahto ennen hyväksymistä, joka tuo mukanaan sitovia oikeusvaikutuksia.¹⁴⁷

---

¹⁴¹ Aarnio-Kangas 2015, s. 770 ja KKO 1997:156.

¹⁴² Ks. PK 17:1.2 ja Kolehmainen-Räbinä 2012, s. 324.

¹⁴³ Ks. Aarnio-Kangas 2015, s. 769.

¹⁴⁴ Aarnio-Kangas 2015, s. 768.

¹⁴⁵ Aarnio-Kangas 2015, s. 767, Kangas 2018, s. 382. Pesänselvitysmenettelyn jälkeen kuolinpesä on jakokuntoinen eli perinnönjako voidaan suorittaa. Ennen perinnönjakoa kuolinpesästä on PK 23:2:n nojalla maksettava perittävän ja pesän velat sekä täytettävä legaatit.

¹⁴⁶ Ks. Aarnio-Kangas 2015, s. 799, Kangas 2018, s. 553. Testamentin selvitysmenettely sisältää testamentin tiedoksiannon PK 14:4:n nojalla sekä testamentin moitekanteet PK 14:5:n nojalla.

¹⁴⁷ Vaikka perillinen olisi tietoinen jostakin perusteesta, joka antaa syyn tutkia testamentin pätevyys, perillinen voi silloinkin sitovalla tavalla hyväksyä testamentin. Lohi 2017, s.

Hyväksymisellä perillinen voi sujuvoittaa testamentin selvitysmenettelyä, joka alkaa testamentin tiedoksiannosta.¹⁴⁸ Jos testamenttia ei ole annettu tiedoksi perittävän eläessä, se annetaan yleensä tiedoksi perunkirjoituksen yhteydessä, jonka määräaika on kolme kuukautta perittävän kuolemasta.¹⁴⁹ Hyväksyminen nopeuttaa testamentin toteuttamista hyväksymisen sisältämän testamentin lainvoimaisuutta koskevan oikeusseuraamuksen takia. Lainvoimaisuudella viitataan PK 14:5:ssä säädetyn moiteoikeuden menettämiseen¹⁵⁰, joka muodosta toisen osan testamentin selvitysmenettelystä¹⁵¹. PK 14:5:ssä säädetään kuuden kuukauden määräaika moitekanteelle. Jos testamentti on hyväksytty, kuuden kuukauden moiteajan kulumista ei tarvitse odottaa ennen perinnönjaon aloittamista. Muutoin testamentin selvitysmenettelyyn voi kulua perunkirjoituksen ja moitekanteen määräajat yhteen laskettuna yhdeksän kuukautta. Menettely voi kestää tätäkin pidempään, jos testamenttia vastaan nostetaan kanne ja oikeudenkäyntiä joudutaan odottamaan. Jos perillinen arvioi ennakolta, että tämä ei tule riitauttamaan perittävän tekemää testamenttia PK 13 luvun mukaisilla testamentin moiteperusteilla, on hyväksyminen tarkoituksenmukaista selvitysmenettelyn nopeuttamiseksi. Vaikka hyväksyminen olisi tarkoituksenmukaista selvitysmenettelyjen sujuvuuden kannalta, voi perillisen päätökseen hyväksyä testamentti vaikuttaa muutkin seikat, kuten lakiosaoikeuden toteuttaminen tai PK 18:1.2:n mukaisen yhteishallintoon kuuluvan määräämisvallan säilyttäminen kuolinpesässä.

Kuolinpesää koskevien menettelyjen nopeuttamisessa on huomioitava, että testamentin hyväksyminen on henkilökohtainen oikeustoimi. Hyväksymistahdonilmaisun antaminen on jokaisen perillinen itse päätettävissä. Hyväksyminen on vapaaehtoista ja yhden perillisen hyväksymistahdonilmaisuus ei sido muita perillisiä. Lakimääräisen perillisen harkintaan voi vaikuttaa se, millaiseksi mahdolliset oikeussuojakeinot testamenttia vastaan muodostuvat hyväksymisen jälkeen.¹⁵² Kaikkien perillisten olisi hyväksyttävä testamentti, jotta perintöprosessuaaliset määräajat ja mahdolliset moitekanteet eivät hidasta testamentin selvitysmenettelyä ja toteuttamista.

2.5.3 Velkaantuminen

Perillinen, jota uhkaa ulosmittaus tai henkilökohtainen konkurssi, saattaa harkita perintöoikeudesta luopumista velkojia sitovasti. Perillisen velkaantuminen on yksi

---

¹⁴⁸ Tuunainen 2015, s. 188.

¹⁴⁹ Aarnio-Kangas 2015, s. 767, PK 14:4, PK 20:1.

¹⁵⁰ Aarnio-Kangas 2015, s. 775.

¹⁵¹ Kangas 2018, s. 553.

¹⁵² Kyseessä on erityisesti testamentin moitekannetta, lakiosaoikeutta ja hyväksymistahdonilmaisun tulkinta- ja pätemättömyyskannetta koskevat oikeusturvakeinot, ks. Aarnio-Kangas 2015, s. 768.

motiivi testamentin hyväksymiselle, koska hyväksymällä testamentin ennakkoon perillinen voi luopua oikeudellisesti perinnöstä. Kun perinnöstä luovutaan ennakolta, perillinen estää velkojensa mahdollisuuden ulottaa saatavia koskevia vaatimuksia perintövarallisuuteen.¹⁵³ Velkojat eivät voi takaisinsaannin kautta peräyttää perillisen ennakkoluopumista perinnöstä. Vain perittävän eläessä tehtävä testamentin hyväksyminen sisältää velkojia sitovia vaikutuksia, koska velkojasitovuus perustuu perinnöstä luopumiseen.¹⁵⁴ Jälkihyväksyminen ei oikeudellisesti sisällä perintöoikeudesta tai pesäosuudesta luopumista. Jälkihyväksyminen ei ole yksin riittävä toimi sitomaan perillisen velkojia. Velkojat voivat perittävän kuoleman jälkeisestä testamentin hyväksymisestä huolimatta esittää vaatimuksia jäämistöomaisuutta kohtaan niiltä osin, kuin perillisellä on oikeus perintöön.¹⁵⁵ Perillisen tulee huomioida maksukyvyttömyystilanteita koskevat säännöt, mikäli tämä suunnittelee hyväksymistahdonilmaisun antamista oman velkaantumisensa ja maksukyvyttömyytensä perusteella. Perintöön sisältyvän varallisuuden siirtäminen velkojien ulottumattomiin voi olla myös perittävän intressi, mikäli tämä haluaa varmuutta siitä, että jäämistö menee henkilökohtaisesti jälkeläisten tai testamentin saajan hyväksi¹⁵⁶.

Ennakkoluopumisen ja testamentin ennakkohyväksymisen sitovuudesta suhteessa ulosmittausvelkoihin säädetään ulosottokaaren (UK, 705/2007) 4:81.1:ssä. Perillisen tulee ulosottokaaren UK 4:81.1:n 1 kohdan nojalla hyväksyä testamentti niin, että ennakkohyväksyminen on tehokas myös perintökaaren järjestelmässä. Perintökaaren mukaisuudella tarkoitetaan PK 17:1.2:n mukaista testamentin hyväksymistä eli ennakkoluopumista perinnöstä. Ulosottokaari asettaa perilliselle myös näyttötaakan eli velvollisuuden osoittaa, että luopuminen on ollut tehokas. Jos luopumista ei pystytä osoittamaan ulosottokaaren edellytysten mukaan, oikeustoimi ei sido ulosmittausvelkojia.¹⁵⁷ Testamentin hyväksyminen ennakkoon ei sido

¹⁵³ Kolehmainen-Räbinä 2021, s. 95, Aarnio-Kangas 2016, s. 725.

¹⁵⁴ Ks. esim. Tuunainen 2015, s. 122, Aarnio-Kangas 2015, s. 776.

¹⁵⁵ Aarnio-Kangas 2015, s. 776. Jos ennakkoluopumista ei ole tehty, ulosmittausvelkojien sitovuus perittävän kuoltua edellyttää UK 4:81.1:n 2 kohdan nojalla perinnöstä luopumista PK 17:2a:n mukaisesti. PK 17:2a:ssa testamentin hyväksymistä ei ole säädetty keinoksi luopua perinnöstä. Perittävän kuoleman jälkeiseen perinnöstä luopumiseen kuuluu ulosottokaaren edellytyksinä lisäksi kirjallinen muoto ja tiedoksianto kuolinpesälle hallintolain (HL, 434/2003) 57.2 §:n mukaisesti. UK 4:81.1 3 kohdan mukaan luopumisilmoitus on lisäksi jätettävä tallettavaksi Digi- ja väestötietovirastoon tai Ahvenanmaan maakunnassa Ahvenanmaan valtionvirastoon. Ks. Sääntelyn merkityksestä enemmän Tuunainen 2015, s. 42–44.

¹⁵⁶ Ks. Aarnio-Kangas 2015, s. 780. Tilanteessa, jossa joku perillisistä on ylivelkaantunut, perittävä voi käyttää testamenttia velkojia silmällä pitävänä jäämistösuunnittelun keinona ja määrätä testamentissa, että jäämistöomaisuus menee muun, kuin ylivelkaantuneen perillisen hyväksi.

¹⁵⁷ Tuunainen 2015, s. 122–124. Tehokkaaseen luopumiseen ja ennakkohyväksymiseen sisältyy kirjallinen muoto, luopujan allekirjoitus sekä hyväksymisestä ilmoittaminen perittäville. Ilmoitusvelvollisuuden

ulosmittausvelkoja silloin, jos hyväksyjää jo koskee ulosmittauspäätös. Ulosmittauspäätöksen jälkeen velallinen ei voi luopua perinnöstä velkojaa sitovasti UK 4:81.2:n mukaan.

Konkurssin osalta konkurssilain (KonkL, 20/2004) 5:5:ssä säädetään perillisen mahdollisuudesta luopua perinnöstä konkurssivelkoja sitovasti. Hyväksymistahdonilmaisun sitovuus konkurssivelkoja kohtaan perustuu perinnöstä luopumiseen.¹⁵⁸ Konkurssivelkoja sitova perintöoikeudesta luopuminen sisältää määräajan. Määräaika pitää silmällä perittävän kuoleman jälkeistä perinnöstä luopumista. Määräaika on KonkL 5:5:n nojalla kolme kuukautta siitä, kun velallisperillinen on saanut tiedon perittävän kuolemasta ja oikeudesta perintöön tai testamenttiin. Jos perillisen konkurssi on jo alkanut, ei perillinen voi KonkL 5:5:n mukaan enää luopua perinnöstä konkurssivelkoja sitovasti. Sääntelystä voi todeta saman kuin ulosoton kohdalla: testamentin jälkihyväksymisellä ei ole sitovuutta perillisen ja tämän velkojen välillä, koska jälkihyväksymisellä ei ole oikeudellista merkitystä perintöoikeudesta luopumisena¹⁵⁹. Konkurssivelkoja sitova hyväksymistahdonilmaisu on testamentin ennakkohyväksyminen PK 17:1.2:n mukaisesti¹⁶⁰.

Velkaantunut perillinen voi ennen testamentin hyväksymistä myös arvioida sitä, että ennakkoluopuminen voi vaikuttaa perillisen mahdollisuuteen päästä yksityishenkilön velkajärjestelyyn, sillä perinnöstä luopuminen saattaa muodostaa esteen velkajärjestelyn aloittamiselle. Este liittyy tulkintaan, jolla velallisen saatetaan katsoa omalla menettelyllään heikentävän maksukykyään, jos velallisperillinen luopuu hänelle lakimääräisen perillisaseman nojalla kuuluvasta jäämistövarallisuudesta.¹⁶¹

---

täyttymiseksi ennakkohyväksymisen kohdalla on katsottu olevan riittävää se, että tahdonilmaisu on saapunut perittävälle. Jos perinnöstä luopuminen on ollut tehoton, perillisen pesäosuus on ulosmitattavissa.¹⁵⁸ Ks. Aarnio-Kangas 2015, s. 780 ja KKO 1988:87. KKO 1988:87 on tapaus, jolloin testamentin valvontaa koskevat säännöt olivat vielä voimassa. A ja B olivat tehneet keskinäisen omistusoikeustestamentin, ja B ei ollut valvonut sitä A:n kuoltua. Valvomatta jättämisestä seurasi testamentin pätemättömyys ja sitomattomuus perillisiin nähden. Perillinen C oli siitä huolimatta hyväksynyt testamentin ja ilmoittanut, ettei tule moittimaan sitä eikä vaatimaan lakiosaansa. Perillisen velkoja nosti asiassa kanteen, jonka johdosta määrättiin, ettei C:n antama testamentin hyväksyminen sitonut velkoja. Aarnion ja Kankaan mukaan: ”Ratkaisun ilmentämä oikeusohje on valvontasäännösten kumoamisen jälkeenkin sikäli voimassa, että jos perillinen hyväksyy testamentin, joka ei enää juridisesti sido häntä, hyväksyminen on tulkittava luovutukseksi.” Velkojille tämä tarkoittaa, että hyväksyminen ei sido konkurssi- tai ulosmittausvelkojaa, kun perillinen hyväksyy testamentin, joka julistetaan pätemättömäksi hyväksymistahdonilmaisun antajan tai muun toimesta.

¹⁵⁹ Aarnio-Kangas 2015, s. 776.

¹⁶⁰ Ks. Aarnio-Kangas 2015, s. 780.

¹⁶¹ Perinnöstä luopumisen vaikutukset yksityishenkilön velkajärjestelyyn lähemmin ks. Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi yksityishenkilön velkajärjestelyistä annetun lain muuttamisesta 180/1996 vp s. 37–38. Jos luopumisesta on kulunut huomattavasti aikaa, velkajärjestelyn mahdollisuus on suurempi.

Ongelmat perillisen maksukyvyssä voivat toimia motiivina perittävän elämän aikaiselle testamentin hyväksymiselle siitä syystä, että PK 17:1.2:n mukaisesta hyväksymisestä suoritetaan lakiosaperilliselle¹⁶² pääsääntöisesti korvaus.¹⁶³ Presumtiivinen perillinen saattaa kokea korvauksen taloudellisen arvon siinä määrin merkittäväksi, että se muodostaa syyn ennakkohyväksymiselle.¹⁶⁴ Testamentin hyväksymisestä PK 17:1.2:n nojalla maksettava lakiosakorvaus voidaan suorittaa jo perittävän eläessä, jolloin lakiosaa ei välttämättä makseta perittävän kuoleman jälkeen kuolinpesästä.¹⁶⁵ Velkojien oikeutta esittää lakiosaa koskevia vaatimuksia rajoittaa PK 7:11. Jos perillinen hyväksyy testamentin niin, että tämä on luopunut oikeustoimella lakiosastaan, PK 7:11:n mukaan oikeus vaatia lakiosaa ei siirry perillisen velkojille.¹⁶⁶

Niin kutsuttu testamentin passiivinen hyväksyminen eli lakimääräisen perillisen pidättäytyminen moittimasta toisen hyväksi tehtyä testamenttia sekä lakiosavaatimuksen jättäminen tekemättä sitoo velkojia PK 14:6:n ja PK 7:11:n nojalla. Moite- tai lakiosaoikeuden käyttämättä jättämistä ei voida peräyttää velkojen maksuun takaisinsaannista koskevilla säännöillä. Näin on myös, vaikka testamentin moitteeseen olisi ollut ilmeisellä tavalla aihetta. Jos testamentista tulee perillisen passiivisuuden perusteella lainvoimainen, ei velkojilla siten ole mahdollisuutta moittia testamenttia tai vaatia lakiosaa taikka lakimääräisen perillisen osalta muuta menettelyä. Samoin on, jos testamentti olisi hyväksytty nimenomaisesti moite- ja lakiosaoikeuden menettämistä tarkoittavalla tavalla.¹⁶⁷

2.5.4 Perintöverotukselliset syyt

Perintöverotus muodostaa erityisiä syitä jäämistöoikeudelliseen suunnitteluun.¹⁶⁸ Perinnöstä luopumisen yhteydessä voidaan samalla ennakoida perintöverotuksen määräytymistä. Esimerkiksi ennakkoluopumisen motiivit liittyvät Aarnion ja Kankaan mukaan ”korostetusti” perintöverotukseen. Perintöveroa ei määrätä perinnöstään

¹⁶² Lakiosaan ovat PK 7:1:n mukaan oikeutettuja rintaperilliset sekä ottolapset ja tämän jälkeläiset.

¹⁶³ Kolehmainen-Räbinä 2012, s. 324. Lakiosakorvaus perustuu PK 17 luvun 1 §:n 2 momenttiin.

¹⁶⁴ Ks. Tuunainen 2015, s. 138, 143.

¹⁶⁵ Kolehmainen-Räbinä 2012, s. 324. Lakiosakorvauksen suorittamisen ja suorituksen ajankohdan vaikutuksista ulosmittausvelkoihin ks. Tuunainen 2015, s. 144–147.

¹⁶⁶ Tuunainen 2015, s. 145. Lakiosasta luopumisen sitovuudesta velkojia kohtaan ks. Feldthusen 2001, s. 306.

¹⁶⁷ Aarnio-Kangas 2015, s. 780, Tuunainen 2015, s. 197.

¹⁶⁸ Perintöveroon huomiota kiinnittävästä jäämistösuunnittelusta esimerkki on jäämistöomaisuuden omistuksen ja hallinnan eli käyttöoikeuden osoittaminen eri saajille testamenttimääräyksillä. Järjestely johtuu yleensä siitä, ettei hallintaoikeuteen perustuvasta testamenttisaannosta makseta perintöveroa. Tällöin myös omistusoikeuteen perustuvalla testamenttisaannolla määrättävästä perintöverosta vähennetään testamentilla toiselle henkilölle annetun hallintaoikeuden (pääomitettu) arvo. Ks. Tuunainen 2015, s. 296 ss.

luopuvalle, vaan perintöveroa maksavat vain ne tahot, jotka saavat perintöomaisuutta. Jos kuolinpesässä on kaikesta jäämistöomaisuudesta määräävä yleistestamentti, lakimääräisen perillisen perintöosa rajoittuu lakiosaan, ellei tämä ole hyväksynyt testamenttia myös lakiosaoikeutta loukkaavilta osin. Jos lakimääräinen perillinen ei saa mitään jäämistöosuutta, ei tälle määrätä perintöveroa. Verotukseen liittyvällä suunnittelulla perilliset voivat välttää perintöoikeuteen kulloinkin oikeutetun henkilön perintöverovelvollisuuden.¹⁶⁹ Perintöverotuksellinen merkitys korostaa hyväksymisinstituution asemaa jäämistösuunnittelun keinona. Perintöverosuunnittelu ja perintöveron välttäminen koskee erityisesti niitä hyväksymistilanteita, joissa hyväksymisellä luovutaan perintöoikeudesta kokonaan.

2.6 Ennakoivan oikeuden näkökulma

2.6.1 Ennakoiva oikeus

Hyväksymisinstituution funktiota voi lähestyä ennakoivan oikeuden näkökulmasta. Testamentin hyväksyminen sisältää ennakointia liittyen pesänselvitysmenettelyyn sujuvoittamiseen ja testamentin toteuttamiseen. Ennakoivaa oikeutta on käsitelty usein ennakoivan sopimusoikeuden yhteydessä¹⁷⁰, mutta ennakollisen oikeusajattelun sisältämät ajatukset voivat olla hyödyllisiä myös tutkimuskohteen merkityksen käsittelemisessä. Testamentin hyväksymisessä on tietyllä tapaa kyse myös ennakoimisesta ja perillisten käytöksen ohjaamisesta tiettyyn suuntaan.

Ennakoivan oikeuden (proactive law) kehitys on yhteydessä liiketoimintaan, sillä ennakoiva oikeus on kehittynyt erityisesti liiketoiminnan ennakoivan sopimisen (proactive contracting) piirissä.¹⁷¹ Ennakoiva oikeus on käytännönläheinen ja monitieteinen tutkimussuuntaus sekä näkökulma, jossa hyödynnetään ennakoivaa oikeusajattelua. Tämä näkyy siinä, että ennakoivassa oikeudessa huomioidaan ennalta eli ex ante tulevia tapahtumia. Ennakoivan oikeuden avulla voidaan pyrkiä mm. sopimusoikeudellisiin ratkaisuihin, jotka ovat mahdollisimman toimivia tulevaisuudessa, sekä ratkaisuihin, jotka vastaavat arkielämän tarpeita ja ehkäisevät ristiriitojen

¹⁶⁹ Aarnio-Kangas 2016, s. 725, Kolehmainen-Räbinä 2012, s. 327. Ks. Kolehmainen-Räbinä 2021, s. 110 ss. Perintöverovelvollisuuteen liittyvä jäämistösuunnittelu muodostaa keskeisen osan keinoja, joilla yksilö voi vaikuttaa jäämistöoikeudelliseen asemaansa. Se, milloin perinnöstä luopuminen tehdään verotuksellisesti tehokkaalla tavalla, perustuu hallinto-oikeudelliseen oikeuskäytäntöön. Perinnöstä luopuminen tulee olla tehokas, jotta perillinen varmuudella välttää perintöverotuksen. Verotuksellisesti tehokkaasta perinnöstä luopumisesta enemmän ks. Kolehmainen-Räbinä 2021, s. 111–113.

¹⁷⁰ Ks. Kaave 2022, Haapio 2010, Nystén-Haarala 2017, Sorsa 2008.

¹⁷¹ Ennakoivan oikeuden historiasta ja kehityksestä ks. esim. Berger-Walliser 2012.

syntymistä.¹⁷² Kun näkökulma on tulevassa ja siellä toimivissa ratkaisuisa, menettelyllä voidaan edistää toivottuja asioita.

Ennakoivan oikeuden funktiota voi kuvailla preventiiviseksi, ehkäiseväksi ja mahdollistavaksi. Perinteinen oikeus nähdään ennakoinnin vastakohtana eli reaktiivisena, millaisia useat voimassa olevat oikeussäännöt ovat. Reaktiivisuudesta seuraa, että oikeuden tehtävänä on vastaaminen jo syntyneisiin konflikteihin tai varautuminen esimerkiksi sopimustilanteissa jälkikäteen syntyviin ongelmiin.¹⁷³ Ennakoivaa oikeusajattelua käyttämällä ensisijainen huomio kiinnitetään mahdollisuuksiin ja aikaan ennen konflikteja. Tällöin tavoitteena on mm. oikeuksien toteutuminen ja osapuolten suojaaminen konflikteilta ja niiden haitallisilta vaikutuksilta. Perinteinen reaktiivinen oikeus puolestaan ensisijaisesti varautuu konflikteihin mm. tuomioistuinprosessiin valmistautumisen, kieltojen ja velvollisuuksien kautta. Oikeuden näkökulma on tällöin *ex post*.¹⁷⁴

Ex ante -ajattelu kiinnittyy ennakoivan oikeuden keskeiseen tehtävään, joka on oikeudellisten tavoitteiden tai päämäärien toteuttaminen.¹⁷⁵ Ennakoivan oikeuden tavoitteisiin kuuluu oikeusvarmuuden edistäminen ja lainmukainen toiminta. Näiden tavoitteiden toteutumista voi edistää tietynlaisella käyttäytymisellä. Jotta tiettyä käyttäytymistä voidaan edistää, ennakoivassa oikeudessa edellytetään tietoa siitä, millainen toiminta edistää tavoitteita. Yhtäältä tarvitaan toivotunlaisen käytöksen tukemista ja edistämistä.¹⁷⁶

2.6.2 Ajatuksia hyväksymistahdonilmaisun kannalta

EU:ssa ennakoivan oikeuden on ajateltu olevan sopiva lähestymistapa oikeuteen eri aloilla.¹⁷⁷ Ennakoivan oikeuden näkökulma on Suomessa hiljattain tuotu esille perhe- ja jäämistöoikeuden yhteydessä¹⁷⁸, mikä kertoo kyseisen oikeusajattelun mahdollisuuksista liiketoiminnan ulkopuolella. Hyväksymistahdonilmaisun merkityksen voi nähdä

¹⁷² Kaave 2022, s. 7, Nystén-Haarala 2017, s. 1015–1020. Nystén-Haaralan mukaan ennakoiva oikeus sisältää perusajatuksen siitä, että oikeuden merkitystä voi lähestyä muustakin kuin oikeusdogmatiikan näkökulmasta. Ks. myös Euroopan talous- ja sosiaalikomitea 2009, kohta 1.1, 1.4.

¹⁷³ Pohjonen 2006, s. 56, Haapio 2006, s. 23, Karhu 2022, s. 1086, Euroopan talous- ja sosiaalikomitea 2009, kohta 1.3, 1.5.

¹⁷⁴ Euroopan talous- ja sosiaalikomitea 2009, kappale 1.5, Nystén-Haarala 2017, s. 1015, Sorsa 2008, s. 51.

¹⁷⁵ Toivonen-Kovalainen 2023, s. 1189, Euroopan talous- ja sosiaalikomitea 2009, kohta 1.6.

¹⁷⁶ Ks. Siedel-Haapio 2010, s. 641–686, Euroopan talous- ja sosiaalikomitea 2009, kappale 6.11.

¹⁷⁷ Euroopan talous- ja sosiaalikomitea 2009, kappale 1.6.

¹⁷⁸ Kaave-Haapio-Mikkola 2025, s. 449 ss. Kaaven, Haapion ja Mikkolan artikkelissa tarkastellaan ennakoivan oikeuden ja oikeusmuotoilun sopivuutta testamenttioikeudessa. Ennakoivan oikeuden tavoite edistää käytännön elämässä toimivia oikeudellisia ratkaisuja yhdistetään artikkelissa testamentin laatimisprosessiin. Testamenttien laatimisen lähtökohdaksi otetaan kaavamaisuuden sijaan testamentin tekijän todellisten tavoitteiden mahdollisimman toimiva esiin tuominen eli näkökulma on asiakaslähtöinen.

konflikteihin varautuvaa eli reaktiivista oikeutta¹⁷⁹ laajempaan. Oikeustoimella ei ainoastaan varauduta tuleviin konflikteihin, vaan hyväksyminen sisältää mm. preventiivisiä ja mahdollistavia merkityksiä. Yhtäältä tahdonilmaisu edistää tiettyjä kuolinpesän tavoitteita.¹⁸⁰ Hyväksyminen edistää yhdenvertaista perintöoikeutta siinä missä testamenttiperimys on samanarvoinen suhteessa lakimääräiseen perintöön¹⁸¹. Hyväksymisestä seuraava testamentin lainvoimaisuus ilmentää sitä, että tahdonilmaisu vaikuttaa ennakolta jäämistöä koskevan omistajanvaihdoksen sujuvuuteen¹⁸². Perillisen myötävaikutuksella on merkitystä perittävän tahdon toteuttamisessa, joka on testamenttiperimyksen idea¹⁸³. Hyväksyminen luo ennakolta olosuhteet, joissa testamentti sitoo perillistä¹⁸⁴. Lainsäännöt testamentin selvitysmenettelystä ovat luonteeltaan enemmän riitatilanteisiin varautuvia ja perinteisen reaktiivisen oikeuden kaltaisia¹⁸⁵. Esimerkiksi PK 14:5 ja PK 7:5 varautuvat testamentin saajan ja perillisen kuolinpesään kohdistuvien intressien väliseen konfliktiin.

Hyväksymisen voi yhdistää ennakoivan oikeuden mahdollistaviin¹⁸⁶ piirteisiin testamentin selvitysmenettelyssä. Hyväksyminen nopeuttaa testamentin lainvoimaisuutta koskevaa selvitysmenettelyä, koska hyväksyminen tulee lakimääräisen menettelyn tilalle¹⁸⁷. Hyväksymisellä on mahdollistava vaikutus myös testamentin toimeenpanossa, koska tahdonilmaisu mahdollistaa omistajanvaihdoksen testamenttimääräysten mukaisesti ilman varautumista tiettyihin perillisen käytettävissä oleviin vaatimuksiin tai testamenttiväitteisiin¹⁸⁸. Hyväksymisen jälkeen jälkisäädös on mahdollista toteuttaa perintöoikeudellisia määräaikoja nopeammassa ajassa, koska PK 14:5:n nojalla testamentin saajan ei tarvitse odottaa moiteajan kulumista.

Hyväksymistahdonilmaisulla ehkäistään konfliktien syntymistä, mikä voi olla olennainen syy testamentin ennakkollisen tiedoksi annon taustalla¹⁸⁹. Lainsäädännössä hyväksyminen

¹⁷⁹ Ks. Pohjonen 2006, s. 56, Haapio 2006, s. 23, Karhu 2022, s. 1086.

¹⁸⁰ Ks. Lohi 2017, s. 251. Lohi taustoittaa hyväksymisen funktiota pesänselvityksessä ja kuolinpesässä niin, että hyväksyminen lisää ennakoitavuutta. Lisäksi Lohen mukaan hyväksyminen sisältää tiettyjen tavoitteiden edistämistä.

¹⁸¹ Lakimääräisen perimyksen ja testamenttiperimyksen samanarvoisuudesta enemmän ks. Aarnio-Kangas 2015, s. 16.

¹⁸² Ks. Aarnio-Kangas 2015, s. 782.

¹⁸³ Ks. Kangas 2018, s. 568, Aarnio-Kangas 2016, s. 725, 769, Aarnio-Kangas 2015, s. 769.

¹⁸⁴ Ks. Aarnio-Kangas 2015, s. 767, Lohi 2017, s. 250.

¹⁸⁵ Ks. Euroopan talous- ja sosiaalikomitea 2009, kappale 1.3. Säädetty reaktiivinen oikeus vastaa perinteisesti riitatilanteisiin ja rikkomuksiin sekä sisältää ns. viimekätiset keinot lain noudattamiseksi.

¹⁸⁶ Mahdollistaminen on yksi ennakoivan oikeuden funktioista, ks. Pohjonen 2006, s. 56, Haapio 2006, s. 23, Karhu 2022, s. 1086.

¹⁸⁷ Ks. Aarnio-Kangas 2015, s. 767.

¹⁸⁸ Aarnio-Kangas 2015, s. 767, Lohi 2017, s. 251.

¹⁸⁹ Ks. Aarnio-Kangas 2015, s. 769, Lohi 2017, s. 251.

tunnistetaan keinona luopua moiteoikeudesta¹⁹⁰, jolloin hyväksyminen ehkäisee¹⁹¹ moitekannetta koskevia konfliktitilanteita. Perilliset eivät PK 14:5:n nojalla voi enää aiheuttaa testamentin pätemättömyyttä koskevia oikeusprosesseja hyväksytyään testamentin. Konfliktit voivat liittyä muihinkin ristiriitoihin kuolinpesän osapuolten intresseissä erityisesti suhteessa testamentin saajan oikeuteen. Muita tilanteita, joilta hyväksymisen seurauksena voidaan välttyä ja jotka liittyvät vastakkaisten etutahojen oikeuksien toteuttamiseen, ovat esimerkiksi velkaantuneen perillisen velkojien vaatimukset¹⁹² sekä lakiosan toteuttaminen perilliselle¹⁹³. Koska mm. PK 7:11:n ja PK 14:6:n nojalla lakioikeus ja oikeus moittia testamenttia eivät siirry velkojille, luopuminen kyseisistä oikeuksista testamentin hyväksymisen yhteydessä ehkäisee velkojien mahdollisuuksia kohdistaa vaatimuksia perittävän jäämistöomaisuuteen. Testamentin mahdollisimman laaja toteuttaminen ei ole yksinomainen tavoite, vaan perintöä koskeva oikeus on rakennettu niin, että esimerkiksi tietyt lesken ja perillisen oikeudet säilyvät testamentista huolimatta.¹⁹⁴ Etujen välisten ristiriitojen välttäminen korostaa hyväksymistahdonilmaisun ennakointiin liittyvää merkitystä. Tilaisuus ennakoida testamentin selvityksen ja täytäntöönpanon sujuvaa menettelyä ei kuitenkaan vähennä hyväksymisen vapaaehtoisuutta.

Hyväksymistahdonilmaisulla annetaan testamentin tekijälle tai testamentin saajalle luottamusta siihen, että perilliset eivät tule käyttäytymään testamenttimääräysten vastaisesti ja riitauttamaan testamenttia¹⁹⁵. Sujuvan ja nopean kuolinpesän selvitysmenettelyn voidaan ajatella olevan kuolinpesän osakkaiden yhteinen etu erityisesti tapauksissa, joissa ei vallitse epäselvyyksiä testamentin tekijän testamenttaustahdosta taikka tämän määräysten sisällöstä muutoin. Yhden perillisen antama hyväksyminen voi myös ohjata kuolinpesän muiden perillisten käyttäytymistä, jos yhteisenä tavoitteena on testamentin riidaton toteuttaminen¹⁹⁶. Testameenttikanteista ja tuomioistuinprosessiin valmistautumisesta seuraa kustannuksia kuolinpesälle ja perillisille. Hyväksymistahdonilmaisun mahdollistavilla ja preventiivisillä vaikutuksilla

---

¹⁹⁰ PK 14:5.

¹⁹¹ Ehkäisevyys on yksi ennakoivan oikeuden funktioista, ks. Pohjonen 2006, s. 56, Haapio 2006, s. 23, Karhu 2022, s. 1086.

¹⁹² Aarnio-Kangas 2016, s. 725.

¹⁹³ Ks. esim. Aarnio-Kangas 2015, s. 783–784, Lohi 2017, s. 250, KKO 2016:68 Perustelut kohta 19.

¹⁹⁴ Kangas 2018, s. 495–496.

¹⁹⁵ Ks. Kangas 2018, s. 563.

¹⁹⁶ Ks. Toivonen-Kovalainen 2023, s. 1189. Ennakoivalla oikeudella tavoitellaan tiettyä päämäärää. Hyväksyminen voi ohjata muiden perillisten käyttäytymistä perinnönjaon toteuttamiseen sujuvasti, vaikka hyväksyminen sitoo henkilökohtaisesti vain tahdonilmaisun antajaa, Aarnio-Kangas 2015, s. 768.

ainakin tietyiltä oikeusriidoilta ja muilta konfliktien negatiivilta seurauksilta voidaan kokonaan välttyä.

3 HYVÄKSYMISEN TULKINTA

3.1 Yleiset varallisuusosoikeuden säännöt

Monitulkintaisuus on osoittautunut yhdeksi hyväksymistahdonilmaisun keskeisimmistä ongelmista¹⁹⁷. Monitulkintaisuus viittaa siihen, että tahdonilmaisun sisältämien lausumien merkityssisällölle on useita vaihtoehtoja eli tahdonilmaisun sisältö ei ole yksiselitteinen. Hyväksymisen tulkinnasta ei ole sääntöjä laissa, minkä vuoksi on nojaututtava varallisuusosoikeuden yleisiin sääntöihin oikeustoimien tulkinnasta¹⁹⁸. Tulkinnan avulla avoimien lausumien merkitys selvittää ja sisältö voidaan määrittää niin kuin se on yleisten tulkintaoppien mukaan ymmärrettävissä. Yleisten varallisuusosoikeudellisten sääntöjen mukaan erityisesti yksipuolisen oikeustoimen tulkinnassa lähtökohdaksi asetetaan subjektiivinen tulkinta. Sen sisältönä on lausumien antajan tarkoituksen selvittäminen. Jos tahdonilmaisun antajan tarkoitusta ei voida selvittää tai todistaa, tulkinnassa käytetään muita periaatteita, joilla tahdonilmaisun objektiivinen merkityssisältö voidaan selvittää. Yhtäältä tapauskohtaiset seikat ja olosuhteet vaikuttavat yksittäisen tahdonilmaisun tulkintaan, minkä vuoksi yleispätevää tulkintasääntöä ei ole olemassa.¹⁹⁹ Kun hyväksymistahdonilmaisua tulkitaan, lopputulokseen vaikuttanee sekä tulkintasääntöjen ulkopuoliset tilannekohtaiset erityispiirteet että varallisuusosoikeuden yleiset tulkintasäännöt.

Hyväksymistahdonilmaisussa on kyse yksipuolisesta oikeustoimesta, minkä vuoksi subjektiivisen tulkinnan voi asettaa lähtökohdaksi. Jos oikeustoimen tekijän tarkoituksesta ei saada tietoa tai tarkoitus ei ole todistettavissa, hyväksymistä tulkitaan niin kuin se on ymmärrettävissä objektiivisesti. Objektiiviseen tulkintaan kuuluu erilaiset oikeustoimen tavanomaisen sisällön selvittämistä ohjaavat periaatteet. Näitä ovat mm. kielelliset ja oikeudelliset tulkintaperiaatteet, kuten sanamuodon mukainen tulkinta.²⁰⁰ Hyväksymisen tarkastelussa sanamuodon mukainen tulkinta on lähtökohta tulkinnalle, koska lausumat sisältävät viitteitä hyväksyjän tarkoituksesta.²⁰¹ Objektiivisen tulkinnan

¹⁹⁷ Ks. esim. Kolehmainen Kolehmainen (päivittyvä verkkojulkaisu) / KKO:n ratkaisut kommentein/2016:II / KKO 2016:68 Testamentin hyväksyminen.

¹⁹⁸ Ks. esim. KKO 2016:68 Perustelut kohta 21.

¹⁹⁹ Sopimusten ja muiden varallisuusosoikeudellisten oikeustoimien tulkinnasta lisää ks. Saarnilehto ym. (päivittyvä verkkojulkaisu) / III Sopimus / 5. Sopimuksen tulkinta.

²⁰⁰ Saarnilehto ym. (päivittyvä verkkojulkaisu) / III Sopimus / 5. Sopimuksen tulkinta / Tulkintamenetelmät. ja tulkintaperiaatteista laajemmin ks. kappale Erilaiset tulkintaperiaatteet.

²⁰¹ Ks. Lohi 2017, s. 252–253.

käyttäminen voi johtaa tulkintaratkaisuun, jossa tahdonilmaisulle annetaan ulkopuolelta katsottuna ymmärrettävä merkityssisältö. Tulkinta saattaa tällöin poiketa siitä, miten tahdonilmaisun tekijä oli asian subjektiivisesti käsittänyt. Hyväksymisen tulkinta eroaa merkittävästi itse testamentin tulkinnasta. Testamentin tulkinnasta on yleisiä tulkintasääntöjä ja niissä pyritään subjektiiviseen tulkintaratkaisuun, joka vastaa testamentin tekijän tarkoitusta. Testamentin tulkinnassa subjektiivinen tulkinta on lain mukaan pääsääntö.²⁰²

3.2 Kokonaishyväksyminen

Perittävän kuoleman jälkeisessä hyväksymistä koskevassa tulkintakäytännössä on omaksuttu kokonaishyväksymisen olettama tai pääsääntö. Kokonaishyväksymistä sovelletaan tulkintasääntönä, jos sitä vastaan olevia seikkoja eli perillisen muuta tarkoitusta ei näytetä. Olettamasta johtuu, että näyttötaakka olettaman vastaisesta hyväksymisestä on väitteen esittäjällä. Kokonaishyväksymisen olettamaa on käsitelty testamentin hyväksymistahdonilmaisun kohdalla varsin usein oikeuslähteissä. Tulkintaolettamaa sovelletaan erityisesti testamentin tiedoksiantotodistuksiin liitettyjen rutiininomaisten hyväksymistahdonilmaisujen tulkinnassa.²⁰³ Tällainen tiedoksiantotodistus voi olla seuraavassa muodossa:

*”Olen tänään saanut tästä testamentista tiedon ja samalla minulle on annettu siitä oikeaksi todistettu jäljennös. Ilmoitan hyväksyväni testamentin enkä tule sitä moittimaan.”*²⁰⁴

Kokonaishyväksymisen yhteydessä on viitattu useimmin ns. varsinaiseen hyväksymiseen, joka kattaa perillisen luopumisen moite- ja lakiosaoikeudesta²⁰⁵, mutta myös ns. totaaliluopumiseen muistakin testamenttia rajoittavista toimista²⁰⁶. Kokonaishyväksymisen olettaman tulee väistyä, jos hyväksyjän tarkoituksesta näytetään olettamasta poikkeava tarkoitus. Jos subjektiivinen tulkinta ei osoita hyväksyjän tiettyä tarkoitusta, tahdonilmaisua arvioidaan objektiivisen tulkinnan mukaan. Sanamuodon mukainen tulkinta on lähtökohta sille, mistä perillisen voidaan katsoa tarkoittaneen

²⁰² Ks. PK 11:1.1 ja KKO 2025:8 Perustelut kohta 6.

²⁰³ Ks. esim. Kangas 2018, s. 564, Aarnio-Kangas 2015, s. 785, Rautiala 1967, s. 371, Lohi 2017, s. 253, Lohi 2011, s. 405 ja 409–410, Aarnio-Kangas 2016, s. 952.

²⁰⁴ Aarnio-Kangas 2015, s. 784. Ilmoitukseen sisältyy myös paikka ja aika, allekirjoitus sekä haastemiehen allekirjoitus, kun testamentti annetaan tiedoksi haastemiehen välityksellä PK 14:4:n nojalla.

²⁰⁵ Tuunainen 2015, s. 193, Aarnio-Kangas 2015, s. 784–785.

²⁰⁶ Hyväksymistä tulkittiin laajasti ainakin ratkaisussa KKO 2016:68, ks. perustelut kohta 24: ”Testamentin hyväksymistä on lähtökohtaisesti perusteltua tulkita siten, että hyväksyjä antaa suostumuksensa siihen, että testamentti pannaan *kaikilta osin* täytäntöön sisältönsä mukaisesti.”

luopua hyväksymisen yhteydessä.²⁰⁷ Kokonaishyväksymisen tulisi olla tahdonilmaisun perusteltavissa oleva ”normaalisisältö” tahdonilmaisulle, jotta kokonaishyväksyminen on oikeustoimien yleisten tulkintasääntöjen ja objektiivisen tulkinnan kannalta perusteltu.²⁰⁸

Olettamalla on tausta ajatuksessa, jonka mukaan hyväksyjän tahtona on antaa lupa testamentin toteuttamiseen.²⁰⁹ Hyväksymällä testamentin perillisen ajatellaan olettaman kannalta suostuvan testamentin mukaiseen perintöön perittävän tahdon mukaisesti. Ilman kokonaishyväksymisen olettamaa testamentin saajan tulisi varautua esimerkiksi perillisen moitekanteeseen tai ottaa huomioon muita testamentinsaajan oikeuden kanssa risteäviä perillisen oikeuksia.²¹⁰ Kyseiset perusteet ottavat huomioon hyväksymisen merkityksen käytännössä ja tahdonilmaisua koskevat erityispiirteet. Yhtäältä kokonaishyväksymisen tulkinnan perusteluiden taustalla vaikuttaa testamentin saajan edun toteuttaminen siten, kuten perittävä on määrännyt.

Kokonaishyväksymisen vakiintuneisuuteen vaikuttanee aikaisemman oikeuskäytännön sisältämä ennakkotapausarvo ja tulkinnassa muodostunut linja. Korkeimman oikeuden lainkäytössä on viitattu aikaisempiin ratkaisuihin perusteena kokonaishyväksymisen soveltamiselle. Olettama on asetettu perustaksi muodoltaan avoimen tahdonilmaisun tulkinnalle jo vuosikymmenien ajan.²¹¹ Korkeimman oikeuden tapauksessa KKO 1957 II 78 todettiin, että perillisen tahdonilmaisun, joka sisälsi lausumat testamentin hyväksymisestä sekä moiteoikeudesta luopumisesta, kattoi myös lakiosaoikeudesta luopumisen. Myös ratkaisussa KKO 1958 II 49 testamentin hyväksymisen katsottiin sisältäneen moiteoikeuden lisäksi lakiosaoikeudesta luopumisen. Hyväksymisestä syntyneitä tulkintaolettamia ei korkeimman oikeuden arvioinnin²¹² mukaan ole ollut tarpeen arvioida toisin myöskään ratkaisujen KKO 1994:11 tai KKO 1973 II 21 seurauksena. Tapauksessa KKO 1973 II 21 perittävän eläessä tämän testamentin hyväksyneillä perillisillä oli oikeus vedota testamentin peruuttamiseen. Tapaukset viittaavat siihen, että tulkinnassa sovelletaan vakiintuneesti kokonaishyväksymistä, jos hyväksyjän tarkoituksesta ei ole muuta näyttöä.

---

²⁰⁷ Lohi 2017, s. 252–253.

²⁰⁸ Ks. Saarnilehto ym. (päivittyvä verkkojulkaisu) / III Sopimus / 5. Sopimuksen tulkinta / Tulkintamenetelmät. Oikeustoimien tulkinnassa objektiivinen tulkinnan tavoitteena on selvittää tahdonilmaisun ulkopuolelta katsottuna perusteltu merkityssisältö.

²⁰⁹ Tuunainen 2015, s. 193, Lohi 2017, s. 253.

²¹⁰ Lohi 2017, s. 253.

²¹¹ KKO 1957 II 78, KKO 1958 II 49, Vaasan HO 23.3.1993 S 92/600, KKO 2016:68 Perustelut kohta 19–20, 26.

²¹² KKO 2016:68 Perustelut kohta 20.

Kokonaishyväksymisen olettamien soveltamista voi tarkastella yksityiskohtaisemmin ennakkopäätöksessä KKO 2016:68. Kokonaishyväksymisen soveltaminen edellytti tapauksessa ensiksi, että subjektiivisella tulkinnalla ei voitu osoittaa perillisen tiettyä tarkoitusta hyväksymisen taustalla.²¹³ Hyväksymistä arvioitiin tämän jälkeen objektiiviseen tulkintaan kuuluvalla sanamuodon mukaisella²¹⁴ tulkinnalla, joka ei antanut aihetta tulkita tahdonilmaisua suppeasti, koska hyväksyjä ei ollut antanut erityisiä lausumia tarkoituksestaan taikka nimenomaisesti rajoittanut hyväksymisen kohdetta.²¹⁵ Tapaus osoittaa, että ennen olettamien soveltamista tulkinnassa huomioidaan mahdollinen kokonaishyväksymistä selkeästi vastaan oleva näyttö. Jos tällaista näyttöä ei ole, voi tulkintaratkaisuna olla kokonaishyväksymisen soveltaminen.

Yksi kokonaishyväksymisen olettamien peruste on, että hyväksyjän katsotaan olleen tietoinen hyväksymisensä merkityksestä. Ajatus liittyy varallisuus oikeudelliseen periaatteeseen, jonka mukaan tahdonilmaisun antajan tulee olla selvillä tahdonilmaisunsa sisällöstä.²¹⁶ Kun tulkintaperiaatteena on kokonaishyväksyminen muun näytön puuttuessa, perillinen saattaa tulla hyväksyneeksi enemmän, kuin tämä oli subjektiivisesti käsittänyt. Jos hyväksyjä ei omasta huolimattomuudestaan ymmärtänyt tahdonilmaisunsa merkitystä ja ympäröiviä tosiseikkoja, ei hän välttämättä voi välttää subjektiivisen käsityksen kanssa ristiriidassa olevaa tulkintaratkaisua.²¹⁷

Huomionarvoista oikeuskäytännössä omaksutussa kannassa on, että hyväksyminen voidaan tulkita sekä moiteoikeudesta että lakiosaoikeudesta luopumiseksi eli kokonaishyväksymiseksi silloinkin, kun tahdonilmaisun lausumiin sisältyy nimenomaisesti vain moiteoikeudesta luopuminen²¹⁸. Kokonaishyväksymisen olettamien voi tällöin johtaa selkeästi sanamuotoa laajentavaan tulkintaan, jos sanamuodossa ei ole viittausta hyväksymisen suppeampaan sisältöön. Jos hyväksyminen tulkitaan suostumukseksi testamentin toteuttamiseen kokonaisuudessaan, hyväksyjän saatetaan katsoa luopuvan vielä laajemmin testamenttia rajoittavista toimista²¹⁹. Toisaalta oikeuskirjallisuudessa hyväksymisen on painotettu ulottuvan yksinomaan lakiosa- ja moiteoikeuteen²²⁰. Mikäli perillinen ei ole tietoinen oikeuskäytännössä ja

---

²¹³ KKO 2016:68 Perustelut kohta 28.

²¹⁴ Ks. Saarnilehto ym. (päivittyvä verkkojulkaisu) / III Sopimus / 5. Sopimuksen tulkinta / Tulkintamenetelmät / Erilaiset tulkintaperiaatteet. Sanamuodon mukainen tulkinta on usein lähtökohta tahdonilmaisun sisällön selvittämisessä.

²¹⁵ KKO 2016:68 Perustelut kohta 24 ja 28.

²¹⁶ Tuunainen 2015, s. 192.

²¹⁷ Ks. KKO 2016:68 Perustelut kohta 24.

²¹⁸ KKO 1957 II 78, KKO 1958 II 49, KKO 2016:68.

²¹⁹ Ks. KKO 2016:68 Perustelut kohta 24.

²²⁰ Aarnio-Kangas 2015, s. 801.

oikeuskirjallisuudessa vakiintuneesta olettamasta, voi tälle tulla yllätyksenä, miten laajasti hyväksymistä tulkitaan. Kokonaishyväksymisen oletama voi vaikuttaa haitallisesti hyväksyjän etuihin, jos perillinen ei ole tuonut esimerkiksi tietämättömyyttään tiettyä tarkoitustaan ilmi. Jotta yllättävät tulkinnat voitaisiin välttää, kannattaa hyväksymistahdonilmaisu muotoilla tarkasti ja hyväksyjä voi käyttää ammattiapua²²¹. Jos hyväksyminen sisältyy allekirjoitettavaan testamentin tiedoksiantotodistukseen²²², saattaa perillinen huomaamattaan sivuuttaa mahdollisuuden muotoilla tahdonilmaisu haluamallaan tavalla. Perillinen saattaa ilman riittäviä tietoja luulla tahdonilmaisun olevan osa rutiininomaisia pesänselvitystoimia ja aliarvioida hyväksymisen merkityksen. Koska yleiset oikeustoimien pätevyyssäännöt koskevat hyväksymistahdonilmaisu, perillisen oikeudenmenetyksiä suojaa mahdollisuus riitauttaa hyväksymisen pätevyys. Perillisellä on näyttövelvollisuus pätemättömyysväitteestä²²³.

Ennakkohyväksymisen yhteydessä huomio kiinnittyy PK 17:1.2:n sääntöön, jonka mukaan rintaperillinen saa ennakkoluopumisesta huolimatta lakiosansa. Ensivaikutelma voi olla, että kokonaishyväksymisen tulkintaolettama ja lakiosaa koskeva oikeussääntö ovat ristiriitaisia, koska kokonaishyväksymisen mukaan perillinen luopuu lakiosaoikeudesta. PK 17:1.2:n säännössä ei ole kyse perittävän kuoleman jälkeisestä lakiosasta. Säännöksessä on kyse tiettyjen arvostamissääntöjen mukaan lakiosaa vastaavasta korvauksesta perinnöstä luopuvalle perilliselle. Korvaus perustuu ennakkoluopumisen poikkeuksellisuuteen ja erityisolosuhteisiin.²²⁴ Oikeudellisesti ei siten ole kyse lakiosasta, vaan korvauksesta ennakkohyväksyjälle siitä, että tämä luopui perinnöstään – ja perintöön kuuluvasta lakiosasta. Käsitteitä täsmentämällä ilmenee, ettei lakiosakorvaukseen oikeuttavan oikeussäännön ja lakiosasta luopumista tarkoittavan tulkintaolettaman välillä ole ristiriitaa. Käytännössä perillinen voi antaa

---

²²¹ Ks. Kaave-Haapio-Mikkola 2025, s. 449, 459–464. Oikeusmuotoilun (legal design) voi yhdistää jäämistöoikeudellisten tahdonilmaisujen valmisteluun ja laatimiseen. Oikeusmuotoilu edistää ennakoivan oikeuden kanssa läheisiä tavoitteita, kuten asiakirjojen muotoilua ja oikeuden soveltamista konteksti- ja ihmislähtöisesti sekä riitoihin varautumisen sijaan niiden ehkäisemistä. Ks. Toivonen-Kovalainen 2023, s. 1180. Jos perillinen käyttää ammattiapua hyväksymistahdonilmaisun laatimisessa, laatimisessa voitaisiin hyödyntää oikeusmuotoilua ja asiantuntijanäkökulman lisäksi huomioida huolellisesti hyväksyjän tarkoitus ja tahdonilmaisun vaikutuspiirissä olevat tahot.

²²² Yleisluontoinen ja tiedoksiantoklausuuliin sisältyvä hyväksymistahdonilmaisu on yleinen tapa hyväksyä testamentti, ks. Aarnio-Kangas 2015, s. 784, Lohi 2017, s. 252.

²²³ Kangas 2018, s. 566–567. Aarnio-Kangas 2010, s. 548. Ks. KKO 1937 II 565, jossa arvioitiin testamentin hyväksyjän motiivierehdystä pätemättömyysperusteena. Tapauksessa perilliset eivät voineet moittia testamenttia, kun kanneperusteena oli erehtyminen hyväksymisen merkityksestä.

²²⁴ Ks. Aarnio-Kangas 2015, s. 772, 775, 783–784.

kokonaishyväksymisen ja luopua varsinaisesta lakiosastaan sekä ennako- että jälkihyväksymisen tapauksissa.

3.3 Perustellut odotukset

Tulkinnanvaraisen hyväksymistahdonilmaisun sisällön määrittämisessä voidaan punnita hyväksyjän tarkoituksen lisäksi oikeustoimen ”vastapuolen” eli testamentin saajan perusteltuja odotuksia. Perustelluilla odotuksilla on ollut vaikutusta hyväksymisen tulkinnassa oikeuskäytännössä²²⁵. Testamentin saajan perusteltua käsitystä hyväksymisen sisällöstä saatetaan suojata ja käsitykselle voidaan antaa tulkinnallista painoarvoa. Perustellun käsityksen suojaaminen hyväksymistahdonilmaisun tulkinnassa on yhteydessä yleiseen siviili- ja varallisuus oikeudelliseen periaatteeseen, jonka mukaan vilpittömälle mielelle tai oikeustoimen osapuolten perustelluille odotuksille annetaan suojaa oikeustoimien tulkinnassa.²²⁶ Yhtäältä testamentin saajan perusteltujen odotusten suojaaminen voi perustua tahdonilmaisua koskeviin erityispiirteisiin ja tahdonilmaisun merkitykseen testamentin selvitys- ja toimeenpanoprosessin edistämisessä. Testamentin saajan odotukset voivat myös liittyä ajatukseen, jonka mukaan hyväksyjän ajatellaan suostuvan testamentin toimeenpanoon tai haluavan nopeuttaa selvitysprosessia²²⁷. Perusteista huolimatta on pidettävä mielessä, että hyväksyminen on yksipuolinen oikeustoimi, jolla ei ole oikeudellista vastapuolta²²⁸.

Testamentin saajalle annettava luottamuksensuoja hyväksymistahdonilmaisun sisältöä kohtaan on yksi viite siihen, että hyväksymistahdonilmaisun antajan tahto tai käsitys ei ainoastaan ratkaise tulkinnanvaraisen tahdonilmaisun sisältöä. Testamenttioikeudessa kuolemanvaraismääräykseen tällaista perusteltua luottamusta testamentin tiettyyn sisältöön ei sen sijaan suojata ollenkaan, vaan testamentin tekijän tahto on ratkaiseva testamentin tulkinnassa.²²⁹ Kyseinen ero on tärkeää havaita hyväksymisen ja testamentin tulkinnan välillä.

Perustellut odotukset tai luottamuksensuoja voi siviilioikeuden yleisten periaatteiden mukaan olla käsillä vain silloin, kun sivullinen on vilpittömässä mielessä (*bona fide*).

²²⁵ KKO 2016:68 Perustelut kohta 23, ks. korkeimman oikeuden mukaan perustelluille odotuksille tulee antaa *oleellinen* merkitys hyväksymistahdonilmaisun tulkinnassa hyväksyjän tarkoituksen ohella.

²²⁶ Saarnilehto ym. (päivittyvä verkkojulkaisu) / III Sopimus / 5. Sopimuksen tulkinta / Tulkintamenetelmät. Ks. myös Lohi 2017, s. 252, Aarnio-Kangas 2015, s. 901.

²²⁷ Ks. esim. Tuunainen 2015, s. 193 ja Aarnio-Kangas 2015, s. 799.

²²⁸ Ks. esim. Aarnio-Kangas 2015, s. 767.

²²⁹ Testamentin tulkinnasta ks. PK 11 luku ja Tuunainen 2015, s. 191. Testamentin tulkinnassa merkityksellistä on testaattorin tahto, mistä kertoo esimerkiksi se, että testamentin tulkintakanteelle ei ole prosessuaalista määräaikaa ja perillisen antama testamentin hyväksyminen ei vaikuta jälkisäädöksen tulkintaan.

Vilpittömällä mielellä suojataan rehellisyyttä ja estetään väärinkäytöksiä. Testamentin saajan odotuksia on perusteltua suojata siten vain silloin, kun testamentin saaja voisi saada myös vilpittömän mielen suojaan liittyen hyväksyjän tarkoitukseen. Yleensä luottamuksensuojalta edellytetään siviilioikeudessa perusteltua vilpittömää mieltä, johon kuuluu henkilön tietämättömyys muista seikoista. Tietämättömyyttä todellisesta asiantilasta ja perusteltua vilpittömää mieltä kuvaillaan tyypillisesti sanoilla ”ei tiennyt eikä hänen pitänytkään tietää”.²³⁰ Vilpittömää mieltä arvioidaan myös tilanteissa, joissa oikeustoimeen kohdistuu pätemättömyysperusteita. Henkilö voi joissain tilanteissa saada vilpittömän mielen suojaan jopa pätemättömää oikeustoimea kohtaan, jos tämä ei tiennyt eikä hänen pitänytkään tietää oikeustoimea rasittavasta pätemättömyydestä kertovasta seikasta.²³¹ Hyväksymistahdonilmaisun pätemättömyyttä vastaan testamentin saajan vilpittömän mielen suojan mahdollisuus ei ole yksiselitteinen ja sen käsitteleminen edellyttää laajempaa tarkastelua²³².

Hyväksymistahdonilmaisun tulkinnassa merkityksen antaminen testamentinsaajan perustelluille odotuksille tulee edellyttää ensiksikin testamentin saajan vilpittömää mieltä eli tämän tietämättömyyttä esimerkiksi hyväksyjän kokonaisyväksymisestä poikkeavasta tarkoituksesta. Testamentin saajan perusteltuja odotuksia eivät ainakaan ole epärehellisyydellä tai välinpitämättömyydellä syntyneet odotukset.²³³ Testamentin saajan perusteltujen odotusten ohella tulee muistaa, että tulkintaa määrittävät myös hyväksymislausuman sanamuoto, josta hyväksyjän tietty tarkoitus voi selvitä.²³⁴

Perillisen tulisi ottaa huomioon perusteltuja odotuksia koskevat näkökohdat ja vakiintunut tulkintakäytäntö. Testamentin saajalla on tulkintakäytännössä tunnistettu olevan mahdollisuus muodostaa perusteltuja odotuksia hyväksymistahdonilmaisun sisällöstä kokonaisyväksymisen olettan mukaisesti. Testamentin saajan tiedossa ei välttämättä ole ollenkaan, mikä hyväksyjän tarkoitus tai tietoisuus hyväksymisensä merkityksestä on ollut.²³⁵ Perillisen on syytä huomioida kokonaisyväksymisen olettan ja testamentinsaajan luottamuksensuoja hyväksymisen yhteydessä. Mikäli perillinen

²³⁰ Saarnilehto ym. (päivittyvä verkkojulkaisu) VI Esineoikeus / 3. Julkisuusperiaate ja vilpittömän mielen suoja esineoikeudessa, ks. vilpittömän mielen käsitteestä esim. Zitting 1977, s. 184–191.

²³¹ Se, voiko testamentin saajalla olla oikeus vilpittömän mielen suojaan pätemättömää hyväksymistä kohtaan, edellyttää hyväksymisen pätemättömyyden tarkempaa käsittelyä, mihin liittyen ks. esim. Aarnio-Kangas 2015, s. 790–802. ja Tuunainen 2015, s. 266–276.

²³² Tästä kirjoittanut ainakin Tuunainen 2015, s. 266–276.

²³³ Saarnilehto ym. (päivittyvä verkkojulkaisu) VI Esineoikeus / 3. Julkisuusperiaate ja vilpittömän mielen suoja esineoikeudessa.

²³⁴ KKO 2016:68 Perustelut kohta 28, Lohi 2017, s. 252.

²³⁵ KKO 2016:68 Perustelut kohta 22–23, Lohi 2017, s. 253. Luottamuksensuojaan kuuluu, ettei tuomioistuin muuta vakiintunutta tulkintakäytäntöä yllättävästi yksityisen vahingoksi. Ks. Määttä-Paso 2022, s. 22.

aiheuttaa tarkoituksellisesti testamentin saajalle tiettyjä odotuksia hyväksymistahdonilmaisun sisällöstä, saattaa tämän olla turha yrittää vedota myöhemmin muuhun tarkoitukseen. Kokonaishyväksyminen on pääsääntöisesti osa testamentin saajan perusteltuja odotuksia silloin, kun hyväksyminen on neutraalimuotoinen eikä hyväksymisen olosuhteissa ole mitään poikkeavaa.²³⁶ Vaikka kokonaishyväksymisellä on jonkin tasoinen oletusarvo, hyväksyjän tarkoitus ja tapauskohtaiset erityispiirteet tulee ottaa huomioon eri tulkintavaihtoehtoja punnittaessa, jotta tulkintaratkaisu on kohtuullinen eri osapuolille.

3.4 Epäselvyyssääntö

Oikeuskirjallisuudessa hyväksymisen tulkinnassa käytettäväksi on ehdotettu myös ns. epäselvyyssääntöä tai *in dubio contra preferentem* -periaatetta. Periaatteen sisältönä on, että epäselvän tai avoimen tahdonilmaisun haitalliset vaikutukset luetaan lausuman muotoilleen tahon vahingoksi.²³⁷ Hyväksymistahdonilmaisua voidaan liittää testamentin tiedoksiantoklausuuliin, jonka testamentin saaja tai tämän avustaja laatii. Tavanomainen tiedoksiantoklausuuli, johon hyväksyminen sisältyy, on muodoltaan rutiininomainen eli tulkintaan liittyy epäselvyyttä.²³⁸ Epäselvyyttä koskeva tulkintasääntö tarkoittaa tässä sitä, että lausuman laatijana oleva testamentin saaja kärsisi monitulkintaisen hyväksymislausuman haitat. Periaatteen on ajateltu suojaavan enemmän eri osapuolten etuja.²³⁹ Epäselvyyssääntöön ei ole oikeuskäytännössä viitattu hyväksymisen tulkintasääntönä.

Sopimusoikeudessa epäselvyyssääntö tunnetaan niin, että epäselvän sopimusehdon laatija kärsii epäselvyyden haitalliset vaikutukset. Sopimusoikeuden tulkintasääntö on siten samansisältöinen, kuin *in dubio contra preferentem* -periaate, mutta kohdistuu sopimusehtoihin. Sopimusoikeudessa epäselvyyssääntö on saanut merkitystä tulkintasääntönä ainakin sopimuksen heikomman osapuolen suojaamisessa, mutta sen käyttämisestä on ehdotettu muuallakin.²⁴⁰ Epäselvyyssäännön soveltumisessa hyväksymiseen tulee huomioida oikeustoimen yksipuolisuus. Hyväksyminen ei ole mikään sitoumus, jolla olisi kaksi osapuolta. Näin ei ole myöskään heikompaa

²³⁶ Aarnio-Kangas 2015, s. 785, Rautiala 1967, s. 371, Lohi 2017, s. 253, Lohi 2011, s. 405 ja 409–410, KKO 2016:68 Perustelut kohta 24 ja 28.

²³⁷ Aarnio-Kangas 2015, s. 785.

²³⁸ Ks. Aarnio-Kangas 2015, s. 784. Tavanomaisen tiedoksiantoklausuulin sisältöön kuuluu testamentin tiedoksisaanti, hyväksyminen ja moittimattomuusilmoitus. Lisäksi asiakirja sisältää hyväksyjäperillisen allekirjoituksen.

²³⁹ Kangas 2018, s. 564, Aarnio-Kangas 2015, s. 785–786, Aarnio-Kangas 1976, s. 438.

²⁴⁰ Saarnilehto ym. (päivittyvä verkkojulkaisu) III Sopimus / 5. Sopimuksen tulkinta / Epäselvyyssääntö ja sen soveltaminen.

sopimusosapuolta, joka tarvitsee suoja. Hyväksymistahdonilmaisu on kuitenkin voitu laatia vuorovaikutuksessa testamentin saajan kanssa. Hyväksymisen on voinut muotoilla yksin testamentin saaja, jos hyväksyminen liitetään testamentin tiedoksiantoon. Tiedoksiannossa saatetaan lisäksi käyttää oikeudellista asiantuntijaa. Tiedoksiantotilanteessa testamentin saaja voi antaa valmiin hyväksymislausuman allekirjoitettavaksi perilliselle. Epäselvyyssääntö korostaa tahdonilmaisun huolellisen muotoilun merkitystä. Jos hyväksymistahdonilmaisun laatii testamentin saaja, olisi tämän epäselvyyssäännön kannalta velvollisuus laatia testamentin tiedoksiantoklausuuli huolellisesti. Sääntö edellyttäisi perillisen osallistumista lausuman laatimiseen, jotta epäselvää tahdonilmaisua ei tulkittaisi testamentin saajan vahingoksi.²⁴¹

4 HYVÄKSYMISEN OIKEUSVAIKUTUKSET

4.1 Johdantoa hyväksymisen seurauksista

4.1.1 Yleistä

Hyväksymistahdonilmaisun seurauksissa on erotettavissa eri ulottuvuuksia. Ensimmäinen on hyväksymisen vaikutukset testamentin moitetta koskeviin oikeuksiin. Toinen ulottuvuus koskee hyväksymisen vaikutuksia lakiosaoikeuteen. Kolmas hyväksymistahdonilmaisun ulottuvuus käsittää tilanteet, joissa tahdonilmaisulla katsotaan olevan oikeusvaikutuksia molempien edellisten oikeuksien eli sekä moiteoikeuden että lakiosaoikeuden kannalta.²⁴² Ulottuvuus määrittäyty yksittäistapauksessa tahdonilmaisun sisällön perusteella. Hyväksymistahdonilmaisun sisällön tulkinnanvaraisuus aiheuttaa käytännössä ongelmia ulottuvuuden määrittämiselle. Jos hyväksymisen ulottuvuudesta on yksittäistapauksessa epäselvyyttä, tahdonilmaisun ulottuvuus selviää tulkinnan kautta, jossa lähtökohtana on hyväksyjän tarkoitus.²⁴³

Testamentin hyväksymisen neljäs ulottuvuus on perinnöstä luopuminen. Perinnöstä luopuminen voi seurata hyväksymisestä, mutta kyseisen seurauksen käsillä olo riippuu hyväksymisen ajankohdasta. Kun testamentti hyväksytään perittävän eläessä PK 17:1.2:n määrämuodon mukaisesti, asiakirjalla luovutaan oikeudellisesti perinnöstä.

²⁴¹ Ks. Aarnio-Kangas 2015, s. 793–794. Tahdonilmaisun allekirjoittamisessa osallistumis- ja valmistautumismahdollisuuksien tarkoituksellinen laiminlyöminen voi voimassa olevan oikeustoimioopin mukaan muodostaa itsessään pätemättömyysperusteen.

²⁴² Aarnio-Kangas 2015, s. 782–784.

²⁴³ Lohi 2017, s. 252, Aarnio-Kangas 2016, s. 769. Tulkinta aloitetaan tahdonilmaisun sisällöstä ja siitä, mitä perillinen on tarkoittanut hyväksyessään testamentin. Jos ulottuvuus ei tämän perusteella selviä, tahdonilmaisua tulkitaan tulkintaperiaatteiden avulla.

Ennakkoluopumisen lisäksi perillisen on katsottu voivan antaa perittävän eläessä tahdonilmaisun, jolla perillinen vain ilmaisee hyväksyvänsä perittävän testamentin. Tahdonilmaisu ei tällöin tarkoita oikeudellisesti perintöoikeudesta luopumista. Kyseessä on ilmoitus, joka kohdistuu pelkästään testamentin sisältöön. Oikeusvaikutukset ovat siten samat kuin jälkihyväksymisen kohdalla. Huomioon voidaan ottaa myös se, että jos hyväksytty testamentti on legaatti eli siinä ei määrätä kaikesta perittävän omaisuudesta, perillinen saa hyväksymisestä huolimatta perintöosuuden muusta omaisuudesta.²⁴⁴

Perittävän kuoleman jälkeinen hyväksyminen ei sisällä perintöoikeudesta luopumista. Jälkihyväksyminen on korostetusti perillisen ja testamentin saajan välinen oikeustoimi²⁴⁵. Perinnöstä luopumisesta perittävän kuoleman jälkeen säädetään erikseen PK 17:2a:ssa. Hyväksymisen oikeudellinen merkitys perintöoikeuden kannalta liittyy lainsäätäjän ratkaisuun lisätä testamentin hyväksyminen yhdeksi keinoksi luopua perinnöstä ennakoita. Jälkihyväksymistä ei sen sijaan ole lainsäädännössä määritetty tavaksi luopua perinnöstä perittävän kuoleman jälkeen. Toinen asia on, että myös jälkihyväksymisestä voi tosiasiallisesti seurata perintöosuuden menettäminen kokonaan, kun perintö menee testamentin ja hyväksymisen seurauksena kokonaan muun hyväksi²⁴⁶.

Hyväksyminen vaikuttaa kuolinpesän yhteishallintoon. PK 18:1.2:n riidanalaisuussäännön mukaan sekä perillinen että yleistestamentin saaja vaikuttavat kuolinpesässä yhteishallinnon kautta sekä molemmat heistä ovat kuolinpesän osakkaita ja molempien lupa tarvitaan jäämistövarallisuutta kokeviin toimiin siihen asti, kun testamentista on tullut lainvoimainen. Riidanalaisuussääntöä ei tarvitse soveltaa silloin, kun testamentti on hyväksytty, koska hyväksymisen seurauksiin kuuluu, että testamentista tulee lainvoimainen suhteessa perilliseen.²⁴⁷ Hyväksymisestä seuraavan testamentin lainvoimaisuuden vuoksi perillisen osakasasema ja perillisen oikeuden riidanalaisuus lakkaavat ja testamentin saaja saa määrätä perintöomaisuudesta haluamallaan tavalla.²⁴⁸ Perintöomaisuutta koskeviin toimiin ei toisin sanoen tarvitse sellaisen perillisen lupaa, joka on hyväksynyt testamentin.

---

²⁴⁴ Kolehmainen-Räbinä 2020, s. 443. Testamenttia, jonka kohteena on vain tietty omaisuus, kutsutaan erityisjälkisäädökseksi tai legaatiksi erotuksena yleisjälkisäädöksestä tai yleistestamentista.

²⁴⁵ Aarnio-Kangas 2015, s. 776.

²⁴⁶ Aarnio-Kangas 2015, s. 784.

²⁴⁷ Aarnio-Kangas 2015, s. 775. Useita perillisiä sisältävässä kuolinpesässä osakkaiden ja yleistestamentinsaajan asema säilyy riidanalaisena, kunnes kaikki perilliset ovat hyväksyneet testamentin tai jättäneet kuuden kuukauden kuluessa moiteoikeuden käyttämättä. Tämän jälkeen testamentti saa viimeistään lainvoiman ja yhteishallinto loppuu, jos testamentin saaja saa koko jäämistövarallisuuden.

²⁴⁸ Aarnio-Kangas 2015, s. 775.

4.1.2 Tahdonilmaisun sitovuus ja oikeusvaikutusten alkaminen

Hyväksyminen on sitova oikeustoimi.²⁴⁹ Hyväksymisen pätemättömyyteen ja peruuttamiseen sovelletaan oikeustoimien peruuttamista koskevia yleisiä sääntöjä.²⁵⁰ Hyväksyminen ei ole samalla tavoin peruutettavissa tai muutettavissa kuin testamentti, jonka perittävä voi muuttaa tai peruuttaa milloin vain.²⁵¹ Jos hyväksymistahdonilmaisun sisällöstä on riitaa tai siihen liittyy pätemättömyysperuste, siihen vetoavan on nostettava hyväksymistahdonilmaisun tulkinta- tai pätemättömyyskanne.²⁵² Todistustaakka on sillä, joka vetoaa hyväksymisen sitomattomuuteen.²⁵³ Pätemättömyysperusteita, johon hyväksymistahdonilmaisun riitauttamisessa voidaan vedota, sisältyy varallisuusoikeudellisista oikeustoimista annetun lain (OikTL, 228/1929) 3 lukuun.²⁵⁴ Perillisellä on oikeus vedota oikeustoimen pätemättömyyteen esimerkiksi erehdyttämisen tai kunnianvastaisuuden perusteella.²⁵⁵ Hyväksyminen saatetaan julistaa pätemättömäksi, jos osoitetaan, että perillisellä ei esimerkiksi ollut mahdollisuutta varautua hyväksymistahdonilmaisun allekirjoittamiseen.²⁵⁶ Hyväksyjän ei tarvitse ymmärtää tahdonilmaisunsa ja siihen liittyvien seikkojen oikeudellista merkitystä, jotta tahdonilmaisun on sitova.²⁵⁷ Selvillä oloa hyväksymistahdonilmaisuuksiin liittyvistä oikeussäännöistä on arvioitu tapauksissa KKO 1957 II 78 ja KKO 1958 II 49. Ratkaisuissa se, että perilliset eivät tunteneet lakiosasäännöksiä, ei aiheuttanut hyväksymistahdonilmaisun pätemättömyyttä tai sitomattomuutta. Oikeuserehdykseen suhtaudutaan pääsääntöisesti varallisuusoikeuden yleisten sääntöjen mukaan kielteisesti

²⁴⁹ Kangas 2018, s. 566, Aarnio-Kangas 2015, s. 799.

²⁵⁰ Kangas 2018, s. 566, Aarnio-Kangas 2015, s. 800. Ks. myös KKO 1949 II 378. Tapauksessa perintösopimuksen yhteydessä annettu testamentin hyväksyminen ei sitonut perillistä enää sen jälkeen, kun perintösopimus oli purettu.

²⁵¹ Testamentin saaja ei saa luottamuksensuojaa testamentin sitovuuden tai pätevyyden suhteen, ks. Aarnio-Kangas 2015, s. 901. Testamentin peruuttaminen kuitenkin edellyttää testamentin tekijältä käytännössä samanlaista kelpoisuutta tahdonmuodostamiseen kuin hänellä oli testamentin tekemisen aikaan. Testamenttauskelpoisuutta on käsitelty myös ulkomaalaisessa kirjallisuudessa, ks. *Sherrin & alt.* 1987, s. 151, Taksøe-Jensen 1997, s. 250, Wallin 1963, s. 483 ss.

²⁵² Aarnio-Kangas 2015, s. 768–770, 789, Aarnio-Kangas 2016, s. 709, 712, Norri 2017, s. 110, ks. KKO 1959 II 112. Tapauksessa perillinen erehtyi hyväksymisen merkityksestä ja tällä oli oikeus peruuttaa hyväksyminen, kun peruuttamisilmoitus saapui testamentin saajalle ennen hyväksymisilmoitusta eli testamentin saaja ei ollut saanut vielä tietää hyväksymistahdonilmaisusta.

²⁵³ Aarnio-Kangas 2015, s. 799.

²⁵⁴ Aarnio-Kangas 2015, s. 793.

²⁵⁵ Ks. KKO 1928 II 285. Erehdyttäminen tapauksessa KKO 1954 II 113. OikTL 33 §:n mukainen kunnianvastaisuus ja arvottomuus tapauksessa KKO 1949 II 377 ja Kouvola HO 16.6.1993 S 91/352.

²⁵⁶ Ks. Aarnio-Kangas 2015, s. 793–794.

²⁵⁷ Lohi 2017, s. 254–255, Aarnio-Kangas 2015, s. 794. Oikeuserehdys ei normaalisti muodosta perustetta hyväksymisen pätemättömyydelle. ks. kuitenkin Aarnio-Kangas 2015, s. 904. Testamentti voi olla pätemätön sen vuoksi, että testamentin tekijä erehtyi oikeussääntöjen merkityksestä. Muualla jäämistöoikeudessa oikeuserehdyksestä seuraava pätemättömyys on rajoitettua, joskin ei mahdotonta. Ks. tästä tarkemmin Kangas 1999, s. 535 ss.

pätemättömyysperusteena²⁵⁸. Jos pätemättömyyskanne menestyy, hyväksyminen ei enää sido hyväksyjää ja perillisellä on käytössään oikeus nostaa testamentin moitekanne.²⁵⁹

Hyväksyminen voi sitoa perillistä silloinkin, kun perittävä tekee uuden testamentin. Hyväksymisen merkitystä perittävän myöhemmin tekemän testamentin kannalta arvioitiin tapauksessa KKO 1968 II 23. Perillisen antama hyväksyminen sitoi tapauksessa perillistä myös myöhemmän testamentin osalta, koska kyseistä perillistä koskevat määräykset eivät olleet muuttuneet alkuperäisestä testamentista. Perillisen aikaisempi hyväksyminen voi näin ollen sitoa myös suhteessa uuteen testamenttiin. Tapauksesta voidaan tehdä vastakohtaispäätelmä, jonka mukaan hyväksymisen sitovuutta voidaan arvioida eri tavoin suhteessa perillisen asemaa muuttaviin uusiin testamenttimääräyksiin. Jos tapahtuu niin, että perittävä tekee uuden jälkisäädöksen, jolla tämä määrää jäämistöstään hyväksyjän hyväksi, ei aikaisemman testamentin hyväksyminen estä häntä vetoamasta tämän hyväksi tehtyyn testamenttiin²⁶⁰.

Hyväksymistahdonilmaisun oikeusvaikutusten alkaminen on yhteydessä testamentin oikeusvaikutusten alkamisajankohtaan. Testamentin oikeusvaikutukset alkavat testamentin tekijän kuolemasta, mikä on yksi testamentin perustunnusmerkeistä.²⁶¹ Perittävän kuoltua testamentin selvitysprosessin alkaminen edellyttää PK 14:4:n nojalla testamentin tiedoksiannoa. Hyväksymistahdonilmaisun testamentin lainvoimaisuuteen vaikuttavien oikeusvaikutusten voidaan ajatella alkavan testamentin selvitysprosessin alusta, koska perillisillä on erilaiset oikeudet käytettävissään tiedoksiannon jälkeen riippuen siitä, onko testamentti hyväksytty. Jos testamenttia ei ole hyväksytty, perillisellä on mm. käytössään testamentin moitekanteet.²⁶² Vain ennakkohyväksymisen ja testamentin tiedoksiannon yhteydessä annettavan hyväksymisen oikeusvaikutukset alkavat samaan aikaan testamentin selvitysprosessin alkamisen kanssa. Testamentti on ennakkoluopumisesta huolimatta syytä antaa kaikille perilliselle tiedoksi perittävän kuoleman jälkeen.²⁶³ Näin varmistutaan esimerkiksi siitä, että lakiosaan oikeutetulla perillisellä on määräaika, jonka kuluessa tämän tulee ottaa kantaa lakiosakorvauksen suorittamiseen.²⁶⁴ Tiedoksiannon seurauksena perillinen voi myös ottaa kantaa perittävän

---

²⁵⁸ Aarnio-Kangas 2015, s. 794–795, Telaranta 1960, s. 363 ss.

²⁵⁹ Kangas 2018, s. 566, Aarnio-Kangas 2015, s. 790, KKO 1937 II 565.

²⁶⁰ Aarnio-Kangas 2015, s. 789, KKO 1974 II 98.

²⁶¹ Aarnio-Kangas 2015, s. 23.

²⁶² Aarnio-Kangas 2015, s. 768.

²⁶³ Aarnio-Kangas 2015, s. 768.

²⁶⁴ Helin 1990, s. 391.

elässä annetun hyväksymisensä sisältöön tai pätevyuteen, mikä on tärkeää käytettävissä olevien oikeussuojakeinojen kannalta.²⁶⁵

4.1.3 Hyväksymisen sitovuus sukuhaarassa

Hyväksymisen ulottuvuutta voidaan tarkastella myös suhteessa oikeustoimen sitovuuteen perillisen sijaantuloperillisiin nähden. Kun perillinen hyväksyy testamentin, sitoo hyväksyminen pääasiassa koko sukuhaaraa eli oikeusvaikutukset koskevat myös hyväksyjän sijaantuloperillisiä. Testamentin hyväksymisen sitovuus sijaantuloperillisiä kohtaan on sama riippumatta tahdonilmaisun ajankohdasta. Testamentin hyväksyminen perittävän elässä ja sen tekeminen PK 17:1.2:n määrämuodossa sitoo samalla tavalla hyväksyjän perillisiä, kuin hyväksyminen perittävän kuoltua.²⁶⁶ Testamentin hyväksymisellä ei ole vaikutuksia suhteessa kolmanteen henkilöön eli muuhun kuin hyväksyjätahoon ja testamentin tekijään tai testamentin saajaan.²⁶⁷ Tällainen kolmas henkilö ei ole perillisen sijaantuloperillinen. Hyväksymisen ulottumattomuus kolmanteen on linjassa sivullisen oikeustoimia ja sopimuksentekoa koskevan vapauden kanssa.²⁶⁸

Vaikutuksia suhteessa kolmanteen voidaan arvioida myös aviopuolisoiden välillä. Jos hyväksyjä on avioliitossa, ei aviopuoliso voi estää puolisoaan hyväksymästä testamenttia eli hyväksyminen on sitova aviopuolisoiden välillä.²⁶⁹ Hyväksyminen ja perinnöstä luopuminen voi tulla huomioiduksi aviopuolison toiminnasta aiheutuvana omaisuuden oleellisena vähenemisenä silloin, kun hyväksyjä on kerennyt ottaa perinnön vastaan²⁷⁰. Jos aviopuoliso hyväksyy perittävän testamentin perinnön vastaanottamisen jälkeen ja avio-oikeuden alainen omaisuus vähenee sen johdosta, aviopuolisolla on oikeus vedota avioliittolain 94 §:ään. Säännöksen nojalla hyväksyjän aviopuolisolla voi olla oikeus saada korvausta omaisuuden vähenemisestä.²⁷¹ Sääntely ilmentää perillisasemassa olevan aviopuolison itsenäistä päätösvaltaa hyväksymistahdonilmaisun antamiseen ja toisaalta

---

²⁶⁵ Aarnio-Kangas 2015, s. 768.

²⁶⁶ Aarnio-Kangas 2015, s. 720. Ks. ratkaisu KKO 1968 II 23, jossa testamentin hyväksyminen oli tehty perittävän elässä ja hyväksyminen sitoi hyväksyjän perillisiä. Ratkaisussa KKO 1964 II 72 perittävän kuoleman jälkeen annettu testamentin hyväksyminen sitoi hyväksyjän perillistä. Tapauksessa perillisen nostama mitättömyyskanne jätettiin tutkimatta hyväksymisen sitovuuden vuoksi.

²⁶⁷ Ks. tapaus KKO 1954 II 76, jossa todettiin, ettei testamentin hyväksyminen sido kolmatta henkilöä eli tällä on oikeus esittää testamenttiväitteitä perillisen antamasta hyväksymistahdonilmaisusta riippumatta.

²⁶⁸ Sopimusoikeudessa sopimusten tekeminen niin, että sillä vaikutetaan kolmannen oikeuteen ei ole lähtökohtaisesti mahdollista, ks. Saarnilehto ym. (päivittyvä verkkojulkaisu) VI Esineoikeus / 1. Lähtökohdat.

²⁶⁹ Aarnio-Kangas 2015, s. 770. Hyväksymistahdonilmaisun voi antaa ilman aviopuolison suostumusta riippumatta siitä, mitä avioliittolaissa säädetään aviopuolisoiden luvanvaraisista oikeustoimista.

²⁷⁰ Perinnön vastaanottamisen merkityksestä ks. PK 16:1.

²⁷¹ Aarnio-Kangas 2015, s. 770. Ks. Aarnio 1967, s. 434 ss., KKO 1981 II 144, KKO 2003:95.

perinnön vastaanottamisen jälkeen hyväksyjän puolisolla olevia oikeuksia suhteessa avio-oikeuden alaiseen omaisuuteen.

4.2 Hyväksyjän oikeus vastikkeeseen

Yksi näkökulma hyväksymistahdonilmaisun ulottuvuudesta liittyy sääntelyyn, jonka mukaan lakiosaperillisellä on oikeus vastikkeeseen ennakkoluopumista tarkoittavan hyväksymisen seurauksena. Oikeus korvaukseen koskee ennakkoluopumistilanteita PK 17:1.2:n nojalla. Säännöksen mukaan ennakkoluopumisesta huolimatta perillinen saa lakiosansa. Oikeus vastikkeeseen on vain lakiosaperillisillä eli rintaperillisellä. Jos testamentin hyväksymisen antaa ennakkoluopumisen muodossa muu kuin lakiosaan oikeutettu perillinen, ei luopumisen sitovuus edellytä vastikkeen suorittamista tälle.¹⁴⁰ Oikeus korvaukseen voi yksistään toimia velkaantuneen perillisen motiivina hyväksyä testamentti ja luopua perinnöstä ennakolta²⁷².

Lakiosakorvauksen suorittamatta jättäminen ei tee lakiosaperillisen perittävän eläessä antamaa hyväksymistahdonilmaisua pätemättömäksi. Hyväksyminen ja testamentti sitoo suorittamatta jääneestä korvauksesta huolimatta perillistä. Tällöin perillisellä on oikeus vedota perittävän kuoleman jälkeen testamentin tehottomuuteen siltä osin kuin se loukkaa suorittamatta jäänyttä lakiosaoikeutta.²⁷³ Vastikkeen suoritusajankohta ei ratkaise oikeutta lakiosakorvaukseen, kunhan vastikkeen tarkoitus on ollut korvata perilliselle ennakkoluopuminen. Ennakkoluopumisen ja vastikkeen tulee olla asiayhteydessä toisiinsa. Korvaus voi siten tulla maksettavaksi perittävän kuoltuakin. Vastike voi olla muodoltaan rahavastike tai se voidaan suorittaa myös muun omaisuuden muodossa.²⁷⁴ Jos korvaus ennakkoluopumisesta maksetaan täysimääräisesti ennen perittävän kuolemaa, seuraa tästä oikeudellisesti se, ettei luopujaperillinen saa kuolinpesän osakkaan asemaa. Osakasaseman menettäminen perustuisi siihen, että perillisen oikeuden riidanalaisuus PK 18:1.2:n mukaan suhteessa kuolinpesään lakkaa.²⁷⁵ Osakasasema perittävän kuolinpesässä syntyy luopujaperilliselle, jos korvausta ei ole vielä perittävän kuolinhetkellä maksettu kokonaisuudessaan.²⁷⁶ Voidaan myös väittää, että perilliselle kuuluu kuolinpesän osakasasema siihen asti, että lakiosakorvauksen suorittamista ja riittävyttä koskeva kysymys on ratkaistu. Kysymyksen ratkaisu tapahtuu perittävän

---

²⁷² Tuunainen 2015, s. 138, 143.

²⁷³ Aarnio-Kangas 2016, s. 721,723, HE 1/1990 vp, s. 7. Ennakkoluopumisen sitovuudesta enemmän ks. mm. Saarenpää 1980, s. 217 ss. Lakiosan suoja on tarkoitettu vahvaksi, ks. Tuunainen 2015, s. 142–143.

²⁷⁴ Aarnio-Kangas 2016, s. 711.

²⁷⁵ Ks. PK 18:1.2 ja Aarnio-Kangas 2015, s. 775.

²⁷⁶ Aarnio-Kangas 2016, s. 715.

kuoleman jälkeen, koska lakiosan vahva suoja oikeuttaa perillisen ottamaan kuolinpesässä kantaa lakiosasta luopumiseen.²⁷⁷

Ennakkoluopumisen seurauksena lakiosaperilliselle maksettava korvaus voidaan lain mukaan maksaa joko hyväksymistahdonilmaisun antajalle eli lakiosaperilliselle itselleen tai se voidaan katsoa maksetun myös muulle henkilölle.²⁷⁸ Tällainen muu henkilö on ensiksikin PK 17:1.2:ssa tarkoitettu puoliso, jonka saama lakiosaa vastaava omaisuus saatetaan ottaa huomioon rintaperillisen oikeudessa saada korvaus. Puolison saama omaisuus voidaan ottaa huomioon, kun omaisuus saadaan testamentin nojalla²⁷⁹. Aviopuolison testamentin perusteella saama omaisuus huomioidaan, vaikka perittävä olisi määrännyt tämän saaman omaisuuden rintaperillisen avio-oikeuden ulkopuolelle²⁸⁰. Toiseksi lakiosaperillisen jälkeläisen²⁸¹ saama omaisuus perintöoikeuden tai testamentin nojalla voi PK 17:1.2:n mukaan estää lakiosaperilliselle itselleen maksettavan korvauksen, jos korvaus vastaa lakiosaa.²⁸²

Muun henkilön kuin rintaperillisen saaman suorituksen merkitystä PK 17:1.2:n lakiosaa tarkoittavana korvauksena on arvioitu mm. Itä-Suomen hovioikeuden tapauksessa HO 7.4.2005 S 03/1518. Tapauksessa oli kyse vanhemmista, jotka olivat tehneet keskinäisen testamentin. Testamenttimääräykseen kuului ehto, että yhden rintaperillisen A perintöosuus kuitataan saaduksi sillä, että kaksi muuta rintaperillistä huolehtivat tämän jälkeläisestä täysi-ikään saakka. A oli hyväksynyt testamentin ennakkoon perittävän eläessä ja sai hyväksymisestä vastikkeena 8 037 euroa.

Tapauksessa rintaperillisen A:n toinen vanhempi menehtyi ja A nosti kanteen lakiosan täydennyksen vaatimiseksi sen vuoksi, että perittävä oli lahjoittanut omaisuuttaan muille rintaperillisille. Tapauksessa katsottiin, että A oli hyväksynyt testamentin ja tämän jälkeläinen oli saanut täyden ylöspidon kahden muun rintaperillisen luona. Tämän lisäksi A oli saanut jako-osuutena rahasuorituksen sekä vastikkeen ennakkoluopumisesta. Jälkeläisen ylläpidosta tulleiden suoritusten katsottiin tulleen rintaperillisen A:n hyväksi

---

²⁷⁷ Tuunainen 2015, s. 143–145, Kolehmainen-Räbinä 2012, s. 325.

²⁷⁸ Aarnio-Kangas 2016, s. 711–712.

²⁷⁹ Ks. Tuunainen 2015, s. 144.

²⁸⁰ Aarnio-Kangas 2016, s. 714,

²⁸¹ Jälkeläisellä viitataan PK 17:1.2:ssa ensimmäisen parenteelin perillisiin ja puolisoilla aviopuolisoihin, joten esimerkiksi avopuolison saama korvaus ei nykyisessä perintöoikeudellisessa järjestelmässä vaikuta rintaperilliselle ennakkoluopumisesta maksettavan korvauksen saamisoikeuteen, mikä osaltaan kuvaa avopuolisoiden täysin aviopuolisoiden perintöoikeudellisesta asemasta eroavaa oikeustilaa, ks. Aarnio-Kangas 2016, s. 712–713.

²⁸² Ks. Tuunainen 2015, s. 144.

ja olleen arvoltaan lähellä testamentin hyväksymishetken eli luopumishetken mukaista lakiosan arvoa. Sekä käräjäoikeus että hovioikeus hylkäsivät tapauksessa kanteen.

PK 17:1.2 edellyttää korvauksen määrän osalta kohtuullisuutta.²⁸³ Itä-Suomen hovioikeuden ratkaisussa HO 28.11.2006 S 05/770 vastikkeen kohtuullisuutta arvioitiin niin, että kohtuullinen vastike on 80 prosenttia luopumishetken mukaan lasketun lakiosan arvosta. Tapaus korostaa vastikkeen määräytymistä luopumisen yhteydessä vallinneiden olosuhteiden mukaan. Perittävän kuolinhetken mukaisille olosuhteille tai varallisuuden määrälle ei siten anneta merkitystä vastikkeen suuruuden määrittelyssä. Myös laissa, lain valmistelutyön eri vaiheissa ennen nykyisen perintökaaren voimaantuloa vuonna 1966 sekä oikeuskirjallisuudessa juuri luopumishetken on katsottu olevan se ajankohta, jonka mukaan ennakkoluopumisesta vaadittava vastike määritellään.²⁸⁴ Arvostamishetken määrittely ilmentää suorituksen luonnetta korvauksena ennakkoluopumisesta, mikä erottaa sen varsinaisesta kuoleman jälkeisestä lakiosasta.

Korvaus määrittyy luopumishetken mukaan, vaikka perittävän omaisuus kasvaisi huomattavasti luopumishetken jälkeen ja olisi huomattavasti suurempi perittävän kuolinhetkellä. Myöhemmällä omaisuuden määrällä ei ole vaikutusta ennakkoluopumisen kohtuullisen korvauksen määrittelyssä.²⁸⁵ Perillisellä on kuitenkin keino, jolla tämä voi todisteellisesti edellyttää tällaisen muutoksen huomioon ottamista. Perittävän varallisuuden – ja samalla varsinaisen lakiosan laskennallisen määrän - kasvun huomioiminen PK 17:1.2:n mukaisessa korvauksessa voidaan sisällyttää ehtona tai varaumana testamentin hyväksymisasiakirjaan.²⁸⁶ Perillisen yksityisautonomian nojalla tällaisen ehdon voi lisätä ennakkoluopumiseen.

Kun testamentti hyväksytään perittävän kuoleman jälkeen, ei rintaperillisellä ole oikeutta PK 17:1.2:n mukaiseen korvaukseen lakiosastaan. Säännöksessä tarkoitetaan vain ennakkoluopumistilanteita. Perittävän kuoleman jälkeen annettavaan testamentin hyväksymistahdonilmaisuuksiin ei voi myöskään analogisella tulkinnalla soveltaa

---

²⁸³ Ks. Ennakkoluopumisen perusteella maksettavan korvauksen suuruudesta esimerkiksi Aarnio 1967, s. 399 ss.

²⁸⁴ Ks. Aarnio-Kangas 2015, s. 772–775, Lvk 1955:1, Lvk 1959:4 ja PK 17:1.2:n sanamuoto. Suomalainen sääntely lakiosaperillisen oikeudesta korvaukseen ennakkoluopumisesta on selkeässä yhteydessä ruotsalaiseen sääntelyyn, mikä on jatkumoa molemmissa maissa voimassa olleelle vuoden 1734 laille. Ennakkoluopumisesta suoritettava korvaus määritetään ruotsalaisessa sääntelyssä ennakkoluopumisen ajankohdan mukaan eikä korvauksen määrässä pääsääntöisesti huomioida perittävän kuolinhetken mukaista omaisuutta, ks. lainsäädäntöehdotus SOU 1929:22, s. 400–401. Korvauksen määrittämishetkenä pidetään luopumishetkeä myös ruotsalaisessa oikeuskirjallisuudessa, ks. esim. Walin 1993, s. 400 ss.

²⁸⁵ Ks. esim. Itä-Suomen hovioikeuden ratkaisu HO 28.11.2006 S 05/770

²⁸⁶ Aarnio-Kangas 2016, s. 712, Kangas 2018, s.

ennakkoluopumisesta suoritettavaa vastiketta koskevaa oikeussääntöä²⁸⁷. Lakiosasta luopuminen voidaan siten tehdä sekä lakiosaperillisen että muun perillisen toimesta ilman korvausta, kun hyväksymistahdonilmaisu annetaan perittävän kuoleman jälkeen.

4.3 Vaikutukset testamenttikanteisiin

4.3.1 Moitekanteesta luopuminen

Testamentin hyväksymisen olennainen oikeusvaikutus on testamentin moiteoikeudesta luopuminen PK 14:5:n nojalla. Säännöksen sanamuodon mukaan säännöstä sovelletaan vain perillisiin eikä säännöstä ole myöskään oikeuskäytännössä tulkittu laventavasti²⁸⁸. Jos perillisellä on myös muu asema, johon testamentin toteuttaminen vaikuttaa ja intressi moittia testamenttia, hyväksymistahdonilmaisuuden sitovuutta moiteoikeuden kannalta arvioidaan sen osalta erikseen. Jos tahdonilmaisuuden sisältö ja olosuhteet eivät anna aihetta toisenlaiseen tulkintaan, hyväksyminen ulottuu pääsääntöisesti kumpaankin asemaan. Jos lakimääräinen perillinen on myös esimerkiksi testamentin toissijaissaaja, ei tämä voi myöskään testamentin saajan asemassa riitauttaa testamenttia hyväksymisen jälkeen. Perillinen ei voi käyttää toisin sanoen muuta asemaa hyväkseen, jotta tämä voisi moittia testamenttia samoilla perusteilla.²⁸⁹ Hyväksyminen, jolla moiteoikeudesta on luovuttu, estää siten tehokkaasti perillisen mahdollisuuden moittia testamenttia PK 13 luvun perusteilla.

Jokaisella perillisellä on henkilökohtainen kannevalta PK 14:5:n nojalla. Kanne on nostettava kuuden kuukauden määräajassa testamentin tiedoksisaannista. Itsenäisestä kannevallasta seuraa, että useita perillisiä sisältävässä kuolinpesässä yhden perillisen nostama pätemättömyyskanne ja kanteen menestyminen niin, että testamentti julistetaan pätemättömäksi suhteessa kantajaan, ei tee testamentista pätemätöntä suhteessa siihen perilliseen, joka ei ole nostanut kannetta. Pätemättömäksi julistamine muun perillisen kanteen johdosta ei luonnollisesti tee testamentista pätemätöntä suhteessa siihen perilliseen, joka on hyväksynyt testamentin.²⁹⁰

Testamentin moiteperusteet, joista säädetään PK 13 luvun 1–2 §:ssä ovat testamentin pätemättömyyttä tarkoittavia muoto- ja tahtovirheitä.²⁹¹ Pätemättömyysperusteet liittyvät testamentin tekemisessä vallinneiden olosuhteiden puutteellisuuteen tai virheellisyyteen

²⁸⁷ Aarnio-Kangas 2015, s. 784.

²⁸⁸ Ks. esim. KKO 2016:68 Perustelut kohta 26 ja KKO 2011:57.

²⁸⁹ KKO 2016:68 Perustelut kohta 26.

²⁹⁰ Aarnio-Kangas 2015, s. 782, 803. Hyväksyminen tekee testamentista lainvoimaisen. Tuomion vaikutuksella muihin viitataan sen oikeusvoimaan. Oikeusvoima ulottuu vain kantajaperilliseen.

²⁹¹ Aarnio-Kangas 2015, s. 782, 803. Moiteperusteet yksilöivät säännökset ovat tyhjentäviä eli muilla perusteilla nostettu kanne testamenttia vastaan ei ole käsitteellisesti moitekanne.

oikeustoimen tekemisessä.²⁹² Pätemättömyyden käsitettä käytetään varallisuus oikeudessa mm. kuvaamaan sitoumusta, joka ei velvoita osapuolia suoritukseen.²⁹³ Moitekanteen peruste on siten olemassa hyväksymisen hetkellä. Moiteoikeuden menettäminen hyväksymisen jälkeen kuvastaa osaltaan perillisen selonottovelvollisuutta. Perillinen olisi voinut saada hyväksymishetkellä olemassa olevasta perusteesta tiedon selonottovelvollisuuden nojalla.²⁹⁴ Vaikka hyväksyjä ei olisi tiennyt pätemättömyysperusteesta, PK 14:5:n määräaika on luonteeltaan ehdoton. Määräaika moitekanteelle ei pitene, vaikka perillinen saisi tiedon pätemättömyysperusteesta myöhemmin. Myös määräajan ehdottomuus asettaa perilliselle selonottovelvollisuuden pätemättömyyttä koskevista kanneperusteista.²⁹⁵

Hyväksyminen estää perillistä PK 13:1.1:n mukaan vetoamasta mm. siihen, että perittävältä puuttui testamenttauskompetenssi tai että testamenttia rasittaa muotovirhe. Myös mm. testamentin tekijän pakottaminen, harhaanjohtaminen ja taivuttelu testamentin tekemiseen kuuluu PK 13:1.1 4k:n mukaan moiteperusteisiin, joihin perillinen ei enää testamentin hyväksymisen jälkeen voi vedota.²⁹⁶ PK 14:5:n nojalla testamenttia ei voi enää hyväksymisen jälkeen julistaa hyväksyjään nähden pätemättömäksi, vaikka testamenttia tosiasiaassa rasittaisi pätemättömyys. Perillinen saattaa olla tietoinen pätemättömyysperusteesta, mutta tahtoa silti hyväksyä testamentin.²⁹⁷ Hyväksymisellä on muuallakin perintöoikeudessa pätemättömyysperusteita korjaavia vaikutuksia. Hyväksyminen korjaa mm. toimitusjakoa rasittavan pätemättömyyden, mutta ei ehdottomasti estä toimitusjaon moittimista.²⁹⁸

Tapauksessa KKO 1959 II 100 arvioitiin mahdollisuutta testamentin pätemättömyyskanteen nostamiseen testamentin hyväksymisen jälkeen. Asiassa oli kyse ns. suullisesta hätätilatestamentista, jonka perilliset olivat hyväksyneet. Perilliset väittivät myöhemmin, että testamenttia rasitti muotovirhe mm. sen vuoksi, ettei testamenttia ollut

---

²⁹² Aarnio-Kangas 2015, s. 977.

²⁹³ Pätemättömyyden määrittelystä ja oikeusvaikutuksista yleisten varallisuus oikeuden periaatteiden kannalta enemmän ks. esim. Saarnilehto ym. (päivittyvä verkkajulkaisu) III Sopimus / 4. Sopimuksen pätemättömyys sekä muotovirheen oikeusvaikutuksista perhevarallisuus oikeudessa.

²⁹⁴ Aarnio-Kangas 2015, s. 838. Selonottovelvollisuudesta johtui, ettei erehdys vaikuttanut perunkirjoitustilaisuudessa allekirjoitetun oikeustoimen pätevyyteen esimerkiksi tapauksessa Turun HO 26.10.2011 2394.

²⁹⁵ Lohi 2017, s. 256, Aarnio-Kangas 2015, s. 838.

²⁹⁶ Pätemättömyydestä kertovat tehottomuusperusteet voidaan luetella seuraavasti: a) Testamentin tekijä oli alle 18-vuotias, b) testamentti on muotomääräysten vastainen, c) kelpoisuus testamentin tekemiseen puuttuu sairauden vuoksi ja d) testamentin tekijän puuttuva testamenttaustahto esimerkiksi pakottamisen perusteella. Ks. Lohi 2017, s. 250. Terveystilan tai vastaavan syyn vaikutuksista kelpoisuuteen testamentin tekemiseen enemmän ks. Aarnio-Kangas 2015, s. 314–322.

²⁹⁷ Tuunainen 2015, s. 125. Ks. KKO 2016:68 Perustelut kohta 22.

²⁹⁸ Aarnio-Kangas 2016, s. 1433.

tehty PK 10:3:n mukaisessa hätätilaa merkitsevässä tilanteessa. Perillisten antaman hyväksymisen seurauksena kanne hylättiin eli kannetta ei otettu tutkittavaksi väitetyn muotovirheen käsillä olosta huolimatta. Testamentin hyväksyminen sitoi tapauksessa perillisiä pääsäännön mukaan niin, ettei heillä ollut oikeutta moittia testamenttia.²⁹⁹ Tapaus osoittaa, että testamentin mahdollinen pätemättömyys erilaisten muotovirheiden perusteella korjautuu hyväksymistahdonilmaisulla. Jos kaikki perilliset ovat hyväksyneet muotovirheisen testamentin, kukaan ei voi nostaa pätemättömyyskantetta.

Ratkaisussa KKO 2011:57 käsiteltiin pätemättömyyskanteen määräaika. Tapauksessa todettiin, että PK 14:5:ssä säädetty kuuden kuukauden määräaika koskee vain perillisen nostamaa moitekantetta, jonka ratkaiseminen kuuluu aina tuomioistuimelle³⁰⁰. Säännöksen kohdistuminen vain perillisen vireille saattamiin moitekanteisiin tarkoittaa sitä, että muussa kuin perillisen asemassa oleva taho voi ryhtyä testamentin pätevyyttä koskeviin kannetoimiin tai esittää pätevyyttä koskevan väitteen ilman määräaika. Kanteen nostaminen on tällöin tehtävä kohtuullisessa ajassa.³⁰¹ Toisin sanoen muun, kuin perillisen pätemättömyysväitteeseen ei sovelleta PK 14:5:n mukaista moitekanteen määräaika, koska väitettä ei käsitellä moitekanteena, vaikka väitteen perusteet olisivat samat kuin perillisen moitekanteessa³⁰².

Tapauksessa KKO 2011:57 vaatimuksen esittäjänä oli A:n ja B:n keskinäisen omistusoikeustestamentin toissijaissaaja, joka ei ollut perillinen. Toissijaissaajan oikeutta olisi tapauksessa loukannut A:n myöhemmin yksin toimittama testamentiksi otsikoitu asiakirja, jota rasitti muotovirhe. Testamentinsaaja vaati A:n laatiman testamentin pätevyuden tutkimista, eikä siinä ollut KKO:n mukaan kyse testamentin moitekanteesta, jonka ratkaisu kuuluu tuomioistuimen toimivaltaan. KKO totesi, että testamentinsaaja saattoi vaatia pesänjakajan ratkaistavaksi A:n testamentin olemassaoloa ja pätevyyttä koskevan asian, kun kyse ei ollut tuomioistuimen toimivaltaan kuuluvasta moitekanteesta.³⁰³ Tapaus kuvastaa sitä, että kannetta tai väitettä, joka koskee testamentin pätevyyttä, ei tutkita PK 14:5:n tarkoittamana moitekanteena, kun vaatimuksen esittäjänä

---

²⁹⁹ Aarnio-Kangas 2015, s. 201–202. Hyväksymistahdonilmaisulla sellainenkin testamenttina pidetty lausuma, jota rasittaa ilmeinen muotovirhe, kuten suullinen testamentti ilman hätätilaa, voi tulla perillistä sitovaksi niin ettei perillinen voi moittia testamenttia.

³⁰⁰ KKO 2011:57 Perustelut kohta 2 ja 4.

³⁰¹ Tähän liittyen korkein oikeus lausui tapauksessa KKO 2016:68 perustelut kohta 26, että testamentin hyväksynyt perillinen ei kuitenkaan pääsääntöisesti voi riitauttaa testamenttia muussakaan asemassa, kuten testamentin saajana, ellei hyväksymistahdonilmaisun sisällöstä ole tulkittavissa muuta.

³⁰² Ks. myös KKO 2016:68 Perustelut kohta 26.

³⁰³ KKO 2011:57 Perustelut kohta 4.

ei ole perillinen. Tällöin testamentin pätevyyttä koskevan vaatimuksen ratkaisu kuuluu myös kuolinpesään määrätyn pesänjakajan tehtäviin.

Hyväksymisen vaikutuksia moitekanteisiin arvioitiin Vaasan hovioikeuden ratkaisussa Vaasan HO 13.2.1992 S 91/282. Tapauksessa kaksi perillistä oli allekirjoittanut testamentin tiedoksianto- ja hyväksymisilmoituksen. Muut perilliset olivat nostaneet testamentin moitekanteen pätemättömyysperusteella.³⁰⁴ Tämän lisäksi testamentin todistajana ollut henkilö oli ollut esteellinen³⁰⁵. Testamentti julistettiin pätemättömäksi niiltä osin kuin se esti muita kuin hyväksyjäperillisiä saamasta osuutta perittävän jäämistöstä. Hovioikeus ei muuttanut käräjäoikeuden tuomiota. Hyväksymistahdonilmaisuista seurasi, ettei hyväksyjillä ollut oikeutta moittaa testamenttia. Tapaus kuvastaa hyväksymistahdonilmaisun sitovia oikeusvaikutuksia moiteoikeudelle silloinkin, kun testamenttia tosiasiallisesti ja selkeästi rasittaa pätemättömyysperuste. Toiseksi tapaus ilmentää sitä, että tuomiolla on oikeusvaikutuksia vain moitekanteen nostaneelle perilliselle.³⁰⁶

Toinen moiteoikeutta koskeva tapaus on Helsingin hovioikeuden tuomio Helsingin HO 9.8.2000 S 99/429. Tapauksessa perittävä oli tehnyt yleistestamentin, jolla tämä oli määrännyt koko omaisuudestaan B:n hyväksi. Perilliset olivat moittineet testamenttia. Testamentin moitteeseen oli liittynyt myös perillinen C, joka oli antanut testamentille hyväksymistahdonilmaisun testamentin tiedoksisaannin jälkeen. Tapauksessa vastaaja vetosi perillisen C osalta tämän antamaan hyväksymistahdonilmaisuun ja väitti, että C oli myös tiennyt hyväksymistahdonilmaisun merkityksestä luopumisena testamentin moitekanteista. Käräjäoikeus jätti moitekanteen C:n osalta tutkimatta, koska C oli saanut tietää hyväksymisen tarkoittavan moiteoikeudesta luopumista ennen hyväksymistään. C:n tietoisuus hyväksymistahdonilmaisun merkityksestä katsottiin perustuvan siihen, että hän oli saanut muiden perillisten tavoin tarkan selostuksen perilliselle kuuluvasta testamentin moiteoikeudesta sekä kehotuksen poistaa hyväksymistahdonilmaisuun testamentin tiedoksiantotodistuksesta. Hänelle oli selvennetty, että muutoin moiteoikeutta ei tulisi olemaan. Hovioikeus ei muuttanut tapauksessa käräjäoikeuden tuomiota. Tapaus ilmentää perillisen selvillä olon vaikutuksia oikeusvaikutusten arvioinnissa. Perillisen mahdollisuus ottaa selvää oikeustoimen sisällöstä ennalta voi vaikuttaa

---

³⁰⁴ Testamentin valvontasäännökset olivat tapauksen aikaan olleet voimassa. Testamentti oli valvottu valvontasäännösten edellytyksien kannalta puutteellisesti vain yhden todistajan läsnä ollessa.

³⁰⁵ Todistaja oli ollut yksi testamentin edunsaajista. Testamentin todistamisesta ja esteellisyydestä enemmän ks. Aarnio-Kangas 2015, s. 226 ss. ja PK 10:4.

³⁰⁶ Ks. Aarnio-Kangas 2015, s. 782, 803.

hyväksymistahdonilmaisun ulottuvuuden arviointiin niin, että perillinen ei voi myöhemmin vedota muuhun tarkoitukseen³⁰⁷.

Ratkaisun KKO 2016:68 perusteluista voi ymmärtää, että PK 13 luvun moiteperusteisiin vetoamisesta luopuminen on pääsääntöinen hyväksymistahdonilmaisun seuraus. Tapauksen sisältämistä hyväksymisen tulkintaa koskevista yleisistä perusteluista voi päätellä, että moiteoikeudesta luopuminen kuuluu hyväksymistahdonilmaisuun ilman erityistä edellytystä hyväksyjän tietoisuudesta moiteoikeutta koskevista seikoista.³⁰⁸ Pääsääntöisyyttä voi perustella sillä, että tapauksessa hyväksymiseen sisältyi lausuma, jonka mukaan perillinen ei tule moittimaan testamenttia.³⁰⁹ Tulkinta saa tukea myös siitä, että PK 13 luvun moiteperusteista luopuminen kuuluu PK 14:5:n mukaan hyväksymistahdonilmaisuun. Ratkaisun KKO 2016:68 perustelut ja PK 14:5:n sanamuoto huomioiden vaikuttaa siltä, että edellä kuvatussa Helsingin hovioikeuden tapauksessa (Helsingin HO 9.8.2000 S 99/429) hyväksymistahdonilmaisun antajan tietoisuutta arvioitiin laajemmin, kuin moiteoikeudesta luopumisen toteaminen edellyttää, mikäli luopumista tarkoittava lausuma sisältyi allekirjoitettuun tahdonilmaisuun. Asianosaisten oikeusturvan kannalta ratkaisun laajemmat perustelut vaikuttavat aiheellisilta. Perustelut voivat lisätä asianosaisten käsitystä ratkaisun oikeudenmukaisuudesta.

4.3.2 Vaikutus muihin testamenttikanteisiin

Testamentti voidaan riitauttaa muillakin kuin PK 13 luvussa tarkoitetuilla perusteilla. Hyväksymisen vaikutuksista muihin testamenttikanteisiin ei ole säännöksiä laissa. Siinä missä PK 13 luvun pätemättömydestä kertovat moitekanteen perusteet liittyvät testamentin tekemiseen sisältyviin virhetilanteisiin, testamentin muunlaista tehottomuutta tarkoittavat perusteet ovat testamentin tekemisen ulkopuolisissa seikoissa. Varallisuus oikeuden yleisten oppien mukaan perustuminen oikeustoimen ulkopuolisiin seikkoihin erottaa käsitteellisesti tehottomuusperusteet pätemättömydestä, vaikka pätemätön oikeustoimi on myös tehoton³¹⁰. Testamenttia koskevana tehottomuusperusteena voi pitää esimerkiksi testamentin peruuttamista ja kanneoikeus

---

³⁰⁷ Ks. Lohi 2017, s. 254. Perillisestä johtuva puutteellisuus perillisen oikeusasemaa koskevasta tiedosta hyväksymisen hetkellä ei välttämättä vaikuta hyväksymisen ulottuvuuteen. Yksin perillisen ymmärtämättömyys ei muodosta perusteita tulkita hyväksymistä suppeammin, jos muut seikat puoltavat laajaa tulkintaa.

³⁰⁸ KKO 2016:68 Perustelut kohta 24.

³⁰⁹ KKO 2016:68 Perustelut kohta 8.

³¹⁰ Saarnilehto ym. (päivittyvä verkkojulkaisu) III Sopimus / 4. Sopimuksen pätemättömyys / Yleistä. Tehottomuusperusteita ovat mm. oikeustoimen ehdosta, peruuntumisesta tai aikamääräyksestä johtuva tehottomuus. Pätemätönkin oikeustoimi on tehoton, mutta pätemättömyyden ja tehottomuuden voi käsitteellisesti erottaa toisistaan jaottelemalla seikat oikeustoimen sisäisiin ja ulkoisiin seikkoihin.

voi olla perillisen lisäksi esimerkiksi testamentin saajalla.³¹¹ Muilla kuin PK 14:5:n mukaisilla kanteilla, joita perillinen saattaa pyrkiä nostamaan testamenttia vastaan hyväksymisestä huolimatta, viitataan erityisesti testamentin peruuttamiskanteeseen ja ineksistenssikanteeseen. Tästä syystä luvussa käsitellään nimenomaan peruuttamis- ja ineksistenssikanteita. Kyseiset kanteet ovat vahvistuskanteita eli kanteella tavoitellaan tuomiolla vahvistusta sille, että testamentti on esimerkiksi tehoton tai mitätön.³¹² Testamenttikanteen nostamiselle ei ole testamentin tehostomuuden ja ineksistenssin osalta lakisääteistä määräaikaa.³¹³ Määräajan puuttuessa vaatimuksen esittämiseltä edellytetään kuitenkin kohtuullista aikaa. Testamentin saajan katsottiin esimerkiksi tapauksessa KKO 2011:57 esittäneen vaatimuksensa kohtuullisessa ajassa. Vaatimus oli esitetty perinnönjakotoimituksen yhteydessä.³¹⁴ Edes perinnönjaon toimeenpaneminen ja jäämistöomaisuuden osoittaminen testamentin mukaisesti ei automaattisesti tarkoita, että peruuttamiskannetta ei voisi enää nostaa. Vielä silloinkin peruuttamiskanne voidaan katsoa nostetun kohtuullisessa ajassa.³¹⁵ Peruuttamiskanteen tutkittavaksi ottamisen edellytyksiin ei kuulu, että kanteen nostajalla olisi taloudellinen tai muukaan aineellinen intressi vahvistaa tuomiolla testamentti peruuntuneeksi. Peruuttamiskanteen tutkittavaksi ottamiseen riittää, että asianosaisella on siihen ”riittävä oikeudellinen intressi”.³¹⁶

Testamentin peruuttamiskanne on henkilökohtainen oikeustoimi moitekanteen tavoin eli sen perusteella saatu tuomio sitoo vain kanteen nostanutta perillistä. He eivät voi olla yhtyä toisen perillisen kanteeseen sivuväliintulijoina.³¹⁷ Perillisen olisi nostettava peruuttamiskanne tai muutoin mahdollinen taloudellinen taikka muu etu, jonka toinen perillinen peruuttamiskanteella voi saada itselleen, jää heiltä saamatta. Sama henkilökohtaisuuden sääntö koskee myös muutoksenhalua tuomioistuimen valitusasteeseen.³¹⁸ Asiaa on kuitenkin siviiliprosessioikeudessa argumentoinut toisinkin. Lappalainen, jonka mukaan peruuttamiskanteella saatu etu ulottuisi koskemaan kaikkia niitä henkilöitä, joilla on peruste saada taloudellista etua asianomaisesta jäämistöomaisuudesta. Samoin hänen mukaansa peruuttamiskanteen oikeusvoima ulottuisi niihinkin perillisiin tai henkilöihin, jotka eivät olleet liittyneet

³¹¹ Aarnio-Kangas 2015, s. 977–978. Ks. KKO 1997:52.

³¹² Tuunainen 2015, s. 190. Muista testamenttikanteista laajemmin ks. esim. Aarnio-Kangas 2015 XXIV Luku.

³¹³ Aarnio-Kangas 2015, s. 978, 983. Määräajan puuttuminen mahdollistaa kanteen nostamisen myös silloin, kun kanteen perusteena oleva seikka ilmenee myöhemmin tai tulee perillisen tietoon myöhemmin.

³¹⁴ KKO 2011:57 Perustelut kohta 2 ja 5.

³¹⁵ Aarnio-Kangas 2015, s. 979.

³¹⁶ Aarnio-Kangas 2015, s. 979.

³¹⁷ Aarnio-Kangas 2015, s. 984.

³¹⁸ Aarnio-Kangas 2015, s. 979–980.

peruuttamiskanteeseen, koska heidänkin kohdallaan olisi ”pakko” ratkaista mahdolliset muut testamenttikanteet jo annetun tuomion kanssa yhdenmukaisesti.³¹⁹ Aarnio ja Kangas puolestaan argumentoivat peruuttamiskanteen nostamisvelvollisuuden ja kanteella saavutettujen etujen kuuluvan jokaiselle perilliselle erikseen. Heidän mukaansa testamenttikanteiden yhdenmukaiseen ratkaisuun liittyen ei ole olemassa pakkoa, minkä puuttumisen osoittaa moitekanteen oikeusvoiman ulottuvuuden henkilökohtaisuus.³²⁰

Inekstentsikanne ei ole - toisin kuin peruuttamiskanne - henkilökohtainen oikeustoimi, vaan yhdenkin perillisen nostama kanne riittää testamentin toteamiseksi mitättömäksi suhteessa kaikkiin perillisiin, riippumatta siitä, ovatko he hyväksyneet testamentin tai ei. Ratkaisu KKO 1984 II 149 ilmentää tätä oikeusohjetta, jonka mukaan testamentin mitättömyys tekee testamentista vaikutuksettoman suhteessa niihinkin perillisiin, jotka eivät ole nostaneet asiassa kannetta. Ratkaisusta selviää myös, että inekstentsikanteen kohdalla toinen perillinen voi yhtyä perillisen ensin yksin nostamaan kanteeseen ja sivuväliintulo on mahdollinen myös vasta muutoksenhakuvaiheessa.

Oikeuskirjallisuudessa on korostettu, että testamentin hyväksymisen oikeusvaikutukset rajoittuvat yksinomaan muutoksiin perillisen moite- ja lakiosaoikeudessa³²¹. Tästä johtuu oikeuskirjallisuuden kanta, jonka mukaan peruuttamiskanne on hyväksymisen jälkeenkin pääsääntöisesti mahdollinen. Peruuttamiskanteen nostavan perillisen ei tarvitse oikeuskirjallisuudessa omaksutun käsityksen mukaan esittää näyttöä siitä, että hyväksyminen ei ulotu testamentin peruutukseen, vaan näyttötaakka on sillä, joka väittää hyväksymisen ulottuvan peruuttamiskanteista luopumiseen.³²² Näyttötaakka on siten vastakohtainen moitekanteeseen, jossa pääsäännön mukaan hyväksyminen tarkoittaa moiteoikeudesta luopumista PK 14:5:n nojalla.

Viimeisimmän oikeuskirjallisuuden jälkeinen oikeuskäytäntö antaa kuitenkin viitteitä siitä, että on mahdollisuus toisenlaiselle lähestymistavalle hyväksymisen ulottuvuudesta muiden testamenttikanteiden kohdalla. Hyväksymistahdonilmaisun vaikutusten arvioinnissa suhteessa muihin testamenttikanteisiin voidaan huomioida ratkaisun KKO 2016:68 perustelut. Lohen oikeustapauskommentin mukaan perustelut viittaavat ”selvästi” siihen, että hyväksyminen voi koskea ”mitä tahansa testamentin

---

³¹⁹ Lappalainen 2001, s. 478.

³²⁰ Aarnio-Kangas 2015, s. 980, ks. alaviite 813.

³²¹ Aarnio-Kangas 2015, s. 801, Tuunainen 2015, s. 190, Lohi 2011, s. 513–514, Ylöstalo 1953, s. 265 ja Saarenpää 1994, s. 184.

³²² Aarnio-Kangas 2015, s. 979.

tehottomuusperustetta”³²³. KKO vahvisti ratkaisussa kokonaisuhyväksymisen olettan, johon kuuluu laajimmillaan testamentin täytäntöönpano kokonaisuudessaan ja luopuminen kaikesta testamentin rajoittamisesta. Hyväksymistahdonilmaisua koskevien yleisperusteluiden mukaan hyväksymisen ulottuvuuden käsittäminen luopumisena muistakin, kuin moiteoikeuden kautta testamenttia rajoittavista toimista edellyttää, että muita toimia koskevat tosiseikat ovat olleet hyväksyjän tiedossa tai hyväksyjältä voidaan kohtuudella edellyttää tietoisuutta niistä.³²⁴ Selvillä olon asettaminen edellytykseksi kuvastaa, että muista kuin moitekanteista luopumisella ei ole mitenkään oletusarvoista asemaa. Jotta voitaisiin todeta, onko hyväksymisellä luovuttu testamentin rajoittamisesta kaikilta osin, hyväksymistä joudutaan tarkastelemaan syvällisemmin ja tapauskohtaisemmin. On kuitenkin korostettava, että suoraan hyväksymistahdonilmaisun sisällöstä tai olosuhteista voi aiheutua se, että hyväksymisen ulottuvuuteen ei voida lukea kaikista testamentin rajoittamistoimista luopumista³²⁵. Ratkaisussa KKO 2016:68 ilmaistun laajan kokonaisuhyväksymisen kannalta tilannetta voi muiden testamenttikanteiden osalta arvioida niin, että perillisen tietoisuus hyväksymistahdonilmaisun yhteydessä seikasta, joka aiheuttaa perusteen vedota testamentin tehottomuuteen, saattaa korjautua hyväksyjää sitovasti.

Jos KKO 2016:68 perustelut otetaan ennakkotapauksena huomioon, kun arvioidaan hyväksyjän kanneoikeutta muissa testamenttikanteissa, perillinen voisi nostaa esimerkiksi testamentin peruuttamiskanteen vain, mikäli tämä ei tiennyt tehottomuutta tarkoittavasta perusteesta hyväksymishetkellä eikä hänen myöskään olisi pitänyt tietää siitä. Hyväksyttävä peruste voisi olla tulevaisuudessa ilmenevä tosiseikka, kuten testamentin peruuttaminen hyväksymisen jälkeen, mistä perillinen ei olisi mitenkään voinut tietää hyväksymishetkellä. Lohen mukaan olisi kohtuusperiaatteen³²⁶ vastaista, jos hyväksyjän vahingoksi luettaisiin myös seikat, joista tämä ei ole ollut tietoinen tai ei olisi kohtuullisella huolellisuudella voinut olla tietoinen.³²⁷ Järjestely suojaa perillisen vilpittömää mieltä, mutta laajat oikeusvaikutukset sisältävä kokonaisuhyväksyminen

³²³ Lohi 2017, s. 251.

³²⁴ Ks. KKO 2016:86 Perustelut kohta 24: ”Hyväksymällä testamentin hänen on pääsääntöisesti katsottava luopuvan vetoamasta paitsi perintökaaren 13 luvussa säädettyihin moiteperusteisiin myös muihin seikkoihin, jotka voisivat estää testamentin täytäntöönpanon. Jotta luopumisen voitaisiin katsoa käsittävän myös viimeksi mainitut seikat, on kuitenkin kohdassa 20 selostetut ratkaisutkin huomioon ottaen perusteltua edellyttää, että seikat ovat olleet hyväksyjän tiedossa hyväksymishetkellä tai että hänen ainakin voidaan kohtuudella edellyttää olleen niistä tietoinen.”

³²⁵ KKO 2016:68 Perustelut kohta 24, 28.

³²⁶ Kohtuusperiaate on osa varallisuus oikeudellisia yleisiä tulkintasääntöjä, ks. Saarnilehto ym. (päivittyvä verkkojulkaisu) / III Sopimus / 5. Sopimuksen tulkinta / Tulkintamenetelmät / Erilaiset tulkintaperiaatteet.

³²⁷ Lohi 2017, s. 255.

asettaisi perilliselle korkean huolellisuusvelvoitteen, koska tällä olisi velvollisuus käsittää ne tosiseikat, jotka ovat saatavilla hyväksymistahdonilmaisun tekohetkellä. Jäämistöoikeudessa on muitakin oikeustoimia, joissa tahdonilmaisun antajaa eivät sido sellaiset seikat, jotka eivät olleet antajan tiedossa. Esimerkiksi avio-oikeudessa toimitusosituksen hyväksymisen ei tulkita ulottuvan sellaisiin seikkoihin, joista hyväksyjä ei ole ollut tietoinen eikä pitänytkään olla tietoinen. Samoin tulkitaan toimitusjakona laaditun perinnönjaon johdosta annettua hyväksymistahdonilmaisua.³²⁸

Hyväksymisen sitovuus myös muiden testamenttikanteiden kohdalla on perusteltavissa hyväksymisen käytännöllisellä merkityksellä. Hyväksymisen tarkoitus voi olla suostumus testamentin toteuttamiseen sellaisenaan, jolloin hyväksyminen sitoo sellaisia testamentin tehostomusperusteita vastaan, joita koskevat seikat olisivat olleet hyväksyjän saatavilla³²⁹. Tällaista hyväksymistä voi kutsua totaaliluopumiseksi vaatimuksista testamenttia vastaan, mikä on osaltaan mahdollista siksi, että luopumista ei ole laissa rajoitettu³³⁰.

Perillisen hyväksymistahdonilmaisun vaikutusta mahdollisuuteen nostaa testamentin peruuttamiskanne käsiteltiin myös vanhemmassa ratkaisussa KKO 1973 II 21. Tapauksessa testamentin hyväksyminen ei estänyt perillisiä nostamasta kannetta, jolla he vetosivat testamentin peruuttamiseen. Tapauksessa rintaperilliset olivat antaneet hyväksymistahdonilmaisun perittävän eläessä tämän laatimasta testamentista, jonka edunsaajana oli perittävän puoliso. Perittävä oli kuitenkin ensimmäisen testamentin hyväksymisen jälkeen laatinut uuden testamentin, jolla tämä oli kumonnut ja peruuttanut aikaisemman testamentin. Hyväksyminen ei tapauksessa vaikuttanut perillisten oikeuteen vedota perittävän myöhempään testamentin peruuttamiseen. Tapaus osoittaa, että kanneoikeuden menettäminen ei olisi kohtuullista, kun kanteen perusteena olevat seikat eivät ole voineet olla perillisen tiedossa silloin, kun testamentti on hyväksytty. Tapausta voisi arvioida KKO 2016:68 perustelujen nojalla toisin, jos peruutettu testamentti hyväksyttäisiin perittävän kuoltua ja hyväksyjä on tietoinen testamentin peruuttamisesta. Tällöin saattaisi olla syytä arvioida peruutettua testamenttia niin, että se sitoo hyväksymisen seurauksena perillistä eikä tällä ole oikeutta vedota peruuttamiseen.³³¹ Tällaiseen laajaan hyväksymisen seuraukseen ei ole vakiintuneesti viitattu

---

³²⁸ Ks. Lohi 2017, s. 255, Lohi 2023, s. 829, Aarnio-Helin 1992, s. 228. Ks. myös KKO 2003:23.

³²⁹ Näin myös Lohi 2017, s. 254 ja KKO 2016:68 Perustelut kohta 22, 31.

³³⁰ Lohi 2017, s. 252.

³³¹ Lohi 2017, s. 251, KKO 2016:68 Perustelut kohta 24.

oikeuskäytännössä tai -kirjallisuudessa, vaan se on vastoin kirjallisuudessa yleisesti omaksuttua kantaa³³².

Hyväksymistahdonilmaisu ei oikeuskirjallisuudessa ja -käytännössä omaksutun kannan mukaan sisällä oikeusvaikutuksia testamentin ineksistenssin kannalta. Perillinen voi hyväksymisen jälkeenkin vedota testamentin ineksistenssiin eli siihen, että testamenttia tarkoittavaa tahdonilmaisua ei alkuunkaan ole ollut olemassa. Ineksistenssi oikeustoimi on vaikutukseton ja mitätön. Ineksistenssi on käsillä mm. silloin, kun perittävä on fyysisesti pakotettu testamentin tekemiseen tai kun testamenttiasiakirja on väärennetty taikka kun jokin testamenttaustahdon perustunnusmerkki puuttuu.³³³

Ineksistenssikanteen käsillä oloa ja määräaika kanteen nostamiseen käsiteltiin Itä-Suomen hovioikeuden tapauksessa HO 1.3.1991 S 90/483. Alioikeudessa kanne oli jätetty tutkimatta perillisen moitekanteen määräajan ylittymisen vuoksi, koska alioikeus piti kanteen perusteena olevaa seikkaa muotovirheenä. Hovioikeuden mukaan kyseessä ei ollut moitekanne, vaan testamentin mitättömyyttä koskeva kanne, minkä vuoksi määräaika kanteen nostamiselle ei ollut. Tapauksessa testamentti julistettiin mitättömäksi, kun testamentin tekijä ei ollut allekirjoittanut testamenttia, vaikka tällä olisi ollut siihen mahdollisuus. Allekirjoittaminen osa niitä perustunnusmerkkejä, joiden olemassaoloa edellytetään oikeustoimelta, joka voidaan lain mukaan katsoa testamentiksi PK 10:1:n mukaan. Allekirjoituksen puuttuminen tulkitaan osoituksena perittävän testamenttaustahdon täydellisestä puuttumisesta niin, että oikeustoimi on mitätön. Tapaus osoittaa osaltaan ineksistenssin ja muotovirheen tunnuspiirteiden läheisyyden.³³⁴

Ineksistenssikanteesta oli kyse korkeimman oikeuden ratkaisussa KKO 1994:11. Ratkaisun mukaan perillisen antama testamentin hyväksymistahdonilmaisu ei estän perillistä hyväksymisen jälkeen esittämästä vaatimusta, jonka nojalla testamenttia tarkoittavaa oikeustoimea ei ollut ollenkaan tehty. Olemattoman testamentin hyväksyminen tarkoittaa oikeudellisesti tahdonilmaisua, jolla perillinen hyväksyy perinnönjaon perustaksi mitättömän testamentin määräykset. Hyväksyminen ei tee testamentista sitovaa. Siinä ei ole kyse tavanomaisesta testamentin hyväksymisestä, koska testamenttaustahtoa ei pakottavan lainsäädännön edellyttämällä tavalla ole koskaan

---

³³² Aarnio-Kangas 2015, s. 801, Tuunainen 2015, s. 190, Lohi 2011, s. 513–514, Ylöstalo 1953, s. 265 ja Saarenpää 1994, s. 184.

³³³ Aarnio-Kangas 2015, s. 982–984. Testamentin väärennös on myös rangaistavaa RL 33:2:n nojalla törkeänä väärennösrikoksena. Ks. HE 66/1988 vp s. 114, jossa testamentti mainitaan yhtenä RL 33:2:n tarkoittamana todistuskappaleena, joka on todistusarvoltaan muutoin erityisen merkityksellinen. Ineksistenssistä testamentista lisää ks. Ylöstalo 1953, s. 139, 144, s. 161 ss. sekä Aarnio 1980, s. 25 ss.

³³⁴ Ks. Aarnio-Kangas 2015, s. 982.

ollut olemassa.³³⁵ Testamenttaustahdon täydellinen puuttuminen voi olla peruste sille, että perillisen ei voida katsoa luopuvan hyväksymistahdonilmaisulla oikeudestaan vedota ineksisenssiin. Ineksisenssissä ei ole kyse samasta asiasta, kuin testamentin tehottomuudesta esimerkiksi testamentin peruuttamisen vuoksi. Peruutettu testamentti on ollut olemassa, toisin kuin olematon testamentti. Vaikka ratkaisu KKO 2016:68 sisältää selkeästi kannan, jonka mukaan perillinen voi luopua rajoittamasta testamenttia kaikilta osin³³⁶, tällä viitataan erilaisiin tehottomuusperusteisiin, mutta ei mitättömyyteen³³⁷.

4.4 Vaikutus lakiosaoikeuteen

4.4.1 Kokonaishyväksyminen ja lakiosaoikeus

Testamentin tehokkuus myös lakiosaoikeutta rajoittavilta osin on yksi merkittävistä hyväksymisen oikeusvaikutuksista. PK 7:1.1:n mukaan lakiosan arvo on puolet rintaperilliselle lakimääräisen perimysjärjestyksen mukaan tulevan perintöosan arvosta. Lakiosa on lailla suojattu rintaperillisen oikeus jäämistöomaisuuteen. Testamentti on pääsäännön mukaan tehoton niiltä osin kuin se estää lakiosaoikeuden toteuttamisen³³⁸. Kokonaishyväksymisen olettamasta johtuu, että rintaperillisen katsotaan luopuvan myös lakiosaoikeudestaan testamentin hyväksymisen yhteydessä, jos hyväksyminen on tavanomainen. Lakiosaoikeus säilyy, mikäli perillisen tarkoituksesta näytetään muuta.³³⁹

Mikään ei estä perillistä disponoimasta oikeudestaan esimerkiksi niin, että hän ilmoittaa luopuvansa moiteoikeudesta, mutta ei lakiosaoikeudesta. Esimerkiksi tapauksesta KKO 2025:8 käy ilmi hyväksymistahdonilmaisun sisältöä tarkemmin erittelemättä, että testamentin hyväksynyt perillinen oli saanut lakiosakorvauksen testamentin hyväksymisen jälkeen³⁴⁰. On vastaavasti mahdollista, että perillinen hyväksyy testamentin vain siltä osin, kuin se rajoittaa tämän oikeutta lakiosaansa, mutta pidättää itsellään oikeuden moittia testamenttia³⁴¹. Jos perillinen vaatii lakiosaansa, vaatimuksen näyttäminen on selkeää silloin, kun perillinen sisällyttää hyväksymistahdonilmaisuun esimerkiksi lausuman, jonka mukaan tämä tulee vaatimaan lakiosaansa ja hyväksyy perinnön toteuttamisen muutoin testamentin mukaisesti tai sitoutuu olemaan moittimatta testamenttia. Vaikeampaa – tai jopa mahdotonta kokonaishyväksymisen tulkintaperiaatteen kannalta - on yleisluontoisen hyväksymistahdonilmaisun yhteydessä

³³⁵ Ks. Tuunainen 2015, s. 192.

³³⁶ KKO 2016:68 Perustelut kohta 24, ks. myös Lohi 2017, s. 254.

³³⁷ Lohi 2017, s. 251.

³³⁸ Ks. PK 7:5.

³³⁹ Ks. esim. Rautiala 1967, s. 371, Aarnio-Kangas 2015, s. 783–785, Aarnio-Kangas 2016, s. 952, KKO 2016:68 Perustelut kohta 24, Vaasan HO 23.3.1993 S 92/600.

³⁴⁰ KKO 2025:8 / Asian tausta. Tapauksessa oli kyse keskinäisen testamentin tulkinnasta.

³⁴¹ Aarnio-Kangas 2015, s. 783–784.

näyttää, että perillinen tarkoitti muuta, jos myöskään olosuhteet eivät viittaa muuhun tarkoitukseen³⁴².

Lakiosaoikeuteen ulottuvien oikeusvaikutusten muodostuminen perustuu osaltaan siihen, että perintökaaren sääntelyä hyväksymisen oikeusvaikutuksista ei pidetä tyhjentävänä. Esimerkiksi moiteoikeutta koskevan säännöksen tarkoituksena ei korkeimman oikeuden käytännössä ole katsottu olevan säännellä testamentin hyväksymisen oikeusvaikutuksia tyhjentävästi.³⁴³ Se, ettei oikeusvaikutuksia ole säännelty lailla tyhjentävästi tarkoittaa, että oikeuskäytännössä on yksittäistapauksissa ollut mahdollisuus määrittää tai laajentaa hyväksymistahdonilmaisun oikeusvaikutuksia. Lakiosaa koskevissa oikeusvaikutuksissa ei ole kyse yksittäistapauksesta, vaan vakiintuneesta periaatteesta³⁴⁴. Hyväksymisen merkitys testamentin toteuttamisen edistäjänä toimii osaltaan perusteluna lakiosaa koskeville oikeusvaikutuksille³⁴⁵.

Lakiosaoikeudesta luopumista hyväksymisen seurauksena voidaan perustella myös esimerkiksi perillisen tavoitteilla. Perillisen tarkoituksena lienee perusteltua pitää sitä, että hyväksymällä testamentin hyväksyjä suostuu testamentin mukaiseen perintöön kokonaisuudessaan.³⁴⁶ Tässä hyväksyminen yhdistyy ennakointiin. Hyväksymistahdonilmaisun muotoilu tarkasti olisi tärkeää, jotta perillisen todellinen tarkoitus tulisi ilmi. Hyväksymisen oikeusvaikutusten ulottaminen vain moiteoikeudesta luopumiseen ei edistäisi merkittävästi pesänselvitystä, kuolemanvaraismääräyksen toimeenpanoa ja testamentin saajan oikeuden toteuttamista.³⁴⁷ Kokonaisuhyväksyminen voi olla toimiva tulkintatapa, kun ei ole perusteita katsoa hyväksyjän tarkoittaneen muuta. Hyväksymisellä on funktio yksinkertaistaa kuolinpesään kuuluvia menettelyjä, kuten testamentin toimeenpanoa ja testamentin käymistä lainvoimaiseksi suhteessa perillisiin.

Rutiininomainen hyväksyminen annetaan yleensä testamentin tiedoksiannon yhteydessä. Tavanomaisen hyväksymistahdonilmaisun sisältöön kuuluu tällöin ilmoitus testamentin tiedoksisaannista ja oikeaksi todetun jäljennöksen vastaanottamisesta sekä lausuma, jonka mukaan perillinen hyväksyy testamentin ja sitoutuu olemaan moittimatta testamenttia. Tällaisen hyväksymislausuman oikeusvaikutuksiin luetaan

---

³⁴² Ks. Aarnio-Kangas 2015, s. 784, Aarnio-Kangas 1976, s. 434 ss, Norri 1977, s. 289 ss., Lohi 2017, s. 253, KKO 2016:68 Perustelut kohta 24.

³⁴³ Tämän korkein oikeus lausui tapauksessa KKO 2016:68 Perustelut kohta 19.

³⁴⁴ Ks. HE 1/1190 vp, s. 7.

³⁴⁵ Ks. esim. Lohi 2017, s. 254. Lohi käsittää oikeusvaikutusten laajenemisen perusteltuna, koska näin otetaan huomioon hyväksymisen tosiasiallinen funktio testamentin täytäntöönpanossa.

³⁴⁶ Tästä KKO 2016:68 Perustelut kohta 24.

³⁴⁷ Lohi 2017, s. 253.

kokonaishyväksymisen olettamana vuoksi lakiosaoikeudesta luopuminen, vaikkei siitä olisi sanallisesti eli nimenomaisesti mainittu hyväksymistä tarkoittavassa asiakirjassa.³⁴⁸ Se, ettei nimenomaista tahtoa lakiosasta tarvitse kirjata tahdonilmaisuun, ansaitsee myös kriittistä tarkastelua. Esimerkiksi Norri ja Tuunainen ovat erottaneet hyväksymislausumien sisällöt niin, että lakiosaoikeudesta tulisi mainita erikseen lausumissa. Tavanomainen hyväksymislausuma ei heidän jaottelussaan ole lakiosaperillisen kannalta riittävä vaihtoehto, vaan lakiosaperillisen tulisi sisällyttää lakiosaa koskeva tahtonsa hyväksymiseen.³⁴⁹ Menettely varmistaisi lakiosaperillisen oikeusturvakeinot lakiosaa koskien eli oikeuden vaatia lakiosaa PK 7:5:n nojalla. Tuunainen korostaa mielestäni huomionarvoisesti, että ennakkohyväksyminen ei automaattisesti sisällä lakiosaoikeudesta luopumista, vaan perillisellä on oikeus ottaa kantaa lakiosaoikeudesta luopumiseen perittävän kuoleman jälkeisessä jälkihyväksymisessä. Jotta kanta lakiosan suhteen voidaan esittää, on ennakkohyväksyty testamentti annettava uudestaan tiedoksi perilliselle perittävän kuoleman jälkeen.³⁵⁰

Arvostelusta huolimatta lakiosaoikeudesta luopumista on pidetty vastakohtaisen näytön puuttuessa yleisluontoisen hyväksymistahdonilmaisun osana laajalti oikeuskirjallisuudessa ja -käytännössä, mutta ei sielläkään kritiikittä.³⁵¹ Lakiosaoikeudesta luopuminen edistää testamentin sekä samalla perittävän testamenttaustahdon toteuttamista, mikä lisää kokonaishyväksymistä painottavan tulkintakäytännön perusteltavuutta, koska testamenttausvapaus on perustuslaillinen oikeus.³⁵² Perillisen oma tahto tulee kuitenkin olla ensisijainen lakiosaa koskevan ulottuvuuden määrittämisessä. Onhan hyväksyminen perillisen yksipuolinen ja yksityisautonomiaan perustuva tahdonilmaisu. Lakiosaoikeudesta luopumista ei voi käsittää perillisen tarkoitukseksi silloin, kun tahdonilmaisun sisällöstä tai olosuhteista on selkeästi ymmärrettävissä muuta. Tahdonilmaisun sisällöstä aiheutuu yksiselitteinen peruste tulkita tahdonilmaisua suppeammin silloin, kun hyväksymisasiakirjaan sisältyy yleisluontoisesta ilmaisusta poikkeavia varauksia.³⁵³ Myös olosuhteet voivat olla sellaiset, että ne antavat itsessään perusteen poiketa kokonaishyväksymisen olettamasta

---

³⁴⁸ Aarnio-Kangas 2015, s. 784.

³⁴⁹ Norri 2017, s. 342 ss., Tuunainen 2015, s. 148.

³⁵⁰ Ks. Tuunainen 2015, s. 148.

³⁵¹ Ks. esim. Lohi 2017, s. 253, Rautiala 1967, s. 371, KKO 2016:68 ja KKO 1957 II 78. Lakiosaoikeudesta luopuminen tunnetaan vakiintuneesti osana vakiomuotoista hyväksymislausumaa, mutta tätä on tarkasteltu myös kriittisesti. Ks. esim. Aarnio-Kangas 2015, s. 785–786 ja Lohi 2011 s. 405 ja 409–410.

³⁵² Euroopan unionin perusoikeuskirja (2016/C 202/02) 17 artikla 1 kohta: ”Jokaisella on oikeus nauttia laillisesti hankkimastaan omaisuudesta sekä käyttää, hallita ja testamentata sitä”, Aarnio-Kangas 2015, s. 84.

³⁵³ Ks. Aarnio-Kangas 2015, s. 784.

lakiosan osalta. Muutoin kokonaishyväksymistä koskeva käytäntö saattaisi muodostua kohtuuttomaksi lakiosaperillisen kannalta.³⁵⁴

4.4.2 Vanhempien keskinäinen testamentti

Olosuhteista johtuva peruste tulkita hyväksymistä suppeasti on käsillä esimerkiksi silloin, kun rintaperillinen hyväksyy vanhempiensa keskinäisen testamentin.³⁵⁵ Keskinäisessä testamentissa on usein kyse aviopuolisoiden tahdosta lisätä lesken oikeuksia perintöön.³⁵⁶ Järjestelyllä ei ole tarkoitus jättää rintaperillisen oikeuksia toteuttamatta ensin kuolleen vanhemman jälkeen, vaan siirtää oikeuksien toteuttaminen lesken kuolemaan. Keskinäisen testamentin hyväksymistä ei ole tarkoituksenmukaista tulkita niin, että hyväksymisellä luovutaan lakiosaoikeudesta ensiksi kuolleen vanhemman jälkeen. Hyväksymisellä ei ole vaikutusta rintaperillisen lakiosaoikeuteen, koska vanhempien yhteisen rintaperillisen ei yleensä oleteta luopuvan kokonaan oikeudestaan keskinäisen testamentin hyväksymisen yhteydessä. Lakiosaoikeuden reaalin suorittaminen lykätään tällöin lesken kuolemaan.³⁵⁷ Näin on perusteltua tulkita ainakin yleisluontoista hyväksymistä. Perillinen voi tahdonvaltansa nojalla ilmoittaa tahdostaan muutakin. On lainmukaista esimerkiksi ilmoittaa hyväksymistahdonilmaisun yhteydessä, että perillinen hyväksyy lesken hallintaoikeuden jäämistöön, mutta ei luovu lakiosastaan³⁵⁸.

Vanhempien keskinäisen testamentin hyväksymisen oikeusvaikutuksia arvioitiin Turun hovioikeudessa tapauksessa Turun HO 3.10.2006 S 06/248. Tapauksessa oli kyse vanhempien keskinäisestä testamentista.³⁵⁹ Yksi perillisistä hyväksyi ensiksi kuolleen vanhemman jälkeen tiedoksi annetun keskinäisen testamentin. Ratkaisussa rintaperillisen, joka hyväksyi vanhempiensa keskinäisen testamentin ensin kuolleen vanhemman jälkeen, katsottiin hovioikeuden mukaan luopuneen hyväksymistahdonilmaisulla moiteoikeudesta, mutta ei lakiosaoikeudesta kummankaan

³⁵⁴ Ks. KKO 2016:68 Perustelut kohta 24, 29.

³⁵⁵ Kangas 2018, s. 565. Keskinäisen testamentin määrittelystä enemmän ks. Aarnio-Kangas 2015, s. 500 ss.

³⁵⁶ Kangas 2018, s. 565. Leskellä ei ole PK 3:1.1:n nojalla lakimääräistä perintöoikeutta silloin, kun perittäväällä on vähintään yksi rintaperillinen.

³⁵⁷ Kangas 2018, s. 565, Aarnio-Kangas 2015, s. 786–787. Lakiosaperillisen kannattaa Aarnion ja Kankaan mukaan lisätä keskinäisen testamentin hyväksymistahdonilmaisun eritelty lausuma perillisen suhtautumisesta lakiosaan. Lakiosaa koskeva lausuma ei poista perilliseltä velvollisuutta tehdä lakiosailmoitusta PK 7:5:3:n mukaisesti.

³⁵⁸ Kangas 2018, s. 565.

³⁵⁹ Tapauksessa vanhempien tekemä keskinäisen testamentti oli sisällöltään sellainen, että eloonjääneelle puolisolle annettiin käyttöoikeus ensiksi kuolleen puolison omaisuuteen. Testamenttiin sisältyi määräys, jonka mukaan molempien vanhempien kuoltua omaisuus tuli jakaa rintaperillisten kesken. Käyttöoikeustestamentilla testamentin saaja saa oikeuden hallita jäämistövarallisuutta, mutta tästä ei tule omaisuuden omistajaa. Käyttöoikeuden alaisen omaisuuden hallintaa säätelee PK 12:5 ja PK 12:3. Käyttöoikeustestamentista enemmän ks. Kangas 2018, s. 544–550.

vanhemman osalta. Hovioikeus totesi, että keskinäisen testamentin hyväksymisestä huolimatta rintaperillisellä on lakiosaoikeus molempien vanhempien jälkeen. Myös Helsingin hovioikeuden ratkaisussa HO 6.5.1992 S 91/195 vahvistettiin, että aviopuolisoiden välisen testamentin hyväksymistä, jolla puolisolle voidaan antaa esimerkiksi käyttö- tai hallintaoikeus kaikkeen jäämistöomaisuuteen lesken elinajaksi, arvioidaan lakiosaoikeuden osalta eri tavoin. Perillisen ei oleteta antaneen tässä tilanteessa lakiosasta luopumista tarkoittavaa kokonaisuhyväksymistä, vaan on olosuhteiden vuoksi perustelua olettaa, että perillinen ei luovu lakiosastaan.³⁶⁰

Keskinäisen testamentin hyväksynyt lakiosaperillinen voi menettää oikeutensa lakiosaan ensiksi kuolleen vanhemman jälkeen, jos perillinen ei tee lakiosavaatimusta PK 7:5.3:ssä säädetyssä muodossa ja määräajassa.³⁶¹ Jos oikeutta lakiosaan ei ole menetetty ja perillinen tekee lakiosavaatimuksen määräajassa, perillisestä tulee keskinäisen testamentin hyväksymisestä huolimatta kuolinpesän osakas.³⁶² Perillisen katsottiin menettäneen lakiosaoikeutensa lakiosavaatimuksen esittämisen määräajan ylittymisen vuoksi Turun hovioikeuden ratkaisussa HO 3.10.2006 S 06/248, koska vaatimus on esitettävä ensiksi kuolleen vanhemman kuolinpesässä.³⁶³ Määräaika on PK 7:5.3:n mukaan kuusi kuukautta testamentin tiedoksisaannista. Määräajan alkaminen edellyttää, että testamentin edunsaaja on antanut sen tiedoksi PK 14:4.1:n edellyttämällä tavalla.³⁶⁴

Lakiosailmoituksen määräajan kulumista arvioitiin myös ratkaisussa KKO 1987:55, jossa puolisoitten keskinäisessä testamentissa leskelle annettiin hallintaoikeus kaikkeen kuolinpesän omaisuuteen. Ensiksi kuolleen puolison jälkeläinen eli rintaperillinen oli jättänyt vaatimatta lakiosaa PK 7:5.3:ssa säädetyssä ajassa, joten tämä oli määräajan kulumisen vuoksi menettänyt lakiosaoikeutensa ensiksi kuolleen puolison jälkeen. Eloonjäänyt puoliso ei ollut tapauksessa lakiosaperillisen vanhempi, joten tätä kohtaan ensiksi kuolleen perillisellä ei ollut ollenkaan lakiosaoikeutta. Määräajan ylittyminen

³⁶⁰ Näin myös Aarnio-Kangas 2015, s. 786.

³⁶¹ Ks. Aarnio-Kangas 2015, s. 787–788.

³⁶² Ks. Turun HO 3.10.2006 S 06/248.

³⁶³ Ks. Aarnio-Kangas 2016, s. 950–951. Lakiosavaatimuksen esittäminen eroaa perinnönjakovaateesta, sillä lakiosailmoituksesta ei seuraa lakiosan suoritusvelvollisuutta leskeltä perilliselle. Lakiosan reaalin toteuttaminen voidaan jättää lesken kuolemaan, koska perintökaaren mukaisessa määräajassa annettu lakiosavaatimus ei vanhene. Keskinäisen testamentin hyväksynyt perillinen voi siten jäädä odottamaan lesken oikeuden lakkaamista ennen kuin lakiosaa jäämistöomaisuudesta vastaavan osuuden hallinta tosiasiallisesti siirtyy perilliselle.

³⁶⁴ Tiedoksianto muodostaa ensimmäisen osan testamentin selvitysmenettelyä. Tiedoksiantovelvollisuus kohdistuu yksin testamentin saajaan. Ks. Aarnio-Kangas 2015, s. 729, Kangas 2018, s. 553. Perillisellä, joka on hyväksynyt testamentin perittävän eläessä, on oikeus saada testamentti tiedoksi perittävän kuoleman jälkeen. Osin oikeus liittyy ennakkoluopumisen johdosta suoritettun lakiosakorvauksen riittävyyden arviointiin ja perillisen oikeuden riidanalaisuuteen. Ks. Tuunainen 2015, s. 143–144, Aarnio-Kangas 2015, s. 768.

muodostaa ns. passiivisen testamentin hyväksymisen tai passiivisen luopumisen lakiosaoikeudesta.³⁶⁵

Puolisot voivat liittää keskinäiseen omistusoikeustestamenttiin oikeudellisesti velvoittamattoman ehdotuksen, että perillinen luopuu lakiosasta ensiksi kuolleen vanhemman jälkeen.³⁶⁶ Toiveen noudattaminen voi olla syy sille, miksi perillinen jättää PK 7:5.3:n mukaisen lakiosavaatimuksen esittämättä.³⁶⁷ Jos ehdotuksen vuoksi lakiosavaatimusta ei esitetä, perillinen ei voi myöhemmin muuttaa tilannetta, jos PK 7:5.3:n määräaika on ylittynyt. Ehdotuksen velvoittamattomuudesta kertoo, että toive lakiosavaateesta luopumisesta oli sisältynyt testamenttiin tapauksessa KKO 2025:8, mutta perillisen lakiosa oli maksettu siitä huolimatta eloonjääneen vanhemman elinaikana. Lakiosaperillisen oli siten täytynyt tehdä lakiosavaatimus ja vaatimus lakiosan suorittamisesta lesken kuolinpesästä. Keskinäisen testamentin hyväksyminen saattaa aiheuttaa tulkinnallisia haasteita, jos keskinäisessä testamentissa on nimenomainen toive lakiosaoikeudesta luopumisesta, ja perillinen hyväksyy testamentin ilman varaumia. Kun lakiosasta luopuminen on nimenomaisesti kirjattu testamenttiin, hyväksymisen oikeusvaikutuksia saattaisi olla aihetta tulkita niin, että perillinen on tarkoittanut hyväksymisellä luopuvansa myös lakiosastaan.³⁶⁸

4.4.3 Erityishuomioita lakiosaoikeudesta

Myös muista olosuhteista ja testamenttimääräyksistä voi johtua että, hyväksymistä ei ole tarkoituksenmukaista tulkita kokonaisuhyväksymiseksi niin, että se sisältäisi luopumisen moiteoikeudesta ja lakiosaoikeudesta tai muistakin testamentin toteuttamista rajoittavista oikeuksista. Jos testamentin tekijä on sisällyttänyt testamenttausvapauden nojalla testamenttiinsa määräyksiä koskien lakiosan suorittamista esimerkiksi rahana, hyväksymisen on perusteltua tulkita tarkoittavan myös lakiosaa koskevien määräysten toteuttamista testamentin mukaisesti. Perittävä voi testamentissaan määrätä, että rintaperillisille voidaan maksaa lakiosa rahana sen sijaan, että lakiosaa vastaava perintö määräytyisi muusta perintöomaisuudesta. Tällaisen testamentin hyväksymisen yhteydessä ei pitäisi suojata testamentin saajan luottamusta hyväksymisen tulkintaan kokonaisuhyväksymisenä.³⁶⁹

---

³⁶⁵ Tuunainen 2015, s. 205.

³⁶⁶ Aarnio-Kangas 2016, s. 950, KKO 2025:8.

³⁶⁷ Perillisen menettely, jossa tämä ei vaadi lakiosan suorittamista lesken kuolinpesästä voi

³⁶⁸ Toisaalta Aarnio ja Kangas korostavat ehdotuksen sitomattomuutta, ks. Aarnio-Kangas 2016, s. 950.

³⁶⁹ Tästä esim. Lohi 2017, s. 253–254.

Kun perintökaarta uudistettiin 1990-luvulla ja säädöksestä poistettiin testamentin valvontaa koskevat säännökset, lainvalmistelussa arvioitiin testamentin hyväksymisen merkitystä lakiosan kannalta. Lain esitöissä arvioitiin ensiksikin, että testamentin valvonnan poistuminen johti hyväksymisten merkityksen kasvuun, koska hyväksyminen osaltaan korvasi testamentin valvonnan.³⁷⁰ PK 7:5.4:ssa säädetään, että perillinen ei voi vedota testamentin tehottomuuteen lakiosan rajoittamisen perusteella, jos hän on perittävän kuoltua luopunut lakiosastaan. 1990-luvulta peräisin olevassa lainvalmistelutyössä säännöksen tarkoituksena tapana luopua lakiosasta on mainittu ”testamentin hyväksyminen tai muu todistettava tapa”.³⁷¹ Testamentin jälkihyväksymistä ehdotettiin lainsäätämisvaiheessa oikeustoimeksi, jolla perillinen voi tarkoittaa oikeudellisesti sitovasti luopuvansa lakiosaoikeudestaan. Ehdotus koskee nimenomaan jälkihyväksymistä, koska perittävän eläessä tehtävästä hyväksymisestä ja sen seurauksista lakiosalle säädetään PK 17:1.2:ssa.

Hallituksen esitykseen sisältyi myös lainsäädäntöehdotus, jonka mukaan testamentin hyväksyminen tarkoittaa moiteoikeudesta luopumista. Eduskunta hyväksyi ehdotuksen moiteoikeutta koskevilta osin, joka sisältyy nykyiseen PK 14:5:ään ehdotuksen mukaisena.³⁷² Vaikka samansisältöinen ehdotus, jonka mukaan testamentin hyväksyminen tarkoitti lakiosaoikeudesta luopumista, sisältyi hallituksen esitykseen, voimassa oleva PK 7:5.4 ei ehdotuksesta huolimatta sisällä viittausta testamentin hyväksymiseen³⁷³. Lainvalmisteluvaiheessa hyväksyminen ehdotettiin lakivaliokunnan (LaVM) toimesta poistettavaksi PK 7:5.4:sta, koska sen ajateltiin mahdollistavan väärinymmärryksen, jonka mukaan rutiininomainen hyväksymistahdonilmaisu voisi tarkoittaa lakiosasta luopumista.³⁷⁴ Rutiininomaisen tai yleisluontoisen hyväksymisen tulkinta lakiosaoikeudesta luopumisena käytännössä jatkuu ja on toteutunut jo ennen lakiuudistusta.³⁷⁵ Tämä on tapahtunut siitä huolimatta, että PK 7:5.4:sta poistettiin lakivaliokunnan mietinnön seurauksena maininta hyväksymisestä juuri siitä syystä, että

---

³⁷⁰ HE 1/1990 vp, s. 3. Ks. tapaus KKO 1947 II 119, josta selviää, että jo valvontasäännösten voimassa olon aikana hyväksymällä testamentti voitiin korvata testamentin lainvoimaisuuteen johtava selvitysprosessi.

³⁷¹ HE 1/1990 vp, s. 7.

³⁷² Ks. HE 1/1990 vp, s. 8.

³⁷³ Ks. HE 1/1990 vp, s. 7.

³⁷⁴ Ks. Lakivaliokunnan mietintö n:o 5 Hallituksen esityksen johdosta testamentin valvontaa koskevien säännösten kumoamisesta, LaVM 5/1990 vp, s. 2.

³⁷⁵ Ks. KKO 1957 II 78, KKO 1958 II 49, KKO 2016:68, Vaasan HO 23.3.1993 S 92/600, Aarnio-Kangas 2016, s. 952.

kyseistä seurausta voidaan välttää. Vaikuttaa siltä, että esitöitä ei valiokuntamietinnön osalta ole huomioitu oikeuskäytännössä hyväksymisen tulkintatilanteissa³⁷⁶.

Vaikka lakiin ei lopulta kirjattu hyväksymistä tapana luopua lakiosaoikeudesta, lainvalmistelussa kyseinen oikeusvaikutus tunnistettiin lainvalmistelussa ns. kirjoittamattomaksi periaatteeksi, joka on osa voimassa olevaa oikeutta³⁷⁷. Hyväksyjän oikeusturvan kannalta perintökaareen olisi kenties syytä kirjata hyväksymisen merkitys lakiosaoikeuden kannalta, koska lakiosaoikeudesta luopuminen on ollut vakiintunut hyväksymisen seuraus myös niiden hyväksymistahdonilmaisujen yhteydessä, joiden sisältö on yleisluontoinen³⁷⁸. Lakiosalla voi olla perilliselle huomattava taloudellinen merkitys erityisesti, kun otetaan huomioon tilastotieto siitä, että testamentit ovat yleisimpiä varakkaissa kuolinpesissä³⁷⁹ ja lakiosan arvo, joka on puolet lakimääräisestä perintöosasta³⁸⁰.

Jos hyväksymisen vaikutuksista lakiosaan olisi säännös laissa, olisi hyväksymistä koskeva oikeus tai tieto siitä helpommin saavutettavissa sillekin, joka ei tunne voimassa olevan oikeuden sisältöä ja tulkintaperiaatteita. Se, että hyväksyminen sitoo, vaikka perillinen ei ymmärtänyt lain sisältöä³⁸¹, voi johtaa haitalliseen seuraukseen häntä itseään kohtaan, kun hyväksymistahdonilmaisuuksiin ei sisällytetä lakiosaa koskevaa varaumaa. Mikäli PK 7:5.4:n sisältöön kuuluu testamentin yleisluontoinen hyväksyminen eli lakiosaoikeudesta luopuminen hyväksymisellä on tosiasiallisesti osa voimassa olevaa oikeutta, perillinen ei voi vedota ymmärtämättömyyteen säännöksen sisällöstä³⁸². Lakiosaoikeuden voi vallitsevassa oikeustilassa menettää silloinkin, kun sitä ei nimenomaisesti tarkoitettu. Jos lainsäätäjän tarkoitus on välttää tämä seuraus, olisi hyväksymisen tulkintalinjaa syytä tarkentaa sääntelyllä laintulkinnan ohjaamiseksi.

---

³⁷⁶ Ks. KKO 2016:68, Vaasan HO 23.3.1993 S 92/600. Valiokuntien mietinnöt ovat tärkeää lainvalmisteluaineistoa, joka tulisi huomioida lainsoveltamistilanteissa erityisesti silloin, kun säädetyn lain sisältö poikkeaa mietinnön pohjalta hallituksen esityksestä. Ks. Määttä-Tapio 2022, s. 22. Historialliseen tavoitteelliseen laintulkintaan kuuluu lainsäätäjän tarkoituksen selvittäminen lainsäätövaiheessa. Suomalaiselle oikeuslaitokselle on tavanomaista esitöiden ja lainvalmistelun kunnioittaminen. Tulkintaratkaisuuksissa voidaan kuitenkin painottaa myös muita perusteita, kuten systeemistä laintulkintaa, jossa huomioidaan ratkaistavan asian konteksti ja laajempi kokonaisuus. Ks. Määttä-Paso 2022, s. 38,45. Hyväksymistahdonilmaisun tulkinta viittaa systeemiseen tulkintaan, koska oikeustoimen kontekstille ja laajemmalle funktiolle testamentin toimeenpanossa annetaan merkitystä esimerkiksi tapauksessa KKO 2018:68.

³⁷⁷ Ks. HE 1/1990 vp, s. 7.

³⁷⁸ Ks. esim. Aarnio-Kangas 2015, s. 784–785, Lohi 2017, s. 253, Rautiala 1967, s. 371.

³⁷⁹ Aarnio-Kangas 2015, s. 70.

³⁸⁰ PK 7:1.1.

³⁸¹ Aarnio-Kangas 2015, s. 794–795.

³⁸² Ks. Lohi 2017, s. 254. Tahdonilmaisun sitovuus ei riipu tahdonilmaisun antajan käsityksestä voimassa olevasta oikeudesta (*ignorantia juris nocet* -oppi).

Muutoin lakiosaoikeutta koskevan säännöksen sisältöä voi määrittää kirjoittamattomana tulkintaperiaatteena voimassa oleva kokonaishyväksyminen³⁸³.

4.5 Vaikutukset muun testamentin toissijaissaajaan

Testamentin hyväksymisen vaikutus sellaisiin testamenttimääräyksiin, joilla loukataan hyväksyjän asemaa toisen testamentin toissijaissaajana, ei ole ollut erityisen huomion kohteena oikeuslähteissä. Asiallisesti ratkaisussa KKO 2016:68 oli kyse toissijaissaajan oikeuksista johtuvan tehottomuusperusteen arvioinnista. Tapauksessa B:n testamentin hyväksyjä A oli samalla C:n aikaisemmin laatiman testamentin toissijaissaaja. Riidanalainen ja hyväksytty testamentti rikkoi väitetysti toisen testamentin toissijaismääräystä ja hyväksyjän oikeuksia testamentin toissijaissaajana.³⁸⁴ Hyväksyminen oli tapahtunut testamentin tiedoksiannon yhteydessä kirjallisesti yleisluontoisella lausumalla, johon ei sisältynyt varauksia. Tahdonilmaisuuksiin sisältyi hyväksymisen lisäksi lausuma, jonka mukaan A sitoutuu olemaan moittimatta testamenttia. Hyväksymistilanteessa ei ollut ollenkaan nostettu esille hyväksyjän asemaa muun testamentin toissijaissaajana.³⁸⁵ Myöhemmin A vaati kanteella vahvistettavaksi, että B:n testamentissa oli C:n aikaisemman testamentin toissijaismääräyksen vastaisia määräyksiä, jotka olivat tehottomia.³⁸⁶

KKO lähti tapauksessa liikkeelle arvioimalla hyväksyjän kanneoikeutta. Keskeisenä ratkaistavana kysymyksenä oli, sitoiko hyväksyminen A:ta niin, ettei tämä voinut enää vedota toissijaismääräyksiä mahdollisesti loukkaavien testamenttimääräysten tehottomuuteen.³⁸⁷ Käytännössä asiassa arvioitiin sitä, soveltuiko kokonaishyväksymisen oletama myös tapauksen kaltaiseen tehottomuusperusteeseen. Tapaus on erityisen merkityksellinen, koska muihin kuin PK 13 lukua ja lakiosaoikeutta koskeviin

³⁸³ Ks. HE 1/1990 vp, s. 7.

³⁸⁴ Toisen testamentin tekijä C oli määrännyt testamentissaan omistamansa X Oy:n osakkeiden siirtymisestä jälkeläisilleen A:lle, B:lle ja D:lle. Perinnönjako C:n jälkeen oli tehty ja osakkeet oli jaettu jälkeläisille. C oli liittänyt testamenttiinsa määräyksen, jonka mukaan ilman rintaperillisiä kuolleen lapsensa osalta osakkeet tuli jakaa C:n rintaperillisten tai heidän sijaantulijoidensa kesken. Jälkeläisistä B kuoli ilman rintaperillisiä ja B oli määrännyt laatimassaan testamentissa X Oy:n osakkeiden sijaan tulleet omistamansa osakkeet toissijaismääräyksen vastaisesti säätiön hyväksi. Ks. C:n testamentin toissijaismääräys KKO 2016:68 Perustelut kohta 5: ”Skulle något av mina barn avlida utan att efterlämna bröstarvingar, skall detta barn tillkommande del fördelas lika mellan mina återstående barn, respektive deras bröstarvingar”.

³⁸⁵ KKO 2016:68 Perustelut kohta 7–8, 28–29. Hyväksymistahdonilmaisuuksiin sisältyi lausumaltaan seuraava: ”Jag godkänner testamentet och förbinder mig att icke klandra detsamma”.

³⁸⁶ KKO 2016:68 Perustelut kohta 10. A:n mukaan C:n testamentin toissijaismääräyksen perusteella A:lla oli C:n rintaperillisenä oikeus puoleen niistä osakkeista, jotka B oli osoittanut testamentissa säätiölle.

³⁸⁷ KKO 2016:68 Perustelut kohta 12–17. Käräjäoikeudessa katsottiin, että A:lla on kanneoikeus ja B:llä ei ollut testamenttauskompetenssia X Oy:n sijaan tulleista osakkeista. Hovioikeus kumosi käräjäoikeuden tuomion ja hylkäsi kanteen sen vuoksi, ettei testamenttikannetta ollut nostettu kohtuullisessa ajassa. Hovioikeuden mukaan hyväksyminen ei kuitenkaan vaikuttanut A:n oikeuteen vedota B:n testamentin tehottomuuteen C:n testamentin toissijaismääräysten osalta.

tehottomuusperusteisiin vetoamisesta luopuminen laajentaisi sitä, mikä on ollut kokonaisuhyväksymisen aikaisemmin tunnistettu ulottuvuus tai käyttöala.³⁸⁸

Hyväksyjä väitti kanteessa, ettei hän tarkoittanut hyväksymisellään luopuvansa kaikesta testamentin rajoittamisesta. Tätä ei voitu tapauksessa pitää hyväksyjän tahtona, koska tulkintaa pidettiin keinotekoisena suhteessa hyväksymistahdonilmaisun avoimeen sisältöön ja vällinneisiin olosuhteisiin.³⁸⁹ Olosuhteet tapauksessa olivat sellaiset, että molempien testamenttien sisältö oli ollut A:n tiedossa. A tiesi myös tarkalleen, millaisesta omaisuudesta testamenttimääräyksillä oli määrätty. Korkein oikeus lausui, että hyväksyjän olisi pitänyt olla selvillä näistä seikoista, jotka olivat samoja seikkoja, joihin hyväksyjä vetosi B:n testamentin tehottomuusperusteena. A:lla ei ollut kanneoikeutta eikä sillä ollut vaikutusta, oliko A todellisuudessa ymmärtänyt hyväksymisensä merkityksen.³⁹⁰

Ratkaisun vakuuttavuutta³⁹¹ edistää punninta hyväksymisen ulottuvuutta koskevan laajan ja suppeamman tulkinnan välillä³⁹². Pro et contra -argumentaatio viittaa siihen, että kokonaisuhyväksymisen olettaa ei sovelleta kategorisesti, vaan sitä vastaan olevat seikat huomioidaan tapauskohtaisesti.³⁹³ Laajaa tulkintaa vastaan voi puhua se, jos tahdonilmaisun antaja ei tahdonilmaisun antohetkellä ymmärrä kaikkia reaali maailmaan kuuluvia seikkoja ja oikeustoimen vaikutuksia, ei ainakaan oikeustoimen tekijän varsinaisena tarkoituksena voi pitää sellaista, mitä tekijä ei ollenkaan käsittänyt. Hyväksyjän erehdys tosiasioista tai asemastaan ei tapauksessa käsitetyllä tavalla merkitse hyväksymisen pätemättömyyttä tai sitomattomuutta.³⁹⁴ Esimerkiksi toimitusosituksen hyväksynyt aviopuoliso ei voi myöhemmin vedota tiettyihin aviovarallisuus oikeudellisiin oikeussuojakeinoihin, joita aviopuolisolla olisi asemansa vuoksi ollut, mutta joita tämä ei ymmärtänyt omaavansa ennen osituksen hyväksymistä.³⁹⁵

³⁸⁸ KKO 2016:68 Perustelut kohta 24, Aarnio-Kangas 2015, s. 801.

³⁸⁹ KKO 2016:68 Perustelut kohta 28, 30. Ks. Perustelujen kohta 29, jossa käsitellään tulkintaa, jonka mukaan hyväksyminen ei estäisi vetoamista tapauksessa käsitelyyn tehottomuusperusteeseen, mutta jonka korkein oikeus toteaa soveltumattomaksi kohdassa 30.

³⁹⁰ KKO 2016:68 Perustelut kohta 31–33. Kun kysymys testamentin hyväksymisen merkityksestä kanneoikeudelle oli ratkaistu, muita kanteeseen liittyviä kysymyksiä ei ollut tarpeen ratkaista. Muita kysymyksiä olivat se, oliko kanne nostettu kohtuullisessa ajassa, sisältyikö C:n testamenttiin toissijaismääräys ja ulottuiko toissijaismääräys kanteessa yksilöityyn omaisuuteen.

³⁹¹ Oikeudellisen ratkaisun vakuuttavuus syntyy ennen kaikkea argumentaatiosta ja perusteluista, ks. esim. Määttä 2016, s. 149.

³⁹² Ks. KKO 2016:68 Perustelut kohta 29–33.

³⁹³ Määttä-Paso 2022, s. 94–95. Puolesta ja vastaan -argumentoinnissa tuodaan valitun ratkaisun eri näkökulmia esille ja argumentaatiotapa tunnetaan myös punnintametodina. Punnintamethodi on nykyisin pätevä oikeudellisen päättelyn keino aikaisemmin painotetun deduktiivisen päättelymallin lisäksi.

³⁹⁴ Ks. Aarnio-Kangas 2015, s. 901, KKO 2016:68 Perustelut kohta 23 ja 33.

³⁹⁵ Ks. Lohi 2017, s. 254.

Jos hyväksymisen sanamuoto sisältäisi varauman, jonka mukaan hyväksyminen ei koske testamenttimääräyksiä, jotka ovat ristiriidassa suhteessa hyväksyjän asemaan toisen testamentin toissijaissaajana, voitaisiin A:n kanneoikeutta arvioida toisin³⁹⁶. Samoin on, jos A:lla ei tosiasiallisesti olisi ollut mahdollisuutta tutustua testamenttien sisältöön tai niistä johtuvaan oikeusasemaansa³⁹⁷. Kanneoikeus voi säilyä myös, jos testamenttikanteen perusteena on myöhemmin ilmenevä seikka, jota hyväksyjä ei ole voinut ennakoita³⁹⁸. KKO 2016:68 ratkaisu viittaa siihen, että testamentin hyväksymisellä on toissijaisen perillisen tai testamentin toissijaissaajan oikeutta loukkaavien testamenttimääräysten tehottomuuden korjaava vaikutus, kun kanteen perustavat seikat ovat olleet hyväksymisen aikana hyväksyjän saatavilla.³⁹⁹ Ennakkopäätös osoittaa merkittävän tulkintasäännön, jonka nojalla hyväksyminen voi ulottua laajasti erilaisiin tehottomuusperusteisiin. Ratkaisun ennakkotapausarvo⁴⁰⁰ vaikuttaa todennäköisesti siihen, miten hyväksymistahdonilmaisun perusteltua sisältöä ja ulottuvuutta arvioidaan myöhemmissä tapauksissa.

5. SÄÄNTELY RUOTSISSA

EU:n perintöasetus⁴⁰¹ velvoittaa Ruotsia ja Suomea, jotka ovat EU:n jäsenmaita. Ruotsissa perintöä koskeviin asioihin soveltuu perintökaari eli ärvdabalk (ÄB, 1958:637). Ruotsin perintöoikeuden oikeussäännöt mm. lakimääräisestä perimyksestä ja testamenttiperimyksestä ovat perusajatukseltaan samoja Suomen perintökaaren kanssa. Yhtäläisyys johtuu siitä, että Suomen perintöoikeudellista sääntelyä on kehitetty kiinnittämällä huomiota erityisesti ruotsalaiseen lainsäädäntöön.⁴⁰² Testamentin hyväksymisestä ei ole ruotsalaisessa sääntelyssä yleisiä säännöksiä. Hyväksymistä koskevat säännökset ovat rajattuja.

Perinnöstä luopumista perittävän eläessä koskeva säännös sisältyy ÄB (1958:637) 17 luvun 2 §:ään. ÄB 17 luvun 2 §:ssä säädetään, että jos perillinen on hyväksynyt testamentin, hän ei saa sen jälkeen nostaa kannetta sitä vastaan. Lisäksi lainkohta sisältää oikeussäännön, jonka mukaan rintaperillinen menettää oikeutensa vaatia oikaisua 7 luvun

³⁹⁶ Ks. KKO 2016:68 Perustelut kohta 26.

³⁹⁷ KKO 2016:68 Perustelut kohta 31–32.

³⁹⁸ Ks. Lohi 2017, s. 256.

³⁹⁹ Lohi 2017, s. 250–251.

⁴⁰⁰ Ks. Hirvonen 2011, s. 42–43, Aarnio 1989, s. 220–221.

⁴⁰¹ Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) N:o 650/2012 toimivallasta, sovellettavasta laista, päätösten tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta ja virallisten asiakirjojen hyväksymisestä ja täytäntöönpanosta perintöasioissa sekä eurooppalaisen perintötodistuksen käyttöönotosta (EU:n perintöasetus).

⁴⁰² Aarnio-Kangas 2015, s. 772, vuoden 1734 laki.

3 §:n nojalla, jos tämä on hyväksynyt testamentin.⁴⁰³ ÄB 7 luvun 3 §:ssä säädetään lakiosaoikeudesta. Säännöksen mukaan, jos perittävä on testamentilla rajoittanut rintaperillisen oikeutta, on tällä oikeus vaatia testamentin oikaisua siltä osin kuin se on tarpeen lakiosan saamiseksi. Säännöksen mukaan oikaisupyyntö on esitettävä kuuden kuukauden kuluessa siitä, kun rintaperillinen on saanut testamentin tiedoksi.⁴⁰⁴ Säännös sisältää lakiosaperillisen oikeuden lakiosaan ja määräajan lakiosavaatimuksen tekemiseksi. Ruotsin perintölainsäädännössä lakiosavaatimuksen esittämistä kutsutaan ns. testamentin oikaisuksi (jämkning). Ruotsissa hyväksymisen oikeusvaikutukset suhteessa lakiosaan ja testamenttikanteisiin selviävät suoraan laista, koska ÄB 17 luvun 2 §:n nojalla hyväksyminen poistaa perilliseltä oikeuden sekä testamenttikanteeseen sekä että lakiosan vaatimiseen. Suomen lainsäädäntö poikkeaa hyväksymisen lakiosaa koskevien vaikutusten osalta ruotsalaisesta, koska Suomen perintökaari ei sisällä pykälää lakiosavaikutuksista.

Ruotsin korkeimman oikeuden (Högsta domstolen) tapauksessa NJA 1981 s. 1197 käsiteltiin testamentin hyväksymistä ja perinnöstä luopumista. Tapauksessa Högsta domstolen totesi, että perillisen antama testamentin hyväksyminen on sitova oikeustoimi, ja että hyväksymisen jälkeen perillinen menettää oikeutensa moittia testamenttia ja vaatia lakiosaa. Hyväksymistä ei ratkaisun mukaan voi perua yksipuolisesti, eikä testamentinsaajan passiivisuus vaikuta hyväksymisen sitovuuteen. Tapauksessa arvioitiin perintöveron määräytymistä. Perintövero määrättiin niille perillisille, jotka olivat saaneet perinnönjaossa omaisuutta, muttei niille, jotka olivat luopuneet perinnöstä hyväksymällä testamentin. Perintövero määrätään siten Ruotsin oikeuden mukaan sille taholle, joka saa perinnön luopujan sijasta. Hyväksymistahdonilmaisu on myös suomalaisen oikeuden mukaan sitova oikeustoimi⁴⁰⁵. Perintöverosuunnittelu luopumalla perinnöstä tunnetaan Suomenkin oikeudessa⁴⁰⁶.

Ruotsin korkeimman oikeuden tapauksessa NJA 2014 s. 996 käsiteltiin testamentin tiedoksiannon merkitystä moitekanteen määräajan kannalta. Ratkaisu korosti, että testamentin tiedoksiannon tulee olla selkeä ja yksiselitteinen, jotta moitekanteen määräaika alkaa kulua. Perintöoikeudesta luopumisen määrämuotoisuutta arvioitiin

---

⁴⁰³ ÄB 17:2: ”Har arvinge godkänt testamentet, får han ej därefter föra talan om det. Har bröstarvinge godkänt testamentet, har han därmed förlorat sin rätt att påkalla jämkning enligt 7 kap. 3 §.”

⁴⁰⁴ ÄB 7:3: ”Har arvlätaren genom testamente inskränkt bröstarvinges rätt, har denne rätt att påkalla jämkning av testamentet i den mån det krävs för att få ut sin laglott. Begäran om jämkning skall framställas inom sex månader efter det att bröstarvingen fått del av testamentet.”

⁴⁰⁵ Aarnio-Kangas 2015, s. 799, Ylöstalo 1953, s. 219.

⁴⁰⁶ Kolehmainen-Räbinä 2012, s. 327.

ratkaisussa NJA 2005 s. 309. Ratkaisu liittyy testamentin hyväksymiseen, kun hyväksyminen annetaan ennakkoluopumisen yhteydessä. Perusteluissa arvioitiin, että perinnöstä luopuminen on poikkeuksellinen toimi, ja että sillä on merkittäviä vaikutuksia. Tämän vuoksi luopuminen täytyy olla tehty nimenomaisesti tai olosuhteista on muuten yksiselitteisesti käytävä ilmi, että perillisen aikomuksena on ollut luopua perintöoikeudestaan.⁴⁰⁷ Määrämuotoisuuden painottaminen korostaa perinnöstä luopumista tarkoittavan oikeustoimen poikkeuksellisuutta. Yhtäältä varsinainen määrämuoto tekee perittävän tahdosta uskottavamman.⁴⁰⁸

6. JOHTOPÄÄTÖKSET

Testamentin hyväksyminen on perillisen yksityisautonomiaan perustuva määräämistoimi. Hyväksyminen koskee erityisesti rintaperillisten ryhmään kuuluvia perillisiä, joiden lakimääräinen perimys aktualisoituu muita perillisryhmiä useammin. Jälkisäädös, jonka sisällössä poiketaan lakimääräisestä perimyksestä, tulee hyväksymistahdonilmaisella perilliseen nähden lainvoimaiseksi. Tosielämän hyväksymistilanne voi olla testamentin tiedoksiannon yhteydessä allekirjoitettava lausuma, jonka testamentin saaja on laatinut. Hyväksymistahdonilmaisuja annetaan esimerkiksi kuolinpesän selvitysmenettelyn nopeuttamiseksi, koska hyväksyminen lyhentää perintöprosessuaalisia määräaikoja. Yhtäältä hyväksyminen edistää testamentin saajan oikeuden toteuttamista. Hyväksyminen lisää varmuutta siitä, että testamentti voidaan vapaasti toteuttaa. Testamentin täytäntöönpanon edistäminen ja testamenttiriitojen välttäminen liittyy hyväksymisinstituution ennakoivan ja tavoitteellisen oikeusajattelun näkökulmaan. Tahdonilmaisun yleiset ongelmat liittyvät hyväksymisen sisällön muotoiluun, sääntelyn vähäisyyteen ja vakiintuneisiin tulkintasääntöihin.

Perillisen ei ole enää hyväksymisen jälkeen mahdollista ryhtyä kaikkiin niihin toimiin, joilla testamentin täytäntöönpanoa voidaan pyrkiä rajoittamaan. Hyväksymisen vaikutukset määräytyvät ensisijaisesti hyväksymistahdonilmaisun sisällön mukaan eli sen mukaan, mistä perillinen on luopunut tai mitkä seikat tämä on sitovasti hyväksynyt tahdonilmaisussa. Perittävän eläessä annettu ennakkohyväksyminen sisältää oikeudellisesti perintöoikeudesta luopumisen ennakolta. Tällä on suoria vaikutuksia

---

⁴⁰⁷ NJA 2005, s. 309 Perustelu ruotsiksi: ”Ett arvsavstående är en rättshandling av så ingripande betydelse att det måste krävas att den har skett uttryckligen eller att det av omständigheterna i övrigt otvetydigt framgår att arvingens avsikt varit att avsäga sig arvsrätten.”

⁴⁰⁸ Tuunainen 2016, s. 126. Varsinaisen määrämuodon laiminlyönyt oikeustoimi on pätemätön. Perintöoikeudessa määrämuodon noudattamatta jättäminen ei kaikissa oikeustoimissa johda oikeustoimen pätemättömyyteen. Näin on esimerkiksi ollut perinnönjakosopimuksen yhteydessä. Ks. KKO 1995:34.

esimerkiksi velkojasuhteissa. Ennakkohyväksymistä koskee oikeus lakiosakorvaukseen, joka perustuu hyväksymishetken arvioon lakiosan määrästä. Kun testamentti hyväksytään perittävän kuoleman jälkeen, hyväksymisen vaikutukset liittyvät ensisijaisesti moite- ja lakiosaoikeuteen. Kun perillinen luopuu lakiosaoikeudestaan yleistestamentin käsittävässä kuolinpesässä, perilliselle ei tule kuolinpesästä mitään jako-osuutta.

Hyväksymistahdonilmaisua tulkitaan kokonaisyväksymisenä erityisesti rutiininomaisen hyväksymisen yhteydessä, jossa perillinen ei ole ilmoittanut tiettyä tarkoitusta hyväksymisen taustalla. Juuri vakiomuotoiset hyväksymistahdonilmaisut ovat tavanomaisia ja samalla ongelmallisia. Kokonaisyväksymisen olettamasta seuraa se, että perillinen luopuu yksinkertaisella ja varauksettomalla hyväksymistahdonilmaisulla sekä oikeudestaan moittia testamenttia perintökaaren 13 luvun perusteilla, että PK 7 luvussa säädetystä lakiosaoikeudestaan. Lainvalmisteluaineiston perusteella lakiosaoikeutta koskevan sääntelyn nimenomaisena tavoitteena on ollut välttää käsitys, jonka mukaan yleisluontoinen testamentin hyväksyminen sisältäisi lakiosaoikeudesta luopumisen. Näin on kuitenkin lainkäytössä ja oikeuskirjallisuudessa katsottu olevan erityisesti kokonaisyväksymistä koskevan oletaman kautta.

Oikeusvarmuuden ja ratkaisujen ennakoitavuuden kannalta samanlaiset tapaukset tulisi ratkaista samalla tavalla.⁴⁰⁹ Aikaisempi oikeuskäytäntö on yksi oikeuslähteistä⁴¹⁰, mikä on voinut johtaa kokonaisyväksymisen vakiintuneisuuden yleisluontoisia hyväksymistahdonilmaisuja koskevissa tulkintaratkaisuisissa. Vuosikymmeniä tulkintaa ohjannutta olettamaa voi vakiintuneisuudesta huolimatta tarkastella kriittisesti. Kokonaisyväksymisen olettaman puolesta puhuu sen tosiasiallinen hyöty kuolinpesän selvittämiselle ja testamentin toteuttamiselle. Olettamaa vastaan oleviin seikkoihin kuuluu riski siitä, että testamentista hyötyvä taho käyttää perillisen tietämättömyyttä hyväkseen. On perillisen edun vastaista, että rutiininomainen hyväksyminen saattaa sisältää kenties odottamattoman laajoja seurauksia. Tulkinnassa tulisi punnita sekä perillisen että testamentin saajan etuja ja hyväksyjän mahdollisuutta tutustua hyväksymistahdonilmaisun merkitykseen. Kokonaisyväksymisen olettamalla vaikuttaa olevan vahva asema tulkintaperiaatteena, minkä vuoksi muunlaisen tulkintalinjan läpivieminen saattaisi edellyttää lainsäädännön täsmentämistä. Perillisen puuttuva käsitys voimassa olevasta oikeudesta voi muodostaa riskitekijän perillisen etujen toteutumiseksi, koska hyväksyminen sitoo riippumatta siitä, onko perillinen tietoinen voimassa olevan

---

⁴⁰⁹ Syrjänen 2008, s. 29–30, 151.

⁴¹⁰ Ks. Määttä-Paso 2022, s. 22.

oikeuden sisällöstä. Tällä hetkellä lakiosaoikeudesta luopuminen myös yleisluontoisen hyväksymistahdonilmaisun yhteydessä vaikuttaa olevan periaatteena osa voimassa olevaa oikeutta. Tarkentavan oikeussäännön lisääminen lakiosasäännöksiin hyväksymisen seurauksista voisi olla tarpeellinen. Tarkennus edistäisi myös perillisen oikeusturvaodotuksia sisällöllisesti oikeista tulkintaratkaisuksista.

Oikeuskäytäntö on antanut viitteitä siitä, että perillisen voidaan katsoa vakiomuotoisella hyväksymistahdonilmaisulla luopuvan erilaisista testamenttia rajoittavista toimista niin, ettei tämä voi enää vedota mihinkään tehottomuusperusteeseen, jota koskevat tosiseikat ovat olleet hyväksyjän saatavilla ennen hyväksymistahdonilmaisun antamista. Tällainen hyväksyminen voisi tehdä esimerkiksi peruutetun testamentin sitovaksi hyväksyjää kohtaan. Näkökulma osoittaa, että hyväksymisen käyttöalan ja ulottuvuuden tarkempi määrittäminen tulkintaperiaatteilla antaa lainkäytölle harkinnanvaraa. Tulkinnan perusteena on ollut käsitys, jonka mukaan hyväksyminen tarkoittaa hyväksyjän lupaa testamentin toteuttamiseen sellaisenaan. Perillisellä on huolellisuusvelvoite tietää asemaansa liittyvistä seikoista. Mahdollisuus tulkintaan, jonka mukaan hyväksyjä antaa suostumuksen testamentin toteuttamiseen minkään tehottomuusperusteen estämättä, tekee hyväksymisen ulottuvuudesta laajan. Jää nähtäväksi, ohjaako tuomioistuimen ennakkoratkaisussa valittu laaja tulkintatapa tulevien hyväksymistahdonilmaisujen tulkintojen perusteita.

Yhteenvetona voidaan todeta, että hyväksyminen ei ole yhdentekevä pesänselvitysrutiini, vaan sillä on monialaisia vaikutuksia, joista osa voi tulla esille vasta riitatilanteissa ja oikeuskäytännössä. Hyväksymisen sitovien seurauksien vuoksi perillisen tulee voida tutustua hyväksyttävään testamenttiin ja hyväksymisen merkitykseen ennen sitovaa tahdonilmaisua. On oikeudenmukaista antaa perilliselle tähän mahdollisuus esimerkiksi testamentin tiedoksiannon yhteydessä, koska oikeuskäytäntö on asettanut perilliselle korkean huolellisuusvelvoitteen hyväksymistä koskevien oikeussääntöjen ja hyväksyjän oikeusaseman tuntemiseksi. Jotta oikeudenmenetyksiä ei tapahdu, ammatillisen avun käyttäminen on suositeltavaa. Viimeiseksi on muistettava, että vaikka tulkintakäytännössä on muodostunut oletama kokonaisyväksymisestä, oletamaa ei voida soveltaa kategorisesti. Hyväksymistahdonilmaisun perusteltavissa olevaan merkityssisältöön vaikuttaa lisäksi tapauskohtaisesti hyväksyjän tarkoitus, lausuman sanamuoto sekä asianomaista kuolinpesää koskevat erityispiirteet, jotka voivat perustellusti johtaa rajoituksiin hyväksymisen sisällössä ja ulottuvuudessa.